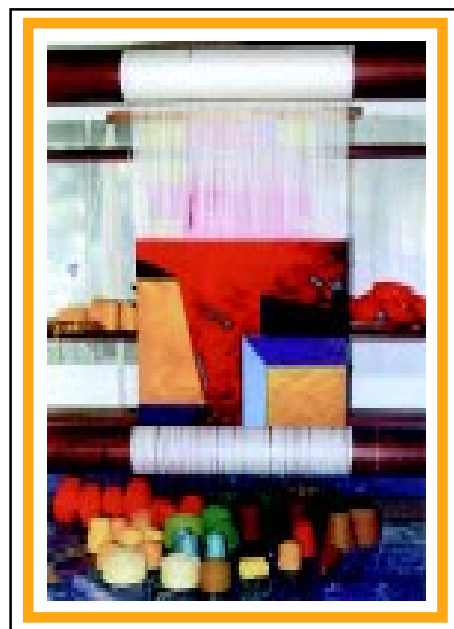

CARÀCTERS

ÉS UNA REVISTA DE LLIBRES

I AQUEST N'ÉS EL NÚMERO **I2.**

Felip Tobar: "Llibres per a l'estiu".

Jaume Subirana: "Els Llibres de l'Óssa Menor: mig segle de poesia catalana".

Francesc Calafat: "L'afany creatiu de Narcís Comadira".

Antoni Mestre: "Vacances pagades. Llibres de viatges".

Maitè Insa: "«valències»: una nova col·lecció de narrativa".

Juli Capilla: "«Xènius»: una nova col·lecció d'assaig".

Entrevista a Francesc Ferrer: "Denes publica llibres de qualitat".

Pàgines centrals dedicades a Narcís Comadira.

LLIBRE RECOMANAT:

Marc Granell

Poesia reunida 1976-1999

Denes, 2000.

Recorda'm, però oblida'm.

P
• Purcell •
d

Oblida'm, però recorda'm.

CARÀCTERS

núm. 12.

Edita:

Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana

Coordinació:

*Vicent Alonso, Gustau Muñoz,
Francesc Pérez Moragón, Felip Tobar,
Jaume Subirana (Barcelona)*

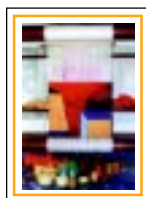
Col·laboradors:

*Pasqual Alapont, Rafael Alemany,
Enric Balaguer, Carme Barceló,
Josep Lluís Barona, Adolf Beltran,
Vicent Berenguer, Josep Bernabeu,
Assumpció Bernal, Josep Lluís Blasco,
Emèrit Bono, Francesc Calafat,
Ferran Carbó, Enric Casaban,
Emili Casanova, Jordi Colomina,
Agustí Colomines, Germà Colón,
Antoni Ferrando, Josep Franco,
Antoni Furió, Ferran Garcia Oliver,
Lluís Gimeno, Marc Granell,
Carme Gregori, Albert Hauf,
Josep Iborra, Ramon Lapiedra,
Gemma Lluch, Josep Lozano,
Josep Martines, Tomàs Martínez,
Josep Martínez Bisbal, Lluís Meseguer,
Isabel Morant, Vicent Olmos,
Manel Pérez Saldanya, Vicent Pitarch,
Joan Ponsoda, Eugeni Portela,
Vicent Raga, Ramon Rosselló,
Pedro Ruiz Torres, Vicent Salvador,
Vicent Simbor, Enric Sòria,
Ferran Torrent, Pau Viciano,
Rafael Xambó.*

Redacció:

*Av. Blasco Ibañez, 32 - 46010 València
Telèfon: 96 386 40 90 - Fax: 96 386 44 93
E-mail: Vicent.Alonso@uv.es
<http://www.uv.es/caracters>*

*Il·lustracions
d'aquest número:*

Narcís Comadira

Distribució:

*Gea llibres, tel. 96 158 03 11
La Tierra, tel. 96 511 01 92
Triangle, tel. 93 265 18 21*

Impressió:

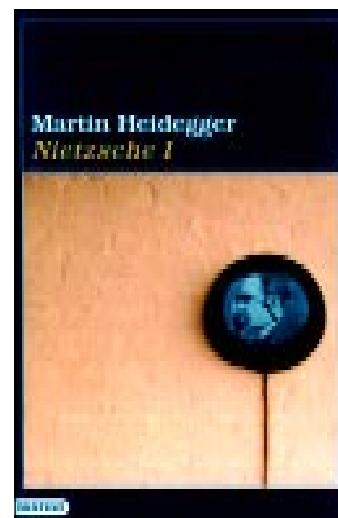
Impremta Palàcios, Sueca.

P.V.P.: 500 pessetes

ISSN: 1132-7820

Dipòsit legal: V. 3755-1997

LLIBRE RECOMANAT:

Martin Heidegger

Nietzsche I i II

Destino, 2000.

Narcís Comadira (Girona 1942) és pintor i escriptor. Entre la seua producció poètica, destaquen els llibres La llibertat i el terror. Poesia 1970-1980 (1981); Enigma (1985); En quarantena (1990) i Usdefruit (1995). També ha publicat prosa: Girona, matèria i memòria (1989) i Fórmules magistrals (1997); assaig: Sense escut (1998), i teatre: La vida perdurable (1992), L'hora dels adéus (1995) i El dia dels morts. Un oratori per a Josep Pla (1997). Com a pintor ha participat en nombroses exposicions col·lectives i n'ha fet una trentena d'individuals. Cal destacar també la realització de la gran pintura Tríptic en elogi de la pedra de Girona (1989), i la del mural Poi s'ascose nel fuoco che gli affina (1993).

Fet a la Ribera del Xúquer.

L'article d'enguany

sobre els llibres que hauríem de llegir

durant l'estiu

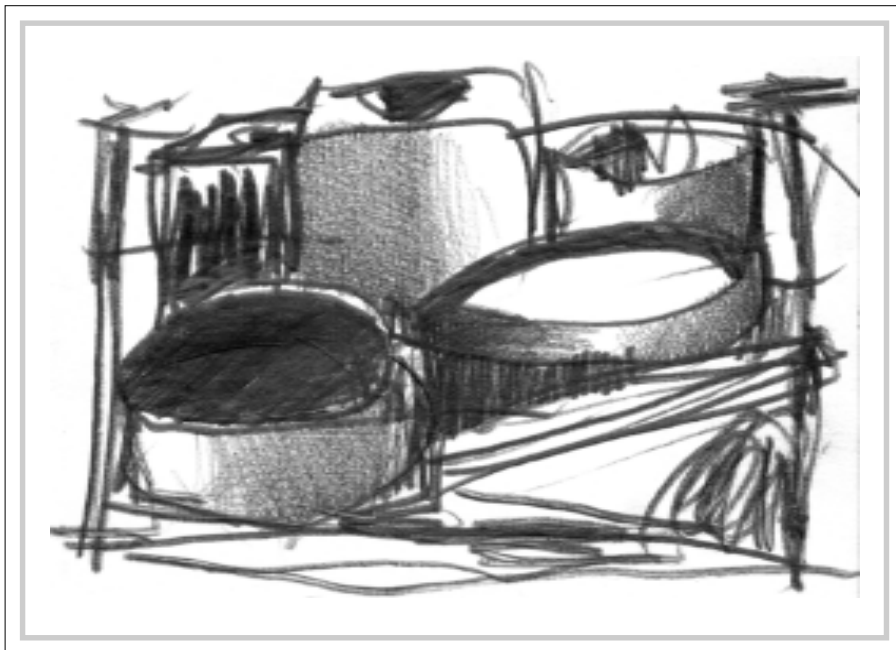
Gràcies, gràcies. Reconec que m'he esforçat amb el títol, ja podeu parar d'aplaudir. Calma i tranquil·litat. I vosaltres, les adolescents de la primera fila: deixeu d'esgarapar-los la cara als guàrdies jurats, que no podreu arribar fins a mi. En fi, xates: ¿com podria començar aquest article? Perquè mira que el tema és original, ¿eh? «La gent llegeix més durant l'estiu», diuen, i nosaltres ens ho creiem i tot. I vinga fer articles sobre el tema. Un crític valencià com cal començaria així: «l'estiu és una època idònia per llegir tots els llibres que hem anat comprant durant l'any i que no hem pogut ni obrir per manca de temps. Ara, amb la comoditat d'una hamaca oberta davant la mar o enmig la muntanya, podem gaudir de les pàgines que etcètera, etcètera.» Sí, és clar. Com si aquells que no han llegit cap llibre en tot l'any ho hagueren de fer ara, amb la calor que fa. Els pocs llibres que veus a les platges són unes rajoles enormes —signades per grans literats com Tom Clancy—, que te les quedes mirant i dubtes... ¿la gent les té allà per llegir-les o perquè el vent no s'emporte la tovalla? Però en fi: els tòpics són els tòpics, algun pobre desgraciat havia de fer aquest article i, efectivament, el desgraciat més desgraciat de *Caràcters* és qui tots ja sabeu. Anem allà que ací ja estem.

Juli Capilla, el director de la secció de llibres d'*El Temps*, ens recomana *L'infidel* de Francesc Bodí (Bromera) —«una novel·la

molt per sobre de les que s'han publicat darrerament al País Valencià», de la qual agraeix «el rerafons d'una transició desmitificada, per fi» — i *Un corrent interminable* d'Ignasi Mora (Destino) —pel «joc entre ficció i realitat» i «per la descripció o simbiosi del narrador (l'escriptor) amb el paisatge de la Marina i la Safor». També recomana la col·lecció d'assaig de 7 i Mig, «Xènius», que ell mateix ha ressenyat en aquest número. I el text teatral *Punt de fuga* de Rodolf Sirera (62), «una història molt en la línia de la dramaturgia de Josep Maria Benet i Jornet o de Sergi Belbel». D'altra banda, no dubta a definir *Pòntiques*, de Gaspar Jaén i Urban (Bromera), com «el millor llibre de poesia de l'any». Quan li preguntem què pensa llegir aquest estiu, l'únic títol que té clar és el *Diccionari Pla de literatura*, de Valentí Puig (Destino); també vol llegir algun llibre teòric sobre el nacionalisme —no cal que ho faces, Juli: agafa qualsevol número de *Caràcters* i t'estalviaràs diners. Finalment ens dona un consell: «El primer dret del lector és el d'abandonar un llibre, encara que siga una obra mestra de la literatura universal. La lectura ha de ser un acte lliure, com l'amor». Sí, però és una llàstima que per llegir no necessites la col·laboració de ningú, i, en canvi, per fer allò altre sí. És clar, com que tu això no ho notes... Però a mi l'única cosa que no se'm resisteix són els llibres: no es queixen mai, tu. «Si ens obliguen ja no tin-

dria cap gràcia», dius. Home, a mi sí que me'n faria que... bé, és igual.

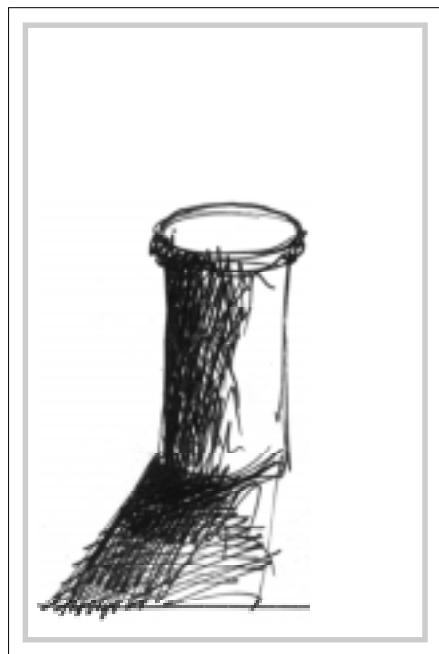
Els escriptors, que vinguen els escriptors i que em facen callar. Josep Lozano, que té projectes molt diversos i que no en publica mai cap —i tan bé com escriu, el condemnat—, ens recomana el cicle de novel·les *El laberinto mágico* de Max Aub (Alfaguara), «un magnífic retaule de la Guerra Civil espanyola». Ell pensa llegir *Calaveras atónites* de Jesús Moncada (La Magrana), *La Fiesta del Chivo* de Mario Vargas Llosa (Alfaguara), *L'infidel* —«m'interessa molt l'obra de Bodí des que vaig llegir *Guerras perdudes*» — i *L'enigma de Sir Robert McLean* de Miquel Martínez (Tres i Quatre) —«perquè també em va agradar molt la seua primera novel·la, *La lluna de Taa*». Pilar Pedraza té ara mateix dos inquietants projectes: «una novel·la històrica sobre la filòsofa grega Alexandrina Hipatia, assassinada i desmembrada pels cristians davant la catedral d'Alexandria al s. IV a.C.», i «un assaig sobre figures femenines abjectes: adolescents, ancianes, mortes i figures fantàstiques». Afirmar que la literatura que més li interessa és la del segle XIX i els clàssics; de les novetats més recents, però, en destacaria *La noche del zeppelin* de Norberto L. Romero (Valdemar), *El cráneo de Goya* de Vicente Muñoz Puelles (Muchnik) i *Otras Ofelias* de Carmen Botello (Nadir). «Les tres obres comparteixen el fet de ser textos arriscats, difícils d'absorbir per part

de la indústria editorial, i per tant molt més interessants per a mi que els productes de la literatura institucionalitzada actual.» Aquest estiu pensa llegir «un feix de literatura antiga, sobretot grega i sobretot d'Ovidi, per tal d'alimentar l'embrió de la novel·la que estic escrivint». I, a les nits xafogoses, «literatura fantàstica d'autors que conec molt bé. No m'agrada gitar-me amb desconeguts». Quan li preguntem quins llibres no recomanaria mai, tan sols ens suggereix que fugim «dels productes *light*, prefabricats, graciosos, mentiders, polítics i pesseters». I parlant de Ferran Torrent, el «tigre de Sedaví», a més d'exhibir la seua musculatura per totes les platges valencianes, dedicarà l'estiu a acabar d'escriure una novel·la que sorprendrà agradablement els seus lectors més veterans i a llegir les últimes obres de Juan Marsé —*Rabos de la gartija* (Plaza & Janés)— i d'Arturo Pérez-Reverte —*La carta esférica* (Alfaguara)—, i també algun llibre del cicle signat pel difunt Patrick O'brian (Edhasa). Les que ja s'ha empassat i ens recomana amb fervor són *La Fiesta del Chivo* —«la millor novel·la que he llegit en molts anys»—, *El secreto de Joe Gould*, de Joseph Mitchell (Anagrama) —«un exemple modèlic d'allò que en diuen "reportatge humà"»— i *Calaveres atònites* —«per l'humor contingut, molt rar en la literatura catalana, i per l'impressionant model de llengua». Li preguntem quins títols no recomanaria i respon que «els llibres són com les dones: de tots en pots traure alguna cosa».

No hi està massa d'acord Carles Jorro, el llibreter de Tres i Quatre, precisament l'únic que ha accedit a dir-nos quins llibres no recomanaria mai: *La Fiesta del Chivo* i *La carta esférica*, a més de la prestigiosa Guia Michelin d'Espanya i Portugal —«ple-

na de mancances i de coses absurdes»— i «la traducció d'*Alicia en Terra de Meravelles* de Víctor Ripoll, que no existeix, però que si existira no la recomanaria». Per contra, sí que recomana la Guia Michelin de França —«no m'ha fallat mai»—, de manera que els responsables de l'altra s'ho haurien de fer mirar. I dedica grans elogis a *Una dona difícil*, de John Irving (62) —«la tornada a la gran novel·la d'aquest autor, ja que des de les magnífiques *Prínceps de Maine*, *reis de Nova Anglaterra* i *El món segons Garp* no havia tret cap títol amb tanta potència»—, a l'obra d'Andrea Camilleri (62), a *Un corrent interminable* i a *La ciutat dels prodigis* d'Eduardo Mendoza (62), un llibre que va llegir en la versió original castellana i que, al seu parer, deu funcionar molt bé en català. Pensa llegir, entre d'altres, el *Costumari botànic* de Joan Pellicer (Bullent) i

Lenigma de Sir Robert McLean, una novel·la gòtica excel·lentment escrita que cada dia té més adeptes —i se'ls mereix. Jorro també se sent una mica molest per la situació del mercat editorial: critica l'absoluta primacia de les novetats sobre els llibres de fons, i el fet que els títols duren molt poc als aparadors de llibreries com la que ell regenta al carrer Pérez Bayer. «La dinàmica editorial s'ha convertit en una molèstia que t'impeideix llegir —en el cas del lector— o tenir —en el cas del llibreter— llibres que són relativament recents, que estan molt bé i dels quals ja no parla ningú. És el cas de *Les confidències del comte de Buffon* de Martí Domínguez (Tres i Quatre), que a mi em va agradar més que *El secret de Goethe* (62) —malgrat que les recomanaria totes dues—, de l'obra de William Boyd o de les novel·les *Possessió*, d'Antonia S. Byatt (Columna), i *El mundo es un pañuelo*, de David Lodge (Anagrama). Aquesta última és una sàtira genial sobre el món universitari que t'explica per què serveixen en realitat els congressos, de quina manera els aprofiten els professors... Hi ha moments que no pots parar de riure.» Una cosa com aquesta revista, per entendre'ns. Si és que nosaltres som així. De fet, amb tant de parlar de l'estiu, estem tan ufanosos que fins i tot hem decidit fer una proposta per traduir les cançons de Georgie Dann al català. Seria meravellós, ¿veritat? Ja ho estic veient. S'apaguen els llums, apareix a l'escenari una de les nostres escriptores més llegides —les idònies per mantenir la tovalla al lloc— i comença a cantar: «*El chiringuito, el chiringuito, / la Lola, la cervesa i un delictes d'amor. / El chiringuito, el chiringuito, / ¿t'imagines la vida sense ell?*».

Felip Tobar

La Universitat de València i l'Ajuntament d'Alzira convoquen el Sisé Premi Europeu de Divulgació Científica

Estudi General

en col·laboració amb Edicions Bromera i amb el patrocini de Fundació Bancaixa.

Podran optar al premi els assajos, originals i inèdits, escrits en català, castellà, anglès o francès. L'import del premi és de **2.000.000 pessetes** (12.020 Euros) i el llibre guardonat serà coeditat, en versió valenciana, per Edicions Bromera i el Servei de Publicacions de la Universitat de València. També es garanteix la publicació en espanyol. El termini de presentació es tancarà el dia 18 de setembre de 2000.

Informació addicional:

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Oficina de Transferència de Resultats d'Investigació (OTRI)

tel: +34-963 86 40 44 fax: +34-963 98 30 21

e-mail: otri@uv.es Bases: <http://www.uv.es/otri/>

CINC
SEGLES

1499 - 1999

Entrevista a Francesc Ferrer (editor de Denes): «Publiquem llibres de qualitat que s'ajusten a les necessitats dels valencians»

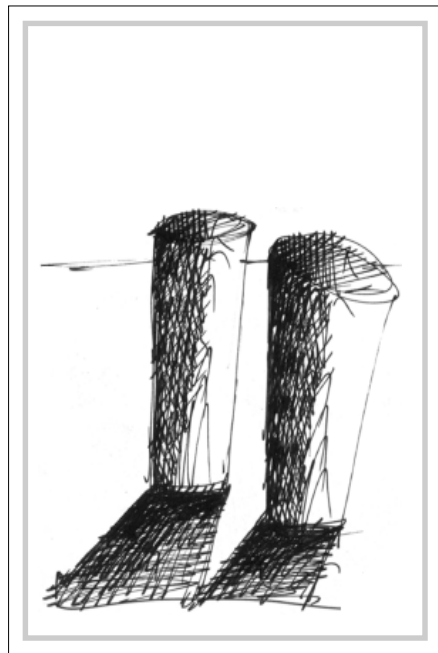
—¿Quin és el vostre objectiu principal? ¿La creació d'un fons de llibres de lingüística, la difusió del valencià en l'ensenyament...?

—Bé, un dels objectius prioritaris és difondre el valencià i la cultura dels valencians. Això significa omplir buits: crear el tipus de llibres que el públic busca o necessita. De fet, en les últimes fires del llibre la poesia continua sent un dels temes principals; des de clàssics com Ausiàs March fins autors contemporanis com Marc Granell, el lector busca poesia. També en el tema dels estudis vam ser pioners, perquè vam editar un dels primers llibres de sociolingüística fets per valencians: estic parlant de l'obra de Brauli Montoya [*Alacant: la llengua interrompuda*, primer número de la col·lecció «Investigació Francesc Ferrer Pastor»]; de fet, va ser inclosa el 1997 en les proves d'accés a la universitat perquè era l'única obra d'aquelles característiques que hi havia aleshores. D'altra banda, el llibre de Pelegrí Sancho [*Introducció a la fraseologia*, número 5 d'aquesta col·lecció] ha rebut el Premi de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana [premi als estudis filològics en la modalitat de llengua]. Tot això confirma que estem fent llibres de qualitat, ajustats a les necessitats dels valencians i amb un preu raonable. Estem al servei dels valencians i, sobretot, de les noves generacions de valencians, les que ja han estat escolaritzades en la nostra llengua.

—Pel que fa a la poesia, ¿com es va produir l'absorció d'«Edicions de la Guerra» per part de la vostra editorial? ¿Va ser una OPA hostil o alguna cosa així?

—No: va ser una col·laboració. A Vicent [Berenguer], vaig tenir l'oportunitat de conèixer-lo mitjançant l'Associació d'Editors del País Valencià. Hi havia uns bons sentiments mutus, i això comportà que col·laboràrem d'aquesta forma: tractant d'impulsar les seues idees d'edició i, també, de completar i de millorar el fons que ell ja tenia. De fet, durant els últims tres anys (el temps que hem estat editant junts), hem tret una mitjana de tres o quatre llibres de poesia cada any, i així hem completat un *corpus* de quaranta títols. El que fa quaranta és la *Poesia reunida* de Marc Granell, un lli-

«La idea de fer una editorial, de treballar en el món del llibre d'una manera seriosa, la vaig materialitzar l'any 1993. De tota manera jo sempre havia estat relacionat amb aquest món. D'una banda vaig començar llibres infantils i de l'altra totes les obres que encara estaven per editar de Ferrer i Pastor. També hem encetat una sèrie de col·leccions, la d'«Assaig» o la de «Poesia. Edicions de la Guerra». Les obres de Vicenta Ferrer [*Les Nostres Tradicions*] conformen també una de les col·leccions més importants per la implantació que ha tingut a l'escola.»

bre amb una influència que va més enllà de les fronteres estrictament valencianes. I aquest és justament un dels objectius de la col·lecció: que tinga un caràcter no tan sols valencià. Joan Brossa, Montserrat Abelló, Aleix Cort... són autors catalans; d'altra banda també hi comptem amb traduccions, com ara les obres de Gerard Manley Hopkins [per Isidre Martínez Marzo] o de Claes Andersson [per Francisco J. Uriz i Marc Granell].

—¿I no heu pensat a publicar col·lecció de narrativa per a adults?

—No. Ara per ara ho podríem fer, però la narrativa per a adults és un mercat molt competitiu, hi ha una oferta massa saturada, i la nostra editorial, com que és modesta, ha de calcular bé els moviments. Això no vol dir que no en puguem publicar alguna cosa. Però sempre seria per

omplir buits: publicariem allò que les altres editorials no publiquen o allò que resultara innovador des d'un punt de vista literari.

—¿No creus que alguns dels vostres llibres, com ara el manual de correcció [*Normes de correcció d'originals i proves d'impremta*], han quedat una mica desfatsats? Ho dic perquè la majoria de les correccions d'ara les fa el mateix corrector directament amb l'ordinador, i no ha d'utilitzar cap codi de signes per indicar-les a una altra persona. Vull dir, que ell mateix ja sap quines són les errades i les corregeix a la pantalla.

—No crec que tingues raó en això. Precisament aquest és un llibre molt important perquè reflecteix un conjunt de normes internacionals i també l'experiència de tota una vida de dedicació al món de la tipografia: la de Francesc Ferrer Pastor. Encara que avui dia s'utilitzen els ordinadors, el sistema convencional de signes continua i hauria de continuar sent el mateix. És cert que ha anat caient en desús per la manca de transmissió entre els mateixos professionals. Abans els correctors eren *caixistes* o linotipistes avançats, amb coneixements de gramàtica importants; avui dia no hi ha correctors en les plantilles de les editorials, s'estan intentant substituir per gent jove que ix de les facultats, que té voluntat i que sol treballar a temps parcial. El problema, però, continua sent el mateix, perquè aquesta gent nova necessita una readaptació; no de continguts ni de normativa, sinó una readaptació pel que fa al sistema convencional de marcatge. Aquest sistema hauria de ser el mateix per tot hom, ja que és el més simple i el de comprensió més fàcil. I no tan sols inclou un conjunt de signes, sinó que indica altres coses, com ara quan s'ha d'utilitzar cada tipus de lletra. El llibre de què parlem, malgrat que va ser editat l'any 1994, continua sent important; de fet, se sol utilitzar a les assignatures optatives de premsa d'escoles i d'instituts. Estem en un moment que aquest sistema de normes s'està recuperant, també per part dels nous correctors, i per tant l'obra té una vigència plena.

—Si tu hagueres de donar uns premis com els de l'IIFV, ¿a qui els concediries?

—Cal dir que totes les editorials valen-

cianes publiquen obres de qualitat. Després d'haver fet aquest aclariment, n'he de fer un altre: jo atorgaria els premis més per trajectòries que no per obres concretes. Això que em demanes és molt difícil, perquè en poesia, per exemple, qualsevol autor valencià es mereixeria aquest premi. Ramon Guillem, Enric Sòria... La veritat és que els poetes valencians són tot un referent dins l'àmbit català. En narrativa infantil destacaria Enric Lluch i, en l'assaig, qualsevol treball de Joan Francesc Mira.

—¿I en narrativa per a adults?

—Hi destacaria qualsevol obra d'Isabel Clara-Simó... Per allò de premiar trajectòries professionals i no títols concrets, ja que ella en té una de les més remarcables.

—¿Quins projectes teniu com a editorial?

—En primer lloc, consolidar la col·lecció de narrativa infantil que avui mateix [6-5-00] hem presentat a la Fira del Llibre: «Les aventures de l'erichó Costumeta» [escrita per Raül Vidal i il·lustrada per Xavi Sellés]. En segon lloc, tractar d'enfortir la col·lecció adreçada a un públic entre deu i dotze anys: «Contes de tots».

—En l'última entrevista de *Caràcters*, l'editor de 7 i Mig [Toni Martínez] es va mostrar preocupat pel fet que molts editors valencians orienten els llibres a la docència, a les escoles i als instituts. Ell deia que aquests editors no corren cap risc i que, per contra, la seua missió hauria de ser arriscar-se. ¿Tu què en penses?

—A mi em sembla molt bé. Jo crec que tots els editors valencians hem de córrer riscos. En els últims deu anys ha quedat demostrat que això d'arriscar-se funciona, perquè hem arribat pràcticament a les trenta editorials, de les quals la majoria editen en valencià. Només n'hi ha dues que tenen més de cinquanta anys, i sis o set que en tenen més de vint-i-cinc; les restants són totes de l'última dècada. Aquest risc s'amortitza, perquè si no fóra així les editorials no aguantarien. Pràcticament no hi ha editorials valencianes que hagen desaparegut en els últims anys, tan sols una o dues. Jo, com que invertesc diners, he decidit d'invertir-los en productes adreçats a la docència i al públic jove. Però no és just dir que no invertesc en altres coses: també publiquem estudis i reculls de poemes, i, encara que de vegades els llibres no superen els cent o els dos-cents exemplars venuts, sempre creem un fons d'obres en valencià.

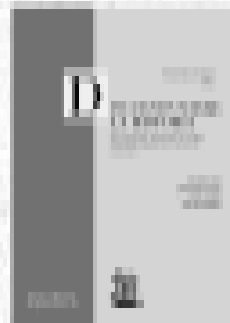
PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

ENCICLOPÈDIA LLIBRE I LA HISTÒRIA. LECCIONS DE APERTURA DE CURS A LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA (1874-1937)

Marta Llop Ferrer (ed.)

L'obra plasma les diferents concepcions de la cultura i passa dels discursos programats a la Universitat de València sobre la cultura educadora durant els decennis de finals del XIX i finals de la dècada cinquanta, amb especials referències als cursos més significatius del món de les lletres i la superior formació científica.

370 pp. - 4.000 Ptas.

TRABAJO I CIENCIA CIENTÍFICA EN L'ASTRONOMIA ESPAÑOLA DEL SIGLO XIX

Victoria González Suárez

Afirmacions de la Fira dels editors "Española". Dels 100 llibres que es presenten a la Fira dels editors, aquesta obra destaca pel seu caràcter científic i acadèmic, i per la seva qualitat i actualitat. És una obra que representa el treball i la investigació de l'astronomia de les últimes dècades del XIX.

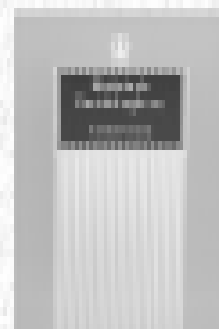
300 pp. - 3.000 Ptas.

ANTOLOGIA DE L'ART DEL SIGLE XIX

Enrique García Martínez

A partir del programa d'art del XIX que es va presentar a la Fira dels editors, aquesta obra recull les obres més representatives de l'art del XIX, amb una selecció de les obres més importants de l'època, amb una introducció que explica el context històric i artístic de l'època.

240 pp. - 2.000 Ptas.

L'EDUCACIÓ LINGÜÍSTICA

José Rodríguez

«Metàfora del llenguatge i la cultura pedagògica en la seua època actual per als límits conceptuals i els procediments del coneixement científic i de la cultura de les ciències de l'època i els límits actuals, així com una sèrie de treballs de recerca i d'investigació, després d'haver-se enfrontat amb la teoria lingüística, cultural, ideològica, epistemològica i de les ciències de l'època.» José Rodríguez (1993) i José Rodríguez (1993)

370 pp. - 3.000 Ptas.

LA CULTURA DE L'ART DEL FUTUR

Enrique García Martínez

«L'obra, a més de ser una obra de art, és una obra de cultura i de ciència. És una obra que representa el treball i la investigació de l'art del futur, amb una selecció de les obres més importants de l'època, amb una introducció que explica el context històric i artístic de l'època.»

370 pp. - 3.000 Ptas.

Mig segle de poesia catalana

La nòmina (com la llista de títols) és impressionant: Salvador Espriu, Carles Riba o Joan Vinyoli als anys cinquanta; Blai Bonet, Pere Quart o Francesc Parcerisas als seixanta; Joan Brossa, Feliu Formosa o Maria-Mercè Marçal als setanta; Miquel de Palol, Carles Torner o Joan Margarit als vuitanta; Enric Casassas, David Castillo o Antoni Puigverd als noranta, i les apostes dels darrers mesos (Bartomeu Fiol, Pep Rosanes-Creus, Màrius Sampere), diverses i complementàries com sempre d'edats, procedències i tradicions estètiques. Parlem, és clar, dels Llibres de l'Óssa Menor, la col·lecció de poesia que edita Proa i que enguany ha complert cinquanta anys de vida amb més de dos-cents títols publicats al llarg de tot aquest temps. Fundada en la claudestinitat, inaugurada el juny de 1949 amb *Les cançons d'Ariadna* de Salvador Espriu, l'Óssa Menor fou durant anys el resultat de l'esforç personal de Josep Pe-

dreira, que la duqué de la mà fins al número cinquanta-dos, l'any 1966. Llavors Aymà (que volia dir Cendrós) comprà la col·lecció, i el 1984 tot plegat passà a l'òrbita del grup Enciclopèdia Catalana, que l'ha feta arribar als nostres dies mantenint-la com a seu estable de l'aparició del premi Carles Riba (rebateig de l'inicial "Óssa Menor" després de la mort de l'autor de les *Elegies de Bierville*) i com un espai privilegiat de confluència de noms més reconeguts (Manent, Martí i Pol, Perucho) i menys populars (Josep Elias, Felícia Fuster, Armand Obiols, Andreu Vidal) però tots igualment essencials per

traçar el ric mosaic de la poesia en català del darrer mig segle.

Malgrat les èpoques de major i menor empenta (amb moments d'aprimament quantitatiu i fins qualitatiu i alguna aturada cardíaca), malgrat l'escassa presència de traduccions, malgrat tots els malgrats, l'Óssa Menor té una virtut essencial raríssima a la nostra cultura: la de la continuïtat. I un cert ecumenisme poètic que, lligat amb la pervivència, l'han convertida en gresol: més que no una col·lecció "d'editor" o d'època (de torrentada) Els Llibres de l'Óssa Menor és com un delta que, capbussant-nos en el tòpic, cal qualificar d'emblemàtic. I el millor homenatge a una vella col·lecció de llibres en aquests temps de reposicions febrils ens ha semblat que podia ser el repàs (extens, minucios) de la llista de títols que la conformen.

Jaume Subirana

ELS LLIBRES DE L'ÓSSA MENOR

Primera època

1. Salvador Espriu, *Les cançons d'Ariadna*
2. Jordi Cots, *Fidelitat*
3. Josep Romeu, *Sonets. Elegia del mite. Nits més enllà del somni*
4. Pere Ribot, *Llengua de foc* (premi Óssa Menor, 1950)
5. Màrius Torres, *Poesies*
6. Carles Riba, *Elegies de Bierville*
7. Albert Manent, *La nostra nit*
8. Joan Vinyoli, *Les hores retrobades* (premi Óssa Menor 1951)
9. Salvador Espriu, *Obra lírica*
10. Joan Perucho, *Aurora per vosaltres*
11. Rosa Leveroni, *Presència i record*
12. Carles Riba, *Salvatge cor*
13. *Vuit poetes: Joan Barat, Rosa Leveroni, Salvador Espriu, Josep Romeu, Josep Palau i Fabre, Joan Perucho, Joan Triadú i Jordi Sarsanedas*
14. Blai Bonet, *Cant espiritual* (premi Óssa Menor 1952)
15. Jaume Agelet i Garriga, *Pluges a l'erm*
16. Cèsar Nogués, *Obra completa*
17. Ricard Permanyer, *Més enllà dels sentits*
18. Joan Teixidor, *El príncep*
19. Miquel Martí i Pol, *Paraules al vent* (premi Óssa Menor 1953)
20. Tomàs Garcés, *Viatge d'octubre*
21. Joan Perucho, *El mèdiem*
22. Salvador Espriu, *El caminant i el mur*
23. Agustí Bartra, *Poemes*
24. Jordi Sarsanedas, *La Rambla de les Flors* (premi Óssa Menor 1954)
25. Ricard Permanyer, *L'ombra perdurable*

26. Joan Vinyoli, *El callat*
27. Marià Villangomez, *Sonets de Balançat*
28. Pere Quart, *Terra de naufragis* (premi Óssa Menor 1955)
29. *Quarta antologia poètica universitària. 1952-1956*
30. Joan Barat, *Seguint el temps*
31. Vicent Andrés Estellés, *Donzell amarg*
32. Josep M. Andreu, *Per entrar en el regne*
33. Jordi Cots, *D'allà on ve la veu, seguit de la reedició de Fidelitat*
34. Carles Riba, *Esbós de tres oratoris*
35. Jordi M. Pinell, *Balades del bon pastor*
36. *Cinquena antologia poètica universitària. 1956-1958*
37. Pere Ribot, *Si el gra no mor...*
38. Clementina Arderiu, *És a dir* (premi Óssa Menor 1958)
39. Josep M. Andreu, *Intento el poema* (premi Óssa Menor 1959)
40. Joan Argenté, *El temps de tants dits*
41. Joaquim Horta, *Paraules per a no dormir*
42. Francesc Faus, *El viatge*
43. Francesc Vallverdú, *Com llances*
44. Núria Sales, *Exili a Playamurtos*
45. Ramon Bech, *Cants terrenals* (premi Carles Riba 1960)
46. Miquel Dolç, *Flama*
47. Núria Albó, *La mà pel front*
48. Miquel Bauçà, *Una bella història*
49. Joan Colomines, *A tres veus*
50. Joan Vinyoli, *Realitats*
51. Lluís Serrahima, *Com el mar*
52. Lluís Alpera, *El magre menjar*

Segona època (des de 1966)

53. Josep Carner, *El tomb de l'any*
54. *A la paret, escrit amb guix* (Antologia de poesia alemanya de combat)
55. Marià Manent, *Com un núvol lleuger*
56. Blai Bonet, *L'Evangeli segons un de tants* (premi Carles Riba 1962)
57. Màrius Sampere, *L'home i el límit* (premi Carles Riba 1963)
58. Xavier Amorós, *Qui enganya, para* (premi Carles Riba 1964)
59. Francesc Vallverdú, *Cada paraula un vidre* (premi Carles Riba 1965)
60. Pere Quart, *Circumstàncies*
61. Joan Ferraté, *Les taules de Marduk*
62. Guillem d'Efak, *Madona i l'arbre* (premi Carles Riba 1969)
63. Francesc Parcerisas, *Homes que es banyen* (premi Carles Riba 1966)
64. Jaume Vidal Alcover, *Terra negra* (premi Carles Riba 1967)
65. Joan Vergés, *La vida nova* (premi Carles Riba 1968)
66. Joan Triadú (trad.), *40 sonets de Shakespeare*
67. Joan Colomines, *Entre la multitud*
68. Josep Elias, *Per a un duc, Bach escriví música d'orgue, a Weimar* (premi Carles Riba 1970)
69. Pere Ribot, *La pedra en la veu*
70. Josep M. Boix i Selva, *El suplicant, la deu i l'esma* (premi Carles Riba 1971)
71. Pere Ribot, *Llengua de foc, Si el gra no mor..., La pedra en la veu*
72. Josep Palau i Fabre, *Poemes de l'alquimista*

73. Pere Quart, *Vacances pagades*
74. Yehuda Amichai, *Antologia*
75. Xavier Bru de Sala, *La fi del fil* (premi Carles Riba 1972)
76. J.V. Foix, *Antologia poètica*
77. Joan Brossa, *Cappare*
78. Feliu Formosa, *Albes breus a les mans*
79. Salvador Espriu, *Les cançons d'Ariadna*
80. Armand Obiols, *Poemes*
81. Agustí Bartra, *Els himnes* (premi Carles Riba 1973)
82. Joaquim Horta, *Balanç d'última hora*
83. Blai Bonet, *Els fets*
84. Ramon Pinyol, *Occit enyor* (premi Carles Riba 1974)
85. Manuel de Pedrolo, *Arreu on valguin les paraules, els homes*
86. Joan Colomines, *Crònica*
87. Joan Argenté, *Seminocturn, semidiürn* (premi Carles Riba 1975)
88. Miquel Martí i Pol, *Quadern de vacances*
89. Alfred Badia, *Presó de cendra*
90. Joan Vinyoli, *Vent d'aram*
91. Mao Tse Tung, *Poesia completa*
92. Maria Mercè Marçal, *Cau de llunes* (premi Carles Riba 1976)
93. Fèlix Cucurull, *Vida terrena*
94. Pere Quart, *Quatre mil mots*
95. Olga Xirinacs, *Botons de tiges grises*
96. Tomàs Garcés, *Assaig d'antologia*
97. Pere Quart, *Les decapitacions*
98. Feliu Formosa, *Llibre dels viatges*
99. Vicent Andrés Estellés, *El procés*
100. Marià Manent, *Antologia*
101. Josep M. Boix i Selva, *Presoner de la boira*
102. Olga Xirinacs, *Llençol de noces*
103. Jordi Pàmias, *Flauta del sol* (premi Carles Riba 1978)
104. Miquel de Palol, *Quan?*
105. Blai Bonet, *Cant de l'arc*
106. Pere Quart, *Antologia*
107. Miquel Martí i Pol, *L'hoste insòlit*
108. Carles Riba, *Antologia poètica*
109. Josep Piera, *El somriure de l'herba* (premi Carles Riba 1979)
110. Guerau de Liost, *Antologia poètica*
111. Joan Llongueres, *Antologia poètica*
112. Joan Montalà, *D'un torsimany al bosc, potser* (premi Carles Riba 1980)
113. Joan Vinyoli, *Antologia poètica*
114. *Poesia empírica de Pere Quart*
115. Agustí Esclasans, *Antologia poètica*
116. Pere Ribot, *El crit del desert*
117. Carles Miralles, *Camí dels arbres i de tu. Per fi la tortuga*
118. Gerard Vergés, *L'ombra rogenca de la lloba* (premi Carles Riba 1981)
119. Miquel Martí i Pol, *Antologia poètica*
120. Miquel de Palol, *El porxo de les mirades* (premi Carles Riba 1982)
121. *Antologia. Premi de poesia Carles Riba, 1959-1983*
122. Valerià Pujol, *La trista veu d'Orfeu i el tornaveu de Tàntal* (premi Carles Riba 1983)
123. Felícia Fuster, *Una cançó per a nin-gú i trenta diàlegs inútils*
124. Joan Vinyoli, *Versions de Rilke*
125. Carles Torner, *Als límits de la sal* (premi Carles Riba 1984)
126. Jaume Subirana, *Pel viure extrem*
127. Josep Pedreira, *El llibre dels verns*
128. Jordi Pàmias, *Lluna d'estiu*
129. Agustí Bartra, *Antologia poètica*
130. Àlex Susanna, *El darrer sol*
131. Vicent Andrés Estellés, *Antologia poètica*
132. Pere Quart, *Terra de naufragis*
133. Pere Quart, *Saló de tardor*
134. Joan Brossa, *El saltamartí*
135. Marià Manent, *L'aire daurat*
136. Joan Margarit, *Mar d'hivern* (premi Carles Riba 1985)
137. Gerard Vergés, *Long-play per a una ànima trista*
138. Miquel de Palol, *Indiferència*
139. *Antologia poètica universitària*
140. Josep Sebastià Pons, *Antologia poètica*
141. Josep M. López-Picó, *Antologia poètica*
142. Alphonse de Lamartine, *Meditacions poètiques*
143. Vicent Andrés Estellés, *Ram diürn*
144. Josep M. de Sagarra, *Antologia poètica*
145. Xavier Lloveras, *Les illes obstinades* (premi Carles Riba 1986)
146. Felícia Fuster, *Aquelles cordes del vent*
147. William Blake, *Llibres profètics de Lambeth, I*
148. Pere Quart, *Refugi de versos*
149. Olga Xirinacs, *Llavis que dansen* (premi Carles Riba 1987)
150. Pere Quart, *Bestiari*
151. Felícia Fuster i Naoyuki Sawada (trads.), *Poesia japonesa contemporània*
152. Jaume Subirana, *Final de festa* (premi Carles Riba 1988)
153. Agustí Pons, *Temps d'esbrotar*
154. William Blake, *Llibres profètics de Lambeth, II*
155. Quima Jaume, *Pels camins remorosos de la mar* (premi Carles Riba 1989)
156. Jaume Medina, *Dura llavor secreta*
157. Miquel Àngel Riera, *Llibre de ben-aventurances*
158. Olga Xirinacs, *La pluja sobre els palaus*
159. Lluís Alpera, *Els dons del pleniluni*
160. Àlex Susanna, *Les anelles dels anys* (premi Carles Riba 1990)
161. Narcís Comadira, *Somnis i runa*
162. Antoni Puigverd, *Curset de natió* (premi Carles Riba 1991)
163. *L'artista de la paraula. Poesia catalana del segle XX. Antologia a càrrec de Xavier Lloveras i Albert Roig*
164. Andreu Vidal, *L'animal que no existeix* (premi Carles Riba 1992)
165. Joan Fuster, *Antologia poètica*
166. David Castillo, *Tenebra*
167. Albert Roig, *Vedat* (premi Carles Riba 1993)
168. Antoni Vidal Ferrando, *Bandera blanca*
169. Miquel Desclot, *Per tot coixí les herbes*
170. Jaume Subirana, *El rastre de l'animal més lliure*
171. Lluís Urpinell, *Tractat d'ufologia*
172. Joaquim Español, *Ultralleugers* (premi Carles Riba 1994)
173. Jaume Creus, *Poemari per Bòsnia*
174. Rainer Maria Rilke, *Elegies de Duino*
175. Josep Romeu i Figueras, *Temps*
176. Enric Casassas Figueras, *Calç* (premi Carles Riba 1995)
177. Miquel de Palol, *El Sol i la Mort*
178. Miquel de Palol, *Gralles al Galliner*
179. Pere Oliva, *Els àngels no saben vetllar els morts*
180. Joan Perucho, *Els jardins botànics*
181. Ponç Pons, *El salobre* (premi Carles Riba 1996)
182. Pau Riba, *Lletrrada*
183. D. Sam Abrams, *Calculacions*
184. David Castillo, *Game over* (premi Carles Riba 1997)
185. Carles Torner, *Viure després*
186. Montserrat Abelló, *Dins l'esfera del temps*
187. Diversos autors, *Barcelona poesia*
188. Miquel Desclot, *Saps la terra on flo-reix el llimoner?*
189. Joan Perucho, *La mirada d'Antinea*
190. Màrius Sampere, *Si no fos en secret*
191. Jordi Coca, *Terres grogues*
192. Bartomeu Fiol, *Tot jo és una exageració*
193. Enric Sòria, *L'instant etern* (premi Carles Riba 1998)
194. Miquel Martí i Pol, *Amb els ulls oberts*
195. Montserrat Rodés, *Interlínia*
196. Àngel Terron, *Geometria descriptiva*
197. Hèctor Bofill, *La Reconstrucció de l'Aristocràcia*
198. Pere Quart, *Vacances pagades*
199. Damià Hugué, *Antologia poètica*
200. Jordi Sarsanedas, *Cor meu, el món*
201. Jaume Pont, *Llibre de la Frontera*
202. Bartomeu Fiol, *Cròniques bàrbares*
203. David Castillo, *El pont de Mühlberg*
204. Pep Rosanes-Creus, *Voltor* (premi Carles Riba 1999)
205. Antoni Clapés, *In nuce*

Sant Jordi 2000: llibres, roses i mones de Pasqua

Venia estrany, enguany, Sant Jordi. Transvestida de diumenge (i no pas d'un qualsevol, sinó de Diumenge de Pasqua, diada de tradicional consum de mones), la Festa del Llibre i de la Rosa es plantava al final d'una Setmana Santa carregada de negres premonicions per als llibreters. D'aquests, qui més qui menys augurava xifres de misèria: «Si facturem la meitat de l'any passat ja haurem fet prou», era la frase més habitual durant les vigílies dels dies sants. Una impressió que, a més a més, es veia reforçada per una climatologia prees-tiuença que convidava a qualsevol activitat que no fos visitar llibreries.

I, vés per on, la cosa no va resultar tan catastròfica com s'intuïa, ja que l'endemà mateix de Sant Jordi el Gremi de Llibreters de Catalunya informava que durant la setmana —el descompte del deu per cent es va mantenir des del Dilluns Sant— s'havien igualat els 3.000 milions de vendes del 1999. Un balanç que, tot i comptar que els llibres pugen de preu d'un any a l'altre i que el manteniment de les infraestructures durant tota la setmana carregava més el compte de despeses generals, ni els llibreters més optimistes podien imaginar.

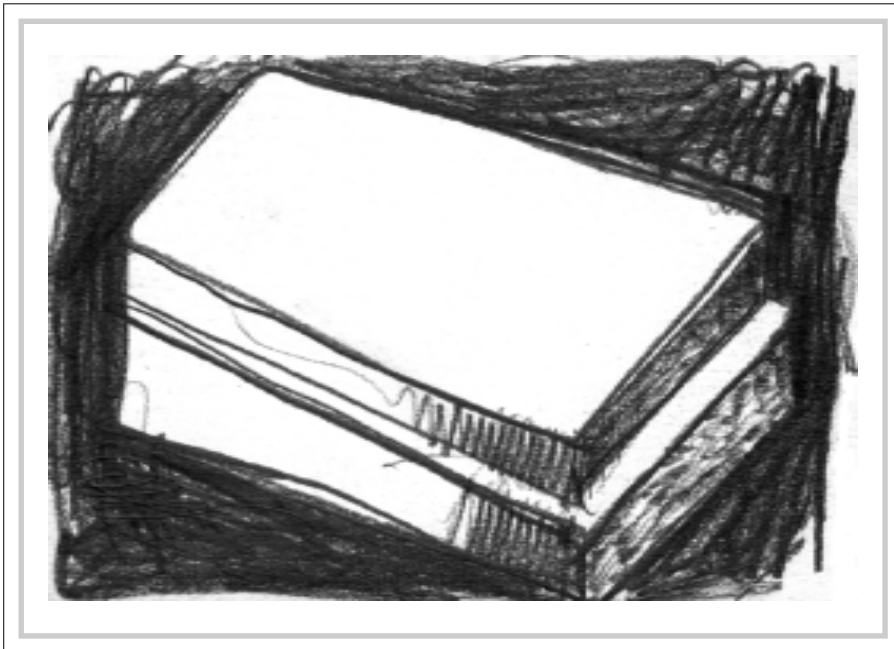
Cal no perdre de vista, però, que les estadístiques sempre amaguen en el fons una dosi de trampa: a la ciutat de Barcelona (àrea a la qual es limita el treball de camp de qui això signa) les grans superfícies tipus Fnac, L'Illa, Casa del Libro, Corte Inglés, etc. varen arribar a registrar aglomeracions serioses de públic algun dels dies mig festius de la setmana. A les llibreries de barri, en canvi, els resultats varen ser decebedors, fins al punt que més de quatre llibreters, fastiguejats i avorrits, varen renunciar a obrir les portes el diumenge de Sant Jordi. A ells els va tocar empassar-se el tall amargant de la mona de Pasqua.

Un altre element que va contribuir a l'atabalament general va ser la caòtica aparició dels suplementos especials de llibres dels principals diaris. N'hi va haver per a tots els gustos: els més matiners varen ser *La Vanguardia* i *El Periódico*, que varen aparèixer el divendres 14, i el més tardà va ser *l'Avui*, que va fer esperar la clientela fins al mateix dia 23.

Ara bé, en el que Sant Jordi 2000 no ha resultat diferent dels seus antecessors és en el tarannà dels títols de més èxit en català. Vegeu, si no, els més venuts d'en-

Simó sembla entestada en una lamentable cursa amb ella mateixa per veure si d'un any a l'altre és capaç d'escriure una novel·la encara pitjor que l'anterior i la novel·la d'Emili Teixidor es queda encallada en un frustrant mig camí entre el que és i el que hauria pogut arribar a ser.

Quins llibres en català s'han quedat a la cuneta del *hit parade* i haurien merescut un tracte millor? La llista pot ser molt variada, però un servidor apostaria molt fort per les darreres novel·les de Baltasar Porcel (62) i de Carme Riera (Destino),

per exemple. I pel recull d'articles *Tot és mentida*, de Quim Monzó (Quaderns Crema). I per *La mirada del cec*, de Joan Agut (Columna). I per *Anna K.*, de Martí Rosselló (Quaderns Crema). També destacaria les confessions de Vicenç Villatoro a *De part del pare* (62), el treball d'investigació d'Arcadi Espada a *Raval* (Empúries), les reflexions de Salvador Cardús a *El desconcert de l'educació* (La Campana) i el dotzè viatge a peu de J. M. Espinàs, aquesta vegada pel País Basc (La Campana).

Pel que fa als autors traduïts destacaria la sàvia senzillesa d'Alessandro Baricco a *Novecento* (La Magrana), el sempre necessari Paul Auster de *La invenció de la solitud* (62), l'originalitat de Lorrie Moore a *Ocells d'Amèrica* (62), un dels pocs Maalouf que ens faltaven en català, *Les croades vistes pels àrabs* (1984) i l'estremidora *La tomba de les llumenetes*, d'Akiyuki Nosaka (Quaderns Crema). I, posats a predicar en el desert, tancaria aquesta relació amb dos llibres molt diferents: la reedició definitiva del clàssic de Joan Sales *Incerta glòria* (Club Edi-tor) i un llibre aparentment juvenil —va guanyar el premi Gran Angular 1999— però recomanable per a totes les edats: *Els silencis de Derris*, de Bartomeu Cruells (Cruïlla).

guany i veureu que el temps, de vegades, sembla que no passi: hi trobem presentadors amb requesta televisiva com Andreu Buenafuente (*Digue'm agosarat*, Columna) i Albert Om (*Els veïns de dalt*, La Campana); el premi Sant Jordi de torn (*El llibre de les mosques*, Emili Teixidor, Proa/Columna) i la clàssica estrena d'Isabel-Clara Simó (*T'imagines la vida sense ell?*, Columna).

Com sempre, la pregunta que queda flotant en l'ambient és: són de debò aquests els millors llibres que s'oferien per Sant Jordi? I, naturalment, com sempre la resposta és un no ben rotund. I potser enguany amb més contundència que altres vegades: els monòlegs de Buenafuente llegits no s'aguanten i demanen a crits el suport audiovisual del seu recitador, les notes de viatge d'Albert Om fan figa per la seva mateixa superficialitat, la senyora

Una novel·la corrosiva i suggeridora

Francesc Bodí
L'infidel
Bromera, Alzira, 2000
272 pàgs.

«La història s'inicia quan l'Amadeu es pregunta quin dia va ficar la pota, perquè és clar que ha d'haver-hi un dia, un moment concret on la seua vida va començar a esberlar-se, a deixar de ser seua.» Amb aquesta primera frase, Francesc Bodí (Agres, 1963) construeix la seua novel·la més innovadora, que ha guanyat recentment el premi Enric Valor de novel·la en valencià 1999 atorgat per la Diputació d'Alacant. A partir del pretext esmentat, Bodí relata la història d'Amadeu, un home de quaranta-dos anys, que esdevé un representant de la generació de persones que van fer possible la transició política al nostre país. Una vegada acabat el procés històric, els seus protagonistes, segons apunta el mateix autor, han caigut al parany de no saber adaptar-se a les noves realitats. Bodí redacta un text incisiu on l'humor i la ironia sovint evidencien les incongruències d'aquest grup de persones. En *L'infidel*, és el mateix protagonista qui, arran dels calfreds i del malestar indicat, revisa la seua evolució personal dins de l'estricta militància en les esquerres polítiques durant el període esmentat. La novel·la es construeix així com un doble relat on destriem una doble evolució cronològica: d'una banda, la transformació personal de l'individu, Amadeu; d'altra banda, els esdeveniments socials i polítics d'un col·lectiu marcat per la transició.

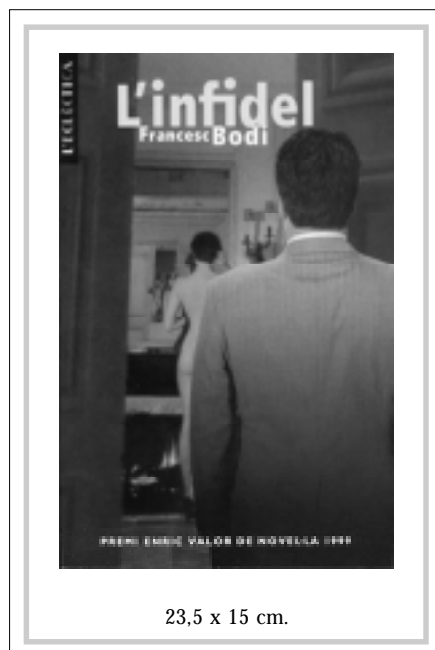
El relat es construeix a partir d'una narració en passat on un narrador extern, aliè al personatge, relata en passat els esdeveniments que giren al voltant del protagonista principal. A partir del distanciament que possibilita la focalització en un personatge extern, Bodí fa possible el salt continuat entre les consciències dels individus que protagonitzen la novel·la. No obstant això, sovint és el mateix personatge qui parla, tot alternant la primera i la tercera persona narrativa en un mateix paràgraf, sense cap indicació tipogràfica ni lingüística. Amb aquests endinsaments en la consciència dels personatges, l'autor ha volgut reflectir d'una manera natural i directa quina és l'evolució de la intimitat del personatge. D'una altra ban-

da, el tractament general del relat amb una tercera persona narrativa possibilita la reflexió crítica que podem extraure de la història. El resultat és un text molt ben enllaçat, on podem localitzar diversos recursos que augmenten la cohesió del discurs, com ara l'aparició de diversos indicis al llarg de l'obra, que fan avançar els fets futurs, o bé la repetició constant de diverses accions que evidencien la importància d'alguns passatges en l'evolució dels personatges.

L'infidel és un bon exponent de la riquesa literària d'un dels escriptors actuals amb major projecció en les lletres valencianes. Bodí empra un model lingüístic acurat en un discurs que intenta en moltes ocasions aproximar-se al registre col·loquial, amb la idea de simular les pautes de la llengua oral corresponents al pensament dels personatges. Aquesta nova obra consolida l'aposta decidida de l'autor, evidenciada en les anteriors narracions que ha publicat, per un llenguatge literari fruit de la recerca continuada de les formes pròpies de les nostres comarques. Els nivells sintàctics i lèxics assoleixen, doncs, una perfecció modèlica per a la narrativa valenciana de les pròximes dècades. L'autor es manté fidel a una de les afirmacions que ha fet en entrevistes recents: la concepció de la literatura com a espill on s'han de mirar les llengües per retrobar-se en les seues expressions més pures i genuïnes.

La novel·la esdevé, per tant, una proposta ben suggeridora per aquelles persones que protagonitzaren la transició política del país i que van veure, almenys en part, frustrades les possibilitats autèntiques de canvi. Una crítica, sovint mordaç i corrosiva, sobre un grup de persones que cerquen el seu espai en el panorama polític i social actual.

Carles Cortés

23,5 x 15 cm.

Ves-te'n, Colometa, ves-te'n

Glòria Llobet
El cor de les pedres
Bromera, Alzira, 1999
174 pàgs.

Diu el refrany que «anys, danys i desenganys tornen els homes estranys». *El cor de les pedres* és la història d'una vida que s'inicia plena d'expectatives i que, a mesura que passen els anys, es mostra, més i més, mancada d'entusiasme. «Mitja vida vivint i l'altra morint-me», amb aquestes paraules Carme, la protagonista, descriu la progressiva pèrdua d'il·lusions. «En quin punt del camí es van quedar les esperances?», s'interroga, al primer capítol, una Carme envellida que descabdellarà el fil de la memòria cercant, entre els intersticis del temps viscut, el moment just de la caiguda vertiginosa cap a un absurd sense projectes, promeses ni desigs.

El lector descobrirà, a l'última obra de Glòria Llobet, una d'aquelles *novel·les de la memòria* capaces d'evocar el medi social amb una infinita riquesa de detalls, però que trontolla en un dels episodis que, precisament, s'aferma com a part indestriable de la trama: els llaços de solidaritat estesos, durant els moments amargs de la contesa, entre dues dones de diferent extracció social que, carregades amb les seues respectives famílies, s'han vist forçosament separades dels marits, esdevenen, si més no, una determinació gens afortunada, per la seua artificiositat i inversemblança. L'una, la rica i aristòcrata senyora Alberich; l'altra, la mare de la Carme, que havia fet de dida dels fills de la primera, enceten una relació de germanor que perpertuen i intensifiquen els seus descendents amb casoris i comportaments sorprenentment generosos dels rics cap als pobres, d'altra banda, més adients als contes de fades que no a un relat que pretén traslladar-nos als escenaris i formes de vida del nostre passat més immediat.

No obstant això, és una d'aquelles *novel·les* en què el lector se sent com dut pel monòleg en què la protagonista ens explica la seua vida gairebé sense adonar-se'n; els episodis s'hi succeeixen sense esforç aparent, amb una fluïdesa natural;

Veritat o mentida

el pes de la tragèdia de la Guerra Civil i del paisatge desolador de la postguerra s'hi fa tant més angoixós com més ingènuament se'ns revelen a través del monòleg de la Carme.

Aquesta ingenuïtat en l'estil ens menarà, però, de bell nou els ecos del personatge entranyable de la Colometa (Barcelona, les granotes dels partisans, el racionament, la monotonia i el tedi al pis durant la guerra, etc.). I dic de bell nou, perquè, com molt encertadament Maite Insa clamava des d'aquestes mateixes pàgines, parlant de l'última novel·la de Carme Miquel, *Aigua en cistella* (*Caràcters*, 7, abril de 1999): «El dia que va morir Colometa, no ens vam adonar que calia enterrar-la per conservar-la pura, tal com era, amb aquell llenguatge tan "alambinat" que construí la seua autora. Hauríem d'enterrar-la i no obligar al seu fantasma a reaparèixer a totes les novel·les en primera persona que parlen de la vida d'una dona durant la postguerra».

Però serà en el propòsit de dotar el personatge d'una bondat natural on el fantasma de la menestraleta de Gràcia esdevindrà més i més palmari. Tanmateix, mentre que la simplicitat i la humilitat de Colometa, sense ni tan sols ser-ne conscient, l'ajuden sempre a superar els problemes i a recuperar el sentit de la vida, a Carme aquesta «santa simplicitat», que professa des de ben joveneta, l'esgarriarà, en l'edat adulta, pel laberint de l'absurd.

D'altra banda, si en alguna cosa ha reeixit amb més fortuna el relat de Glòria Llobet a l'hora d'evocar la ploma de la Rodoreda, ha estat en l'admirable plasticitat amb què descriu la torre modernista dels senyors Alberich, d'una semblança extraordinària amb la torre de Sant Gervasi de *Mirall trencat* (el jardí, l'estany amb peixos, les olors, la decoració modernista, etc.). Hi posa un deler i una minuciositat gairebé de naturalista a l'hora d'explicar cada detall del jardí i dels horts de la torre on, quan era una nena, la Carme passava tardes màgiques, contemplant els peixos que nedaven entre les pedres artificials de l'estany i somiant que, al cor d'aquelles pedres, s'hi trobaven tresors meravellosos.

Sense cap dubte, i com ja va dir Maite Insa, l'univers de símbols rodoredià s'ha posat al moll dels ossos de les protagonistes de novel·les en primera persona i s'ha ensenyorit de les seues ànimes, fins a l'extrem que, encara que ens faça recança, ens veiem obligats a conjurar-la: ves-te'n, Colometa, ves-te'n. Deixa-les parlar, ser elles mateixes.

Quim Monzó
Tot és mentida
Quaderns Crema, Barcelona, 2000
256 pàgs.

Tot és mentida aplega els cent tres millors articles de Quim Monzó publicats en *La Vanguardia* al llarg dels últims anys, del 1997 al 1999. Amb aquest ja són set els reculls d'articles periodístics de l'autor, cadascun dels quals supera l'anterior amb escreix. Però *Tot és mentida*, a més, suposa la culminació d'un procés de depuració estilística que en la pràctica literària es tradueix en l'ús d'una llengua nua i descarnada, que s'adapta i aprofita al màxim l'espai físic restringit de què disposa. El recull de contes *El perquè de tot plegat* n'és un exemple paradigmàtic, i més encara *Guadalajara*, on fa servir un llenguatge extraordinàriament net i cru, que prescindeix de qualsevol element sospitós de ser sobrer o abarrotat. I que cap purista defensor i guardià de les essències literàries s'espante pel fet que pose al mateix nivell l'escriptura d'articles d'opinió i la de contes, perquè, des del punt de vista de l'escriptor, tot és una mateixa cosa. Fóra una bestiesa igualment absurda dir que Monzó és articulista i escriptor com dir que Josep Guardiola és futbolista i esportista. Només cal fer una ullada a les ressenyes crítiques del llibre que

han aparegut a la premsa per adonar-se'n. A cap crític mitjanament solvent no se li escapa el valor literari que desprenen, des de les primeres ratlles, aquestes cent tres perles d'acurada actualitat; ni tampoc que, fidels a l'ànim periodístic en què s'inscriuen, constitueixen una crònica personalíssima dels darrers anys, un testimoni insubstituïble dels nostres temps.

Efectivament, en *Tot és mentida*, Monzó aconsegueix desdibuixar encara més l'esquelètica línia que separa el bon periodisme d'opinió de la literatura de màxima qualitat, i crea, sense proposar-s'ho, un mal de cap més per aquells que viuen de posar etiquetes i de fer classificacions en forma de quadrícules literàries sense mestissatges genèrics enriquidors ni claroscurs suggeridors. Es tracta, en definitiva, d'una manera directa i divertida d'enfrontar-se a diversos assumptes d'actualitat. Un repàs minuciós de les petites obsessions quotidianes vistes amb els ulls d'un escèptic i des de la perplexitat de qui no acaba d'entendre, per molt que s'hi escarrasse, el món que li ha tocat de viure. I tot generosament amanit amb un humor ràpid i implacable que administra amb mestria i amb una destresa quirúrgica, com un bisturí esmolat i precís que desglossa una per una les capes que conformen l'ànima humana per tal de mostrar-nos com és per dins, sense oblidar-ne els racons més obscurs ni les actituds més deshonestes. No és estrany, doncs, que la gran majoria dels articles funcionen com un perfecte mecanisme de precisió, on tot hi és disposat a consciència, amb la intenció última d'aconseguir l'efecte desitjat. Un efecte demolidor que, a força de reblar el clau i gràcies a l'ús d'una ironia treballada, culmina sovint en una puntada de peu a la boca inesperada i intel·ligent que el lector es veu obligat a encaixar amb un somriure.

D'altra banda, és bo de remarcar l'esperit crític d'alguns dels articles. Una crítica que de vegades se'ns hi mostra descarnada i d'altres només insinuada, gairebé subterrània, però que sempre pretén cridar l'atenció del lector sobre aspectes de la vida diària que massa sovint passen desapercebuts a la mirada distreta o despreocupada.

En fi, una oportunitat indefugible per descobrir, o millor encara redescobrir, un dels millors narradors catalans dels darrers quatre lustres. L'únic retret que podem fer-li al llibre és que l'activitat periodística manté ocupat l'autor i retarda l'esperada publicació d'un nou recull de contes. Tanmateix, perdre-se'l seria un error del tot imperdonable. Qui avisa no és traïdor.

Legendes i fantasmes

Cap a finals del xvi, Sir Robert McLean, cavaller anglès d'arrel escocesa, perd l'ombra mentre retorna a casa; la impaciència per reunir-se amb Roseanne, la seua jove esposa, l'ha portat a arriscar i a perdre aquesta part de la seua personalitat. Des d'aquest moment, una sèrie de fets inexplicables, sobrenaturals, se succeiran i bastiran el teixit de circumstàncies que el duren a retornar a la casa pairal, a les terres d'Escòcia, on haurà d'enfrontar els fantasmes del passat.

Objectes que cauen sense cap motiu, aparicions que deixen la seua silueta sobre la paret, obscuritats que la llum del dia no aconsegueix rompre... són, entre d'altres, els elements que Miquel Martínez fa servir per tal de crear una atmosfera de misteri propera a la de la novel·la anomenada gòtica. En general, l'autor aconsegueix una ambientació històrica bastant creïble sense caure en un excés de detalls que avorriren el lector (no oblidem que la col·lecció «El Grill» s'adreça fonamentalment a un públic de secundària o de batxillerat). Tanmateix, hi ha alguns passatges (com ara la facilitat amb què accedeix el protagonista a fingir que ven la casa pairal) que no es poden empassar fàcilment.

Tret del personatge de Roseanne, que experimenta una mena de metamorfosi amb missatge social inclòs —¿una deixalla de la moda del *políticament correc-*

Miquel Martínez
L'enigma de Sir Robert McLean
Tres i Quatre, València, 2000
212 pàgs.

te?—, la resta són mers prototips (l'heroi, l'amic de l'heroi, l'adversari), com és de rigor en la novel·la juvenil dels nostres dies —per cert: en una societat on tot-hom té una personalitat tan variable i tan imprevisible, ¿quin sentit tenen aquests personatges tan plans? Ni tan sols els adolescents se'ls creuen.

Ara bé, ¿per què trobem, en un cert passatge, una al·lusió a Arnau de Vilanova? Estratègicament justificada, això sí, com a lectura escaient a un alquimista, però *narrativament* massa evident com a nota de color patriòtic de l'autor. Caldria una reflexió seriosa —aquest no és el lloc ni el moment— sobre l'oportunitat o no d'aquesta mena de *banderetes* que, en realitat, equivalen a un mal dissimulat *made in Catalonia*: probablement, un lector anglès, francès o, fins i tot, castellà, en passarà els ulls per damunt sense adonar-se'n, però el lector català no podrà evitar-ne l'estranyesa quan, com en el cas que ens ocupa, l'al·lusió siga tan forçada. Encara que també és irrefutable l'argumentació contrària: alguns catalans, com ara Joan Lluís Vives, Ramon Llull o l'esmentat Arnau

de Vilanova, han assolit la universalitat i no ens haurien d'estranyar els seus noms en llavis estrangers; vet aquí, tot plegat, un bell embolic per als nostres narradors.

Però Miquel Martínez, tot i aquests detalls —que semblen deguts al gènere que conrea—, demostra que és un narrador amb una fina intuïció: no només ha sabut triar un argument amb la dosi de misteri necessària per a atraure l'atenció del lector jove, sinó que sap amanir-lo amb altres narracions hàbilment encastades sobre la principal, com ara la llegenda del riu entre West Ham i Havering, o la història de la filla dels moliners. És precisament en aquests relats secundaris on l'autor sembla sentir-se més còmode, com si s'hagués dedicat a bastament a la narrativa breu o com si hagués investigat —i practicat— la tradició oral durant molt de temps.

Val a dir, per tant, que Miquel Martínez no ha buscat la identificació fàcil entre el lector i el protagonista, ni la identificació cofoia i innocent de la geografia pròpia, ni altres recursos poc seriosos que hom acostuma a trobar en la narrativa catalana adreçada als joves. En lloc de tot açò, l'autor es deixa dur pel plaer de narrar alhora que tracta de dur-nos amb ell en aquesta passejada per terres d'Anglaterra i d'Escòcia. Apta per a joves.

Jordi Monteagudo

II PREMI DE NARRATIVA

BANCAIXA
Fundació Caixa Castelló

T À N D E M
E D I C I O N S

La Fundació Caixa Castelló - Bancaixa i Tàndem Edicions convoquen el II Premi de Narrativa per a obres, escrites en valencià, de les diverses modalitats de la prosa narrativa: novel·la, recull de contes, memòries, llibres de viatges, etc.

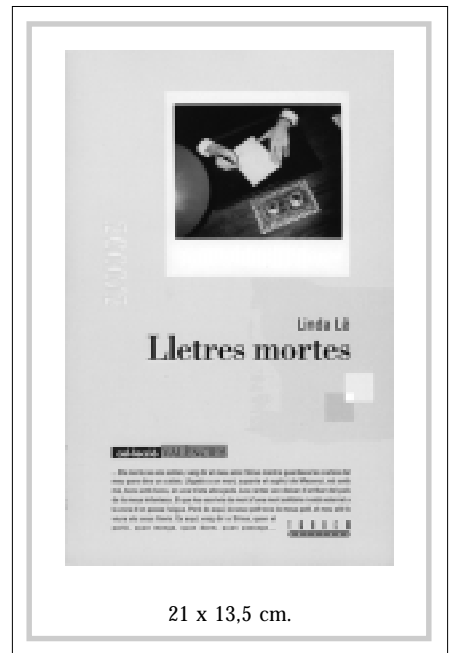
L'import del premi és de **2.000.000 de pessetes: 1.500.000** en concepte de premi i **500.000** en concepte d'avançament de drets d'autor.

Tàndem Edicions publicarà l'obra guanyadora en la col·lecció de narrativa «valencians».

Podeu demanar les Bases a Tàndem Edicions.
c/ Sant Vicent, 93,1a, 46007 València.
Tel: 96 317 27 04 • Fax: 96 317 22 01

Servei d'Informació
Cultural
Generalitat de Catalunya
igual núm. 11

Sia de tots sabut

«Valències» és el títol de la nova col·lecció de Tàndem Edicions, dirigida per Vicent Alonso, i que amb els dos primers volums ja ha vingut a temptar-nos amb el plaer de la prosa impecable. L'estrena el I Premi Ulisses de Narrativa, *Noverint universi*, és a dir, «sia de tots sabut». Amb aquesta frase llatina comencen les assemblees del Consell dels Homes de la Vall de Vallibona, una vall on, al segle XIV, certs factors humans, divins i també meravellosos provoquen els fets que ens narra Joan Andrés Sorribes. Res no és fàcil a la vall. Una part dels guanyats de les collites hi és recaptada per sufragar les despeses de les guerres en què està immers el rei, i Morella necessita protecció. La pobresa només fa que precipitar els esdeveniments, provocar l'estesa de la pesta i dificultar les relacions entre els habitants de la vall. Solem etiquetar amb petulància aquest tipus de novel·les com a «novel·la coral», pel fet que hi ha molts personatges. Aquests interactuen en grups petits de dos o tres, ja que Sorribes ha estructurat sàviament aquest llarg relat en capítols i blocs, cadascun d'ells amb títols temàtics. Per tant, els fets ens són narrats amb delicadesa i punt per punt, especialment a través del diàleg (reconstrucció del llenguatge de l'època), i això ens permet de viure l'encís del paisatge. *Noverint universi* ens dona alhora la sensació de novel·la quasi èpica i també el gust pel quadre de costums. Reconeixem en el relat les grans línies de la tragèdia i el drama de tots els temps, començant per les lluites de poder entre els senyors més grans i els que ho són menys (i que es troben, per tant, més a la vora dels vassalls), les pulsions amoroses i sexuals, el desig de supervivència dels pobles, l'omnipresència de la mort, l'amor a la terra. Malgrat l'acurada precisió dels seus capítols, però, el lli-

bre resulta un pèl excessiu pel que fa a la llargada, factor que provoca una baixada de l'interès del lector, al qual determinats conflictes deixats anar a la primera part li prometen més del que finalment ofereixen. Tot i amb això, paga la pena de traslladar-se per unes hores al món rural en què tothom coneix els noms i cognoms dels altres i en què personatges provinents del meravellós poden generar canvis en el món real. Una societat en què el ritme el donen els actes de les persones, el camí a peu, el pas dels animals del ramat. Un llibre, en definitiva, per poder alhora aturar-nos a contemplar la vall o pujar al cavall del justícia major.

Al segon títol de «Valències» la foto de solapa de l'autora ens conta ja la meitat del seu monòleg. Un llençol de cabells li cobreix mitja cara, i l'altra mitja es troba quasi a l'ombra. Per molt que rebutgem les tendències biogràfiques en matèria de literatura, el cas de Linda Lê és tot un altre. L'autora afirma i explica sempre la seua biografia com a justificació per la duresa de la literatura que escriu. A nosaltres ens arriba *Lletres mortes*, del 1999, tercera part del que ella considera una trilogia. El llibre és un monòleg en cercles concèntrics que gira sobre l'eix del dolor. La mitja cara amagada de Linda Lê pot donar molta feina als psicoanalistes, però en dona encara més la seua cara vista: remordiment, sentiment de culpa, plor, amor, desequilibris mentals familiars. La protagonista del monòleg s'interroga, a través d'un destinatari latent, sobre tots els sentiments que li ha provocat la mort del pare, i els relaciona amb els antecedents i amb la història familiar, i amb la desfeta amorosa. Sent que va abandonar son pare quan va seguir sa mare en l'exili a França, però curiosament se'n penedeix quan ja és massa tard. La reflexió gira entorn dels morts, de com

ens veuen, què pensen, de si «ens solten» o no, i entorn dels últims moments de vida de les persones, que demostren si realment un està sol o acompanyat. Buscàvem infructuosament un final galopant, clarificador, però la novel·la no era això: era un llarg monòleg on la poc prosaica Linda Lê ens forçava a la náusea. Al lector li quedarà l'opció de decidir entre el complex d'Elektra, si és que hi és, el masoquisme, si és que hi és, la soledat. El més terrible és pensar que la narradora som tots nosaltres, enfonsats en les gàbies d'asfalt i sords a la crida dels nostres, i pensar que quan ens adonem que li hem calgut a algú ja serà massa tard. O encara més terrible, pensar que el monòleg, aquest prec dolorós contra la mort del pare o contra el desengany amorós, és alhora l'engany a través del qual ella mateixa prova de donar una coartada als fets dels quals és totalment culpable. Dit d'una altra manera, atesa la insistència boja del monòleg en els mateixos temes, potser la gràcia està a mirar d'endevinar per quins estranys motius ella, Linda Lê o qui siga, ens conta a nosaltres, a Sírius o a son pare, en forma de novel·la, les raons per les quals, malgrat que podia haver canviat el curs dels esdeveniments de la història de la seua vida, malgrat que podia haver mogut un dit, es va instal·lar còmodament en una posició de víctima que ens costa molt de compartir.

«Valències» tria, per començar la col·lecció, qualitat en els textos i en l'edició, i ens ofereix aquests dos productes ben acabats de dos estils diferents però altament recomanables, fins a un cert punt, com tot en aquesta vida.

Joan Andrés Sorribes
Noverint universi
Tàndem, València, 2000
320 pàgs.

Linda Lê
Lletres mortes
Tàndem, València, 2000
96 pàgs.

Revista de revistes:

¶ L'Aiguadolç

El darrer lliurament d'aquesta «Revista de Literatura» fabricada a la Marina Alta inclou un dossier dedicat a Isabel-Clara Simó, amb articles del coordinador (L. Alpera) i d'A. Charlon, M. Palau, P. Garcia i M. I. Guardiola, a més d'una biobibliografia aportada per la mateixa I.-C. Simó. En general, una aproximació útil i encertada a la personalitat i a l'obra de la novel·lista alcoiana. L'apartat de «Creació» presenta narracions, poemes i articles de crítica de C. Mulet, J. Planaspachs, V. Sanchis i J. M. Monjo (sobre l'obra recent del pintor Nadal Salvador), així com traduccions de poemes de Rainer Kunze per G. Droogenbroot i T. Llopis, probablement la primera que se n'ha fet al català d'aquest importantíssim poeta alemany. Es clou amb una secció de «Notes de lectura». Aquesta revista, ben orientada, destaca per la regularitat i per la qualitat de la seua proposta, centrada en temes literaris i artístics. (Núm. 25, tardor 1999, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, Ap. Correus 310, 03700 Dénia.)

¶ Idees

Dedica un dossier a «Educató i estat del benestar», amb articles d'E. M. Recio («Estat del benestar i educació»), C. Rivera («Educató infantil i igualtat d'oportunitats»), M. Roca i Junyent («Estat del benestar i globalització»). A la secció «Temes Contemporanis», hi trobem treballs de P. Drucker sobre la gestió del coneixement i de L. De Sebastián sobre el fracàs de Seattle, a més de l'anàlisi de dues eleccions, les del 13-J (J. Font i L. Medina) i les del Parlament escocès (C. R. Aguilera), així com una entrevista a Will Kymlicka per M. Dueñas i À. Castiñeira. V. Pagès i F. Parcerisas escriuen sobre «Crèdit i descrèdit de la literatura» i E. Alcalde i G. Álvaro sobre «Transgènics, necessitat i risc». Notes, ressenyes i articles breus completen la publicació. (Núm. 5, gener/març 2000, Centre d'Estudis de Temes Contemporanis, Sant Honorat 1, 08002 Barcelona, tel. 93 402 49 16, e-mail: pce000@correu.gencat.es.)

¶ L'Espill

Inclou un dossier sobre «Multiculturalisme, identitat i ciutadania», amb articles de M. Siguan, E. Sòria, M. Guibernau i A. Colomines. I s'obre amb treballs de Z. Sternhell («La modernitat i els seus enemics»), de F. Jameson («La globalització com a qüestió filosòfica») i de J. Borja («Els desafiaments del territori i els drets

de ciutadania»). A la secció documents, es publica un text de Leo Löwenthal sobre Walter Benjamin («La integritat de l'intel·lectual»). I articles de J. Mániz sobre cultura i poder al País Valencià, de J. del Alcazar sobre el cas Pinochet i els crims contra la humanitat, d'Ò. Barberà i B. Zanon sobre el «Florido Pensil» de la biologia i de J. M. Fradera sobre «Cultura nacional en una societat dividida» deu anys després. Ressenyes llargues de V. Raga (W. Kymlicka, *Ciutadania multi-cultural*), J. Garí (G. Calaforra, *Paraules, idees i accions*), F. Garcia-Oliver (G. Steiner, *Errata*) i J. M. Salrach (E. Guinot, *Els fundadors del Regne de València*) clouen aquest lliurament. (Núm. 4, segona època, primavera 2000, Publicacions de la Universitat de València-Edicions 314, Arts Gràfiques, 13, 46010 València, tel. 96 386 41 15, e-mail: lespill@uv.es.)

¶ El Contemporani

Set anys i vint números: aquest és el balanç provisional que glosa l'editorial d'aquesta revista quan ateny el número 20, fita que celebra també reproduint els índexs de l'1 al 20 (una iniciativa força útil). Un número ben representatiu d'una publicació de pensament, de crítica i d'erudició a l'abast. Articles d'E. Casassas Simó sobre Kropotkin i alguns antecedents de l'anarquisme barceloní, d'O. Pérez sobre G. Steiner, de J. Masachs sobre política pujolista, fets diferencials i reforma constitucional. Una entrevista de J. Torró a l'historiador P. Guichard. I treballs de L. Duran sobre l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana, d'E. Castell, L. Falcó i S. Roura sobre la Batalla de l'Ebre, de B. Kiernan sobre la noció de genocidi, d'A. Bofill sobre les compositores i d'E. Casasses Figueres sobre l'obra de M. Bauçà. Il·lustrat amb obra de Josef Lada (presentat per C. Pérez), inclou també ressenyes, tria de novetats... (Núm. 20, gener-abril 2000, Editorial Afers, La Llibertat 12, 46470 Catarroja, tel. 96 126 86 54, e-mail: afers@provicom.com.)

¶ Diàlegs

Revista d'estudis polítics i socials de l'Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn. Articles de B. Barber («Un espai per a nosaltres: una societat civil democràticament forta»), S. Caney («Cosmopolitisme, justícia distributiva i moralitat política internacional»), Á. Rivero («¿És el neolaborisme de Blair una resposta ideològica a la globalització?»), R.-L. Acuña («Racisme i corrupció contra Europa»), J. F. Marià i Serrano («El "consens de Washington" i la política econòmica del "capitalisme triomfant"»), de B. Román («Educató estètica i religiosa: el repte de l'ètica contemporània»). Crítica de llibres a càrrec de M. Caminal i J.-L. Martí (obres d'E. Fossa i F. Requejo i de R. Gargarella, respectivament). Una bona publicació, al capdavant, que posa l'èmfasi en les controvèrsies actuals i en el pensament polític contemporani. (Núm. 7, gener-març 2000, INEHCA, Mallorca 162-164, 08036 Barcelona, tel. 93 323 16 41.)

Un gat nostrat a Castella

¿Pot un bloc d'acer gravat per totes dues cares amb versos de Miquel Martí i Pol i il·lustrat per Joan Hernández Pijuan aparèixer dins d'un estoig de fusta de cirerer d'un petit molí castellà?

Desgraciadament, alguns se sorprendran que «El Gato Gris, edicions de poesia» hagi inclòs entre les seves col·leccions dedicades a un públic en la seva major part de parla castellana primeres edicions bilingües no només d'autors consagrats de la poesia catalana sinó també d'altres que (com Sebastià Alzamora, per exemple) compaginen dins del panorama poètic en la llengua d'Ausiàs March una qualitat contrastada i una llampant joventut.

Més insòlit resulta encara que aquesta petita editorial hagi decidit publicar en un minúscul poble de Valladolid una col·lecció dedicada exclusivament a primeres edicions d'autors catalans i adreçada a un públic català, en la qual ja han aparegut dos volums: el primer dedicat a Miquel Martí i Pol (*Cinc esbossos de possibles variacions melangioses*, amb una intervenció plàstica de l'arquitecte Enric Miralles) i el segon a Joan Brossa (*Cartaci*, amb una intervenció plàstica de Perejaume).

Si hi afegim que El Gato Gris ni sol·licita ni admet cap mena de subvenció per tirar endavant les seves publicacions (tot i que sí que voldria poder optar als premis als llibres més ben editats en català d'alguna de les Generalitats, però les normatives no ho permeten), podem entendre la curiositat que aquest treball ha anat despertant en els àmbits malauradament reduïts en què se solen moure les edicions limitades. Aquest nostre comportament editorial des del Molino de Velliza (47131-Valladolid, l'adreça de l'editorial) pot semblar-li potser a algú una excentricitat, però serà només a aquells que contempen la cultura amb una mirada plana, mai no als que la conceben com una arquitectura de pensament, lliure sempre dels lligams del poder i dels interessos dels interessats.

José Noriega

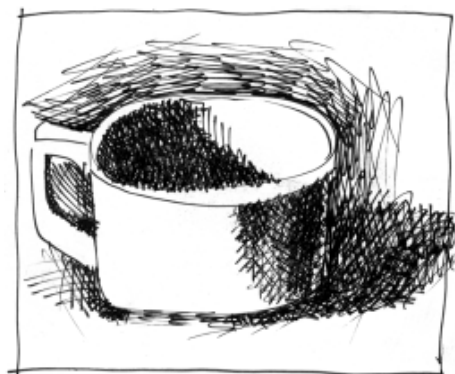
Les arrels de l'arbre

Una de les dues citacions que encapçalen la novel·la, és de Walt Whitman que retorna i canta, «al cap de llargues edats, indestructible, errant, immortal...» Podria ser de Nietzsche, precisament l'autor de l'altra: «Això que anomenem el món, és necessari que comencem per crear-lo...» Aquests dos textos formulen el plantejament de fons de la novel·la: el primer n'assenyala el sentit cardinal; el segon, la voluntat de fer del món creació pròpia. Ja la primera plana de l'obra n'és com una glossa introductòria. «Tot va com l'aigua: corre en rierols per allí on pot, avall, per acabar invariablement enclotada. I és que a la fi sempre hi ha una tomba...» Hi ha, sí, la mort, i amb una presència intensa en la novel·la, però també la vida, que retorna, que es perpetua en altres, si més no en la memòria. És el cas del personatge narrador que se sent «nuat» i «implicat» amb el difunt oncle Baltasar Guillem de Les Cases Velles. «Factors genètics de prolongació imperativa, somnis amagats i pugnaços el lligaven per a mi insospitadament amb mi i així, una vaegada mort ell o esfumat en les llunyanies, ha continuat alenant emboscat dintre meu i cada cop més desimbolt i obsessiu». «Torna pletòric en mi, doncs, aquell home extemporani, burleta, complex...»

El cor del senglar conta aquest retorn, no d'una manera cronològicament lineal, sinó discontinua, girant constantment d'un costat a l'altre. El personatge narrador recorre a la memòria per reconstruir la personalitat i la història de l'oncle. Però amb els records no en té prou i cerca informacions en aquells que l'han tractat. Disposa de dietaris, documents, cartes de l'oncle o relacionades amb ell.

Amb aquests materials tal com li arriben, el narrador va evocant, en fragments dispersos, el caràcter i l'aventura vital de Baltasar Guillem. Ara bé, tot i que és el personatge central de la novel·la, no està sempre en primer pla, sinó més aviat eclipsat, o mig eclipsat. D'entrada se'ns diu que passa llargues temporades en llocs desconeguts, a l'estranger, de les quals només arribem a saber-ne alguna cosa a poc a poc, sobretot a mesura que avança la recerca. Quan apareix ho fa generalment en converses evocades pel narrador, en coses que pensa o conta en els papers que ha deixat, o en el que expliquen els personatges que han tingut amb ell relacions pròximes i directes.

Aquests, però, no funcionen en l'obra com a simples narradors intermediaris, secundaris. Al contrari, alguns són protagonistes de les pròpies històries que es creuen, de vegades d'una forma decisiva

o tràgica amb la mig secreta i tumultuosa de l'oncle. Hi ha personatges reals: Cela, de passada, Llorenç Villalonga —més subratllat— i, sobretot, Joan March, lligat en afers de contraban amb Baltasar Guillem. És ell qui l'ajuda a sortir-se'n de la perillosa aventura de l'avió que cau prop de les Cases Velles per un afer d'espionatge aliat. Aquest capítol serveix per introduir el clima polític de Palma durant la Segona Gran Guerra, i ens deixa veure un Baltasar Guillem decidit, segur, que amb coratge maquina la fugida a Tànger.

Hi ha, també, el capítol «Els fills de Babilònia» protagonitzat per Màxim Massavella i sobretot per la figura de Valèria, la seua dona. El context és el del boom turístic. És una petita novel·la centrada en els negocis, en l'erotisme cru, en la violència i la hipocresia, i marcada per una dimensió «babilònica». Hi ha l'apocalipsi que arribarà: un motiu introduït pels dits bíblics que anuncien la destrucció del món del rei Baltasar. Baltasar Guillem els troba també en les pintures de Joan Miró. Hi ha encara Pilar, filla de Valèria, Salvador Ripoll, nebot de Màxim, que formen part de tota aquesta xarxa de depravació teixida per Valèria...

Les històries s'integren en una altra, que constitueix un món mític: el del llinatge de Les Cases Velles, a punt de desaparèixer, que troba en el nebot de Baltasar Guillem l'hereu que ha de continuar-lo. «Jo sóc l'hereu definitiu. I què vol dir això? Només sento una res-

posta: que la roda sencera de Les Cases Velles ha començat a girar de bell nou». El que farà és recórrer la història del clan. L'oncle li ha trasmès la consciència de la casa noble i sense escrúpols «Jo i el meu temps de vida (...) que ha de perllongar-se cap al futur... Hem de fotre qui sigui, nebot (...) És la nostra llei». Quant al llinatge, no té inconvenient de fer-lo arribar fins els Reis d'Orient. «No deu ser en va que ens diem tots Baltasar». A poc a poc, el nebot va donant-li la volta a l'oncle. Hi veu un home d'acció, femeller, complicat; escèptic, però vitalista. Filòsof en una línia nietscheana: el sentit còsmic de la vida, la voluntat de poder, l'amoralisme, la llei del més fort, l'individualisme... «No oblidis —diu al nebot— que el que no ens ha fallat mai ha estat la resistència solitària del Senglar enmig del bosc». L'hereu s'identifica amb l'oncle i el seu llinatge: «Per ventura sí que hi ha gens o àtoms que Baltasar Guillem i jo compartim». Aquesta convicció el mobilitza, el porta fins i tot a anar a Cuba on s'havia establert l'Avi de l'Ull, dedicat, també, amb Joan March, al contraban, i a un poble de Provença on hi ha la representant d'una altra branca del llinatge. Davant ella, el personatge narrador, és ja no sols «Baltasar», sinó també, Porcel, cognom que porta la marca simbòlica dels senglars que sempre han acompanyat el clan cèltic. Consideracions etimològiques confirmen els orígens mítics del llinatge del Baltasar Porcel literari, autor de novel·les com *Cavalls cap a la fosca*, *Solnegre*, que la parenta ha llegit. La investigació, però, continua per saber on para el cadàver de l'oncle, cosa que el duu a Bretanya, on troba un altre símbol del clan: el gran Menhir, fàl·lic i fúnebre, que li donarà la pista per saber, amb l'ajuda del majoral —testimoni espectral de Les Cases Velles— on és la tomba del clan.

Molts símbols, signes i referències mítiques —el Sol, el Senglar, Cronos, els Alicorns, amb el cap porcí, el Drac— alimenten la retòrica de l'autor. El personatge narrador es presenta, de vegades, escrivint, inventant les seues fabulacions. «El calidoscopi gira i gira...» Sí, utilitza una tècnica «calidoscòpica» per empalmar, sovint sense solució de continuïtat, les peces del seu món. Diguem, però, que les escenes, les converses, les històries no s'ajusten generalment, ni al personatge, font de les informacions, ni a un discurs subjectiu que les realobre. El fabulador adopta sovint el punt de mira d'un narrador omniscient. És una opció.

Baltasar Porcel
El cor del senglar
Ed. 62, Barcelona, 2000
330 pàgs.

Entre el vol i la immobilitat

Antoni Albalat
Llibre de voliaines
Tres i Quatre, València, 1999
66 pàgs.

En deu anys, si fa no fa, Antoni Albalat (Castelló de la Plana, 1961) s'ha creat un espai propi en el pobladíssim panorama de la producció poètica local en català. Uns quants llibres ja publicats —i la major part premiats— han traçat a poc a poc aquesta trajectòria ja consolidada: *Aviram espars* (1989), *Cinerari de Tardor* (1993), *L'herència dels hidroavions* (1995), *Llibre dels grills* (1998) i *La ploma de vidre* (1998). L'any passat es va publicar, amb el títol *Gàbia de Poesia*, un recull de poemes seus, datats entre el 1992 i el 1999, com un resum d'etapa. Ara fa uns mesos, aconseguia el Premi Vicent Andrés Estellés amb un llibre que confirma probablement aquesta certa singularitat de la seua veu, que s'origina alhora en un bon pòsit de lectures, en una continuada observació de determinats temes preferits i en una destresa ben adquirida en l'ús dels recursos de la paraula. Constituïen el jurat del premi Vicenç Altaió, Francesc Calafat, Narcís Comadira i Francesc Parcerisas, crítics i poetes el prestigi dels quals consagra un veredict col·lectiu. En la carrera literària d'Albalat —periodista que també ha fet incursions en el camp de la narrativa—, el nou llibre indica, doncs, un estadi superior als ja atesos i li obri el pas cap a noves aventures.

I en dic aventures, perquè sens dubte l'autor concep la seua escriptura lírica com una prova mantinguda enfront de les dificultats de consignar experiències, sensacions, de vegades només una tria condensada de les circumstàncies d'un instant fugisser. És per això que, en l'esforç de la recerca, utilitza una varietat de vies que la tradició poètica occidental i oriental li posa a l'abast, incloent-hi el cal·li-grama i la poesia visual. *Llibre de voliaines* també dit *versos de la pedra seca*. El títol ja conté una oposició que, paradoxalment, dóna unitat al conjunt. L'oposició que hi ha entre la mobilitat del vol d'un ésser fràgil, de vida breu, i les pedres estàtiques d'un marge — en un camp potser abandonat, en un assa-

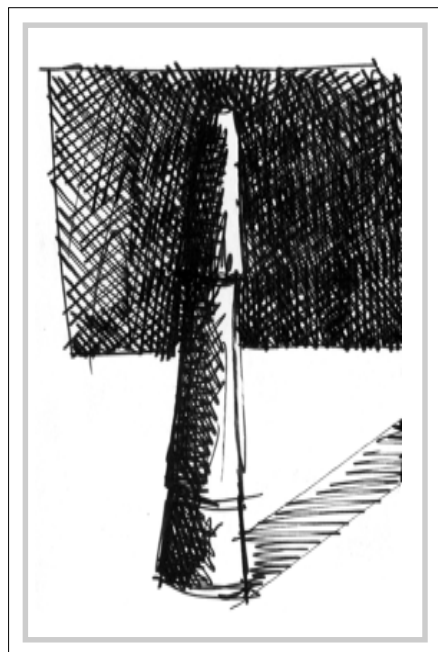
ca a una altra ja fa centenars d'anys: al Pla de Vista-bella, per exemple, prop de Sant Joan de Penyagolosa—, entre la remor de les ones marines i les persistència aparentment monocord del cant de les cigales en un dia calorós. «La veu de la cigala —cita Albalat, d'un *haiku*— fendeix la roca.»

Tot el llibre sembla, doncs, construït sobre aquesta dualitat. Les voliaines —les papallones— del títol són, al capdavant, un símbol ben acreditat d'un incessant anar i tornar, animals que molt sovint semblen inaprehensibles per a qui desitja capturarlos o, si més no, poder-los mirar de prop i amb una mica de calma.

La natura juga un paper decisiu en l'ambient, en el lèxic i en les imatges dels poemes d'Albalat, que n'és un observador atent. I no sols dels grans àmbits, sinó també dels petits éssers que els habiten i que tan freqüentment passen desapercebuts —recol·lector com és de bolets en les èpoques adequades, estudiós dels insectes. Alguns poemes d'aquest volum equivalen a descripcions d'alguns d'aquests animals, reconstruïdes amb el llenguatge precís, però no impersonal, d'un naturalista del passat. Tot hi és viscut, sortit de l'experiència pròpia, quasi immediata, però també passat per una visió de cultura, de tal manera que el resultat final, en la major part dels casos, està traçat sobre el difícil equilibri entre allò que s'ha vist o s'ha experimentat i la interpretació que el poeta se'n fa, la que ens en vol deixar.

Un dels poemes més reveladors en aquest sentit és «Evocació dels pollancrons», una mena d'autobiografia fragmentària, en què el record dels bolets d'aquest nom serveix de guia dreturera per on transcorre, malgrat tot, la vida.

Francesc Pérez i Moragón

¿L'autèntica bellesa sempre és fràgil?

Gerard Manley Hopkins
Sonets complets
Denes, València, 1999
144 pàgs.

La primera pregunta que hom es planteja davant Gerard Manley Hopkins és què deu tenir aquest poeta i religiós nascut a Stratford (1844-1889) per a interessar autors tan diversos com Cernuda, Dàmaso Alonso, Marià Manent, Valéry, Montale o el mateix Isidre Martínez Marzo, que torna a apropar-nos-el per segona vegada (anteriorment ja havia traduït *El naufragi del Deutschland*, a la mateixa col·lecció). Doncs, senzillament, això: la bellesa i el conflicte humà. Però ¿com?

En aquest cas, ens trobem davant dels sonets complets. Per tant davant d'una visió panoràmica de l'evolució de la seua poesia. Des dels poemes inicials, més senzills, força maniqueus, fins arribar a una personalitat complexa que cerca el bé i veu, al mateix temps, el mal, que veu la bellesa externa, natural, i creu que aquesta hauria de reconfortar-lo però pateix perquè no és així.

Crec que els primers sonets deceben les expectatives: o són massa directes —religiosament directes— o, com a molt, s'hi exagera el patiment: «tinc el cor doblegat i tan romput / que em manquen llàgrimes per a plorar». Exageracions que no s'allunyen massa dels tòpics: ens trobem davant d'una visió idíl·lica del paisatge que té el contrapunt en els «problemes» interns —l'aprenentatge de la vida, els dubtes (literaris).

Destacaria, tanmateix, dos conceptes en aquests poemes inicials que després ens ajudaran a entendre la seua poesia. Un és l'aprofitament dels tòpics literaris de la primavera com a estació de l'amor —però de l'amor diví, en aquest cas— i de l'hivern entès com les pròpies limitacions per comprendre aquest amor —que, de vegades, és difícil. L'altre és l'aparició de la dualitat —que mantindrà al llarg de tota la seua obra— entre el paisatge exterior i el paisatge interior, entre l'amor de Déu i les pròpies limitacions. És en aquestes assimilacions on comença a brillar la seua poesia. Només cal comparar un inicial «tinc el cor doblegat» amb versos com els

El riu de la memòria

Agustí Colomines
La ira dels dies,
Pagès Editors, Lleida, 2000
54 pàgs.

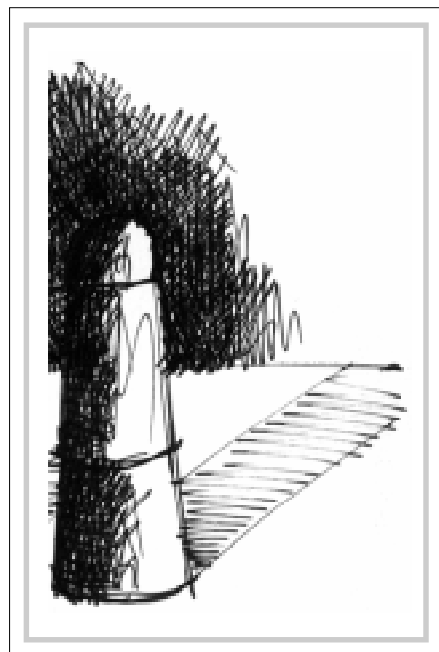
que segueixen: «s'acompassa l'ocàs d'immensitat, temps del que és ventre, casa, sepulcre de la nit» [sic].

No estaria gens de més advertir que un dels aspectes més interessants de Hopkins és, justament, la fascinació màgica que sent per la natura que l'acosta, en l'aprofundiment d'un determinat paisatge anglès, decididament cap a la modernitat, lluny de la rígida poesia del segle XIX. Perquè la naturalesa que descriu, i amb la qual comença la major part dels poemes, sempre el condueix cap a la reflexió —més o menys ètico-religiosa—, i aquesta reflexió, de vegades, el porta cap al jo, cap a la naturalesa interna i diferent de l'externa; això li provoca una lluita o, almenys, un neguit que el portarà a exclamar, per exemple: «¡Déu meu!, en brega amb el meu Déu». Cal fer constar que a la traducció s'ha solucionat amb molt d'encert aquest món intern que la versificació no coarta sinó que porta com un riu intern de lava.

I ara ja estem justament on calia. Tornem-nos a fer la mateixa pregunta: ¿què pot tenir aquest religiós per a interessar tot un seguit d'autors importants, per a interessar-nos? Tenim una part de les respostes: la lluita entre la realitat i el desig, entre la naturalesa externa (reflex de Déu) i la interna (el propi jo). Una contradicció que anirà en augment, exactament com en Cernuda, exactament com en Ausiàs March. I no importa si hom és cristià o ateu perquè tots som humans i cadascú s'enfronta als seus problemes, als de sempre, als mateixos, amb les armes que pot. I si d'això en fa bellesa, nosaltres en gaudim o som sacsejats. Perquè si la bellesa naix del sofriment, de la lluita —en aquest cas interna—, pot ser terrible: «De nit, dormim, vivim com morirem». Contradicció o lluita que s'accentuarà amb el temps: «Ah, les valls i les muntanyes, / mira l'oratge com les gronxa; nien / les aus. No jo, maldestre enucl del temps».

Acompanya al text (bilingüe) un dens i interessant epíleg d'Antoni Ferrer Perales que ens parla de la seua poètica, de la base filosòfica en què es fonamenta (una línia de Duns Escot a Steiner), «d'un lèxic protèic com la matèria del món»... Un epíleg que paga la pena de llegir amb atenció, però justament després de la lectura. Perquè més enllà de la teologia, de les contradiccions i de les anècdotes, més enllà de tot, hi ha la bellesa: a Hopkins no li agradava l'exegesi sobre els seus versos. I no m'estranya, perquè «l'autèntica bellesa sempre és fràgil». O no.

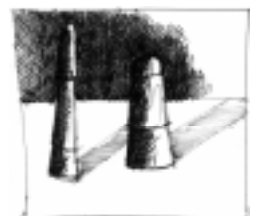
Josep-Lluís Roig

mateix i implícita incitació al *carpe diem*. Aquests dies gojosament viscuts, perduts, són auscultats per una veu que ens arriba sense grandiloquència, amb l'orator de la conversa, amb mots senzills, que beu en les aigües de Cernuda, Cavafis, Martí i Pol o Gil de Biedma. Per això no estic d'acord amb el títol —tot i ser atractiu i ple de reminiscències poético-culturals— del seu tercer poemari: més que no pas de la ira dels dies, Colomines ens parla del pas dels dies —amb regust, és clar—, no des del crit igni sinó des del pols càlid. Un pols que puja i que baixa però que no s'esgarrapa mai. De fet, la crítica que li podríem fer és que en alguns poemes aquest pols s'adorm i perd força, decisió, i els versos no acaben de parir. Quan hom llig els millors poemes del llibre («Viure i morir», «Els anys», «Decadència»...), es pregunta per què no són tots així. Ja se sap que alguns lectors de poesia sempre demanem les postres...

Del que no cal dubtar, però, és que *La ira dels dies* és la consolidació d'una veu poètica. Queda endarrere la *indecisió* dels *Poemes de la néta del general* (ja a *De formes i llegendes...* vam comprovar que Colomines havia forjat una veu pròpia), tan lluny que l'autor, ara, fins es permet de revisar estilísticament i vitalment un poema del primer llibre (certament, «la vida és plena de petites venjances»). El subjecte poètic de *La ira dels dies*, més segur, ja coneix els seus límits, la perspectiva en què s'ha de situar. Sap, per exemple, que la sobrietat és la seua essència, que el pudor és necessari per a fer-se escoltar. Fins en els poemes d'amor, més proclius al desbordament, la serenitat és l'eina més eficaç per a reportar-nos aquells instants feliços dels cossos i dels dies. I tant se val si ara, des del present, s'ensuma la presència de la mort com una mà «ossuda», perquè aquesta mà és també «generosa», perquè «a la fi anem assumint a contracor que la vida és irrecuperable». Enyorança, doncs, del temps perdut, però assumpció del cicle vital. Malgrat la ira dels dies. Perquè «l'ànima es torna afluent del riu de la memòria / i esdevé més important que la bellesa fútil dels cossos».

Ramon Ramon

Recuperats del naufragi

Nova York ja va ser estímul líric per a Martí, Darío, J. Ramón, Salinas, D. Alonso, Lorca, Bartra, etc. Lorca mostra a Hierro el seu irracionisme i la seua experiència confusa d'una arquitectura prodigiosa amb éssers oprimits. Però J. Ramón (*Diario de un poeta recién casado*) li ensenya superposicions màgiques, estats somnàmbuls, consciències subterrànies, visions al·lucinades, el *verslliurisme*. Inabastables serien les transtextualitats procedents de *Diario*: «Túnel ciudadano», «Sueño en el tren», «El árbol tranquilo», «La luna», «Puerto», «Despedida sin adiós», «Walt Whitman».

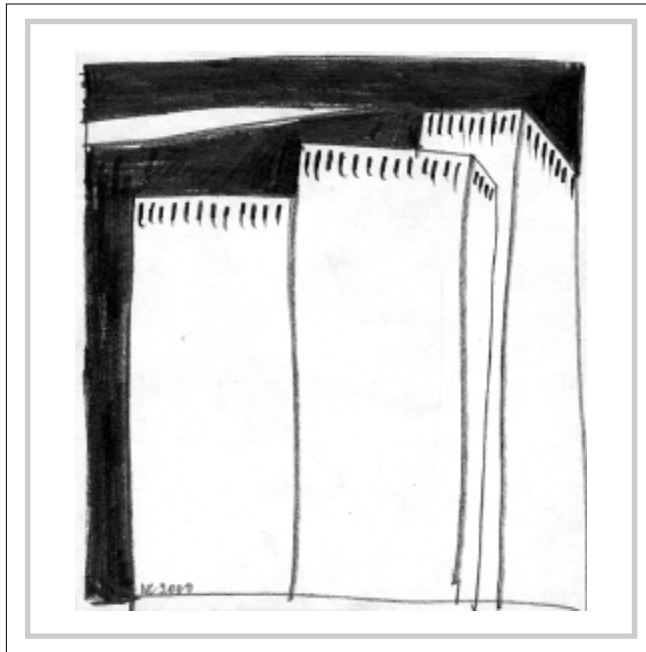
Hi ha d'altres intertextualitats en *Cuaderno de Nueva York*. Hierro recupera clàssics (Marrique, Rojas, Lope, Quevedo, Bécquer) i moderns (Unamuno, Salinas, Rulfo). I, com aquest, filtra veus i memòries dissolent-les en un garbuix de temps que fa de *Cuaderno* un text-refugi per a naufragats. Nova York serà l'atmosfera per on vagaran personatges històrics o imaginaris, realitats immediates, evocacions visionàries.

Cuaderno posseeix una estructura simètrica. Un «Preludio» i un «Epílogo» circumden tres apartats: el primer, «Engaño es grande», format per 9 poemes i amb una citació de Lope; el segon, «Pecios de sombra», format per 13 poemes i amb una citació de Machado; i el tercer, «Por no acordarme», format per 9 poemes i amb una citació de Lope. Els apartats I i III mantenen el mateix to desolat i, a més a més, es constitueixen en el refugi de personatges naufragats (I: Mozart, Eisen, Beethoven, Bach, M. Jackson, Mahler, Pound; III: Schubert, G. Fuertes, Lear, Molina).

El prelude ens descobreix el llenguatge com a instrument màgic que rescata el passat i fins i tot el futur. La primera part, «Engaño es grande», ens dona tons i motius de *Cuaderno*: un temps irreal («al otro lado del océano de los años»); una NY meravellosa, mestissa i viva (Central Park, West Side, els gratacels, el riu Hudson); la música i els músics fonent-se, reactualitzant-se en nous instru-

José Hierro
Cuaderno de Nueva York
Hiperión, Madrid, 1998
134 pàgs.

ments i vides; un jo transfigurat, desdoblejat, rescatat, al·lucinat o confús: «He de recuperar la realidad en que yo no sea un intruso». Així, ens assenyalava el poema-ri com a refugi d'éssers recuperats del

naufragi, cansats i desconcertats viatgers que palpiten «por una dimensión diferente, liberada / de la servidumbre del tiempo». Per això, Pound necessitarà no solament recordar, sinó recobrar la poesia, les despulles d'ombra i de paraula per a sobreviure i salvar-se.

«Pecios de sombra» recull les restes del naufragi. En aquest port, hi ha poemes amb una veu esperançada: «La mano es la que recuerda», «El amor estaba escondido», «Estábamos, estaban», «El sol de octubre ciñe». A més, desapareixen les al·lucinacions de personatges històrics; hi ha un intent de donar vida a les ombres—connecta amb el final de *La voz a ti debida*—; s'hi pot constatar amb més facilitat un jo autobiogràfic («Espejo», «Coplilla»); els poemes són més breus i la mètrica té un aire més tradicional (quartets). Dels tretze poemes, vuit tenen

setze versos (un, 16+ 16) distribuïts en quatre estrofes de quatre versos. Hi ha, doncs, un altre to i una altra tècnica.

Per contra, els poemes de les parts primera i tercera tenen paraestrofes verslliuristes de silva lliure senar: versos de 7, 9 i 11 síl·labes que combinen amb altres de 3, 5, 7, o amb versos compostos d'art major (13,14). Aquesta silva pot esbossar una rima: assonàncies, consonàncies, rimes internes, rimes semàntiques o epífores. Té, per tant, una oculta base tradicional, i acull, harmoniosament, la poesia de Hierro. La seua expressió lírica renova el vers senar amb la flexibilitat que pertoca a l'estructura de cada poema, i, viceversa, la seua cobertura de versos és dinàmic vehicle del seu innovador contingut poètic.

«Por no acordarme» torna sobre la primera part: poemes discursius i llargs, la música i NY, el rescat d'ombres en un món diluït, el *verslliurisme*. Dels paral·lelismes d'aquestes dues parts, en pot ser un exemple el tema dels asils d'ancians de «Los claustros», que ja va sorgir en «Ballenas en Long Island». O les urgències del jo «antes de que todo se evapore en la fragilidad de la memoria» de «Rap-sodia en blue», que reapareix en l'amnèsic Lear: «antes de que me hunda / en el torbellino del sueño». Però, jun-

tament amb les complexes construccions imaginàries, la seua poesia sempre es caracteritza per l'expressió senzilla i col·loquial («copo a copo», «yo lo he visto», «el porrón de vino tinto», «un buen día», «Bendito sea Dios»), que no exclou els préstecs («rumor de besos y batir de alas; ¿Qué fue de tanto galán?; hasta la mar, que es el morir; díles que no me mater») o les frases més espontànies: «venga, a lavarse, coño, guarros».

Cuaderno de Nueva York es tanca amb «Vida», sonet conceptista fill de «Renunciación» i nèt quevedesc: «Nada que, siendo es poco, y será nada / en poco tiempo». «Vida» iguala els valors metafísics del tot i el no-res des de la perspectiva d'un jo desenganyat que contempla la vacuitat i la intrascendència de l'intent humà: «Después de todo, todo ha sido nada».

Joaquín Corencia

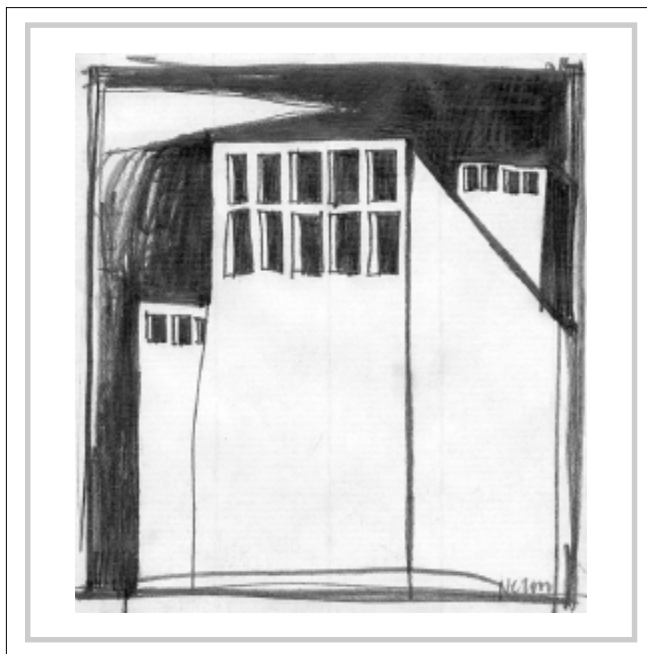
L'afany creatiu de Narcís Comadira

Narcís Comadira és conegut fonamentalment com a poeta, però és també un pintor amb una llarga trajectòria, que ha evolucionat d'una pintura depurada i centrada en el paisatge i els objectes cap a traços geomètrics i cromatismes purs. Aquests dues facetes són només una part de l'activitat d'aquest gironí polivalent i d'interessos plurals. Així, ha escrit un nombre considerable de pàgines sobre arquitectura i pintura i és un traductor remarcable de poesia i teatre fonamentalment de literatura italiana (*Antologia de la poesia italiana, Els gegants de a muntanya*, de Luigi Pirandello) i anglesa (*Digue'm la veritat sobre l'amor* de W. H. Auden). En la dècada dels noranta eixampla el seu repertori expressiu i prova fortuna en el gènere teatral i en la prosa. El 1992 publica dues peces dramàtiques titulades *La vida perdurable* i *Neva*, que connecten amb un tema bastant habitual en la seua poesia com és l'atmosfera mediocre i familiar de la postguerra, centrat especialment en la denúncia de la moral sexual hipòcrita i reprimida. Posteriorment edita una obra més ambiciosa i complexa com és *L'hora dels adéus* (1995). A *Girona, matèria i memòria* (1992) Comadira es presenta com un prosista sòlid que a través de la pròpia experiència i d'una escriptura plàstica i lírica assaja una aproximació molt atractiva sobre la seua ciutat natal. Últimament, a banda d'escriure sobre cuina, ha donat a conèixer *Sense escut*, un recull d'escrits lúcids i crítics sobre política, llengua, art i literatura.

De les distintes activitats literàries que ha conreat Comadira, on destaca, ara per ara, és en la poesia, perquè a través de 13 llibres de poemes ha bastit, al meu modest entendre, una de les obres més personals de la poesia actual catalana, ja que amb un domini prodigiós de la tècnica ha elaborat un univers complex i variat, on té cabuda tant la narrativitat com la concisió més estricta, la quotidianitat i la reflexió profunda, la ironia i la gravetat.

L'obsessió de Comadira pel rigor, per

la l'obra ben feta, es manifesta en la seua admiració per poetes catalans tan divergents com són Carner, Foix i Ferrater. D'ells Comadira aprén a dedicar una especial atenció als recursos retòrics de la llengua i a les formes clàssiques, però dins d'una línia estètica més narrativa i *realista*, que li permet parlar de qualsevol tema i fer ús de qualsevol paraula. En aquests autors es troben les dues línies poètiques que Comadira tracta de compaginar en la seua poesia. Una poe-

sia, representada per Carner i parcialment per Foix, decidida a explotar les ondulacions melòdiques de la paraula, i una tendència, defensada a ultrança per Gabriel Ferrater, orientada a polir, en un vers de ritme *apagat* o eixut, la "solidesa semàntica" de les paraules.

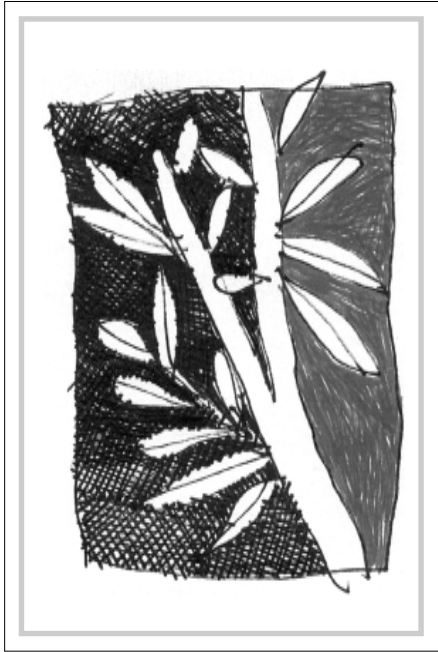
Bona part de la poesia de Comadira pertany a les coordenades d'una poesia que posa en primer lloc l'experiència personal. Per això, el tema de la identitat té un pes capital, amb abundants autoretrats i poemes on s'analitza la memòria individual, l'educació sentimental, les relacions personals —bàsicament les eròtiques—, els somnis i els estralls del temps. Així, en els primers llibres *Papers privats* (1969), *Amich del plor* (1970), i *El verd jardí* (1972) hi ha introspeccions pessimistes i greus sobre aspectes de la vida quotidiana. Al seu costat, abunda la

reflexió sobre el propi fet poètic, homenatges a poetes admirats, parafrasis i poemes crítics i irònics sobre fets literaris i culturals. Aquests poemaris mostren una mirada escèptica i pessimista davant la roda de la vida, que es tradueix en una actitud irònica, com es pot veure en aquests versos que coronen un poema d'*El verd jardí*: «Pagues lloguer per usar el pis, els mobles / i fins la roba. Però mai no ens paguen / tants de neguits que hi deixem: anys de vida». Amb una línia semblant, Comadira elabora *Les ciutats* (1976), on les experiències viscudes a les ciutats de Girona, Londres, Florència, Roma, París i Barcelona configuren el personatge poètic del llibre.

Un passeig pels bulevards ardents (1974) representa l'inici d'una etapa de maduresa creativa. Aquest poema unitari m'impactà quan el vaig llegir i, pense que malgrat el pas dels anys, encara conserva la ràbia i la tensió que l'impulsaren. El poema és una reflexió sobre la solitud de l'home modern, de les incompatibilitats entre la vida privada i la pública, a través d'una escriptura onírica, d'instantis punyents, de veus i situacions superposades per presentar un univers enfollit i crispat. Davant el desordre del món només «l'ordre de l'art et donarà repòs». D'aquesta manera, la consciència de la bellesa fugissera es presenta con l'única via per lluitar contra el caos del món, i no tant per resoldre'n els conflictes, com per suportar-lo.

A *Desdesig* (1976) Comadira s'aparta de les referències literàries i aposta per la concisió i per unes imatges de gran intensitat basades en la natura, que creen una atmosfera d'una gran sensualitat («He aspirat el perfum / dels teus llavis, la prada ondulant dels teus besos») en una història sobre el desig eròtic.

Terra natal (1978) i *Àlbum de família* (1980) redueixen dràsticament l'humor i la ironia i recullen els records del poeta i les seues reflexions sobre el seu lloc d'origen. El primer llibre gira al voltant de les possibles arrels que lliguen els

homes amb el seu lloc de naixement, sobre la sensació de viure exiliat i sobre la decadència de la seua pàtria. El segon llibre, amarg i tendre, creix a partir fotografies que constitueixen la crònica personal del poeta i de tota una època, en concret de l'asfixiant nit de la postguerra.

Enigma (1985) és sens dubte el poemari més ambiciós i complex de la trajectòria poètica de Comadira, i inclou alguns dels seus poemes més memorables i bells. El llibre continua el procés d'interiorització dels anteriors i es fa més abstracte. El món interior es fa més desolat i l'estil esdevé més esqueixat i concentrat. Els interrogants i les imatges de buidor i sequera se succeeixen. Els poemes, en aquests llibre i en els següents, es poblen d'elements desagra-

dables i terribles (llimac, llops, mosques, gripaus, una rata castrada...). Els grans poemes d'aquest volum són «Triomf de la vida», d'aire metafísic, que explora el sentit i el destí últim de l'home, i «Rèquiem», una intensa incursió en la temàtica de la mort a partir de referències bíbliques.

Els darrers títols publicats, *En Quarantena* (1990) i *Usdefruit* (1995), segueixen els passos d'*Enigma*. El tema dominant és la maduresa, la crisi de la maduresa. Els poemes tracten del vertigen de viure en una etapa de la vida on cada vegada s'és més conscient d'allò que es perd i on tot és més fràgil i provisional. Domina el llibre la sensació de caos, la idea del canvi constant de la vida, de la inutilitat dels esforços per «comprendre aquest món on som culpables». Els dubtes encerclen la vida del poeta, des dels país fins a les relacions personals. Les úniques vies que el jo poètic troba al seu abast per recórrer aquest escenari desolat són la interrogació permanent i l'amor.

El poema més impressionant d'aquests llibres és «Quarantena», un llarg soliloqui, d'una gran força dramàtica, que fa servir els sobresalts de la consciència propis del monòleg interior per tal de fer més veraç la cruesa d'una introspecció de densitats filosòfiques. L'absència de puntuació, la sintaxi dislocada i el canvi vertiginós de tema donen a aquest text, que té com a tema central la possibilitat de donar sentit a les coses, una imatge de caos i desconcert absoluts. Així, anem i tornem constantment a les preguntes, a les reflexions, a la vida personal del poeta, a les al·lusions al passat i a Catalunya, al llenguatge, al pas del

temps... El poeta hi planteja grans problemes, però no hi aporta cap resposta definitiva. Perquè tota possible solució té el seu contrapés o ens condueix a un altre interrogant més complex. L'única resposta possible és dubtar de les pròpies conviccions, atès que, com diu en un altre poema d'*En quarantena*, la resposta definitiva és la mort.

La paraula essencial i lúcida, la originalitat de les seues imatges, la recerca permanent de sentit en un món sense sentit, la diversitat de perspectives i formes per submergir-se en la dispersió de la vida, són alguns dels elements que converteixen l'obra de Comadira en un dels valors més segurs del nostre panorama poètic actual.

Francesc Calafat

La immediatesa del clàssic

Continua essent commovedora l'experiència de trobar-se davant d'un gran llibre sense haver d'esperar que el sedàs del temps i el pòsit de la crítica meditada confirmin aquest judici. S'objectarà que juguem sobre segur i que, amb un autor com en Jordi Sarsanedas, aquesta mena de valoracions són redundants. De tota manera, encara més interessant que esbrinar com una comunitat literària reconeix el talent de les seves figures —sovint de manera poc afortunada, com va demostrar recentment el Parlament de Catalunya— és constatar com algun d'aquests autors *ratifica* amb una obra nova el mereixement d'uns elogis que els altres li tributen per inèrcia. Res no és gratuït. Cada vegada que els mestres parlen també corren el risc que algú desitge que haguessin emmutit.

Amb *Cor meu, el món* el pensament és just el contrari. La sensació que ens governa instants després d'iniciada la lectura és la de pensar que qualsevol dels nous poemes *ja existia abans de ser escrit*, que sempre havia estat allà i que només calia la mediació d'un geni per a compondre'l. ¿Quin és, en essència, el motiu d'aquest entusiasme sense reserves? ¿En què radica el nostre convenciment? *Cor meu, el món* planteja amb una extraordinària plasticitat, amb una finesa d'orfebre, tot un paradigma poètic que, fins on arriba el nostre coneixement, ningú no havia assajat en l'horitzó de les nostres lletres.

Una nova cosmogonia literària requereix, primer, d'una peculiar «precomprensíó» dels vincles entre l'home i la realitat, original «precomprensíó» que Sarsanedas demostra amb escriu. La condició ve naturalment complementada, per una avidesa en la seva plasmació artística, i és aquí on ens posem en mans de la «Gràcia» que el nostre autor també sap seduir. Fins ara, les aigües de la poesia catalana han estat remogudes per dos motors principals: un, el de l'experiència més corpòria transcrita des de la nostàl-

Jordi Sarsanedas
Cor meu, el món
Proa, Barcelona, 1999
82 pàgs.

gia o des de la neutralitat, però sempre d'una manera més o menys primària i amb bastant poc interès per a aquell lector que viu el mateix i que, a més, seria capaç d'expressar-ho de la mateixa manera (apareixen massa llibres que per escriure'ls no cal ser poeta); l'altre, el camí de l'avantguarda fora de lloc, sovint manifestada en una devoció nihilista inconseqüent i embafadora, que beu amb una certa predilecció de fonts orientals (una mena de neobudisme mal entès) o de caduques i fracassades temptatives procedents de l'estètica musical, pictòrica i filosòfica amb les quals ens han torturat durant les darreres dècades. A mig camí i *per damunt* del mig camí, funàmbul en aquesta ratlla finíssima que separa la nul·litat de l'existència més embrutida, s'alcen, amb la magnanimitat dels humils, els ulls escrutadors i permanentment curiosos i admirats d'en Sarsanedas: només des de l'interès per distanciar-se es pot congegir una obra que ens afecti a tots.

L'autor ens condueix, així, pels meandres de la vida inaprehensible, ens fa participants del drama de la mobilitat, del per-

manent flux: «jo sóc això / que miro i se m'escapa», ens diu en un dels poemes centrals, precisament en el que dona títol al llibre. A parer nostre, un dels poemes que més saben amarar-nos d'aquesta evanescència és «Dibuix i desdibuix», també de la primera secció; se succeeixen en aquest poema una allau d'imatges que circulen, que llisquen, que ens encerclen per desaparèixer just quan sembla que es fan més tangibles. El poema s'inicia amb motius concrets, la boira, la muntanya, el silenci que llenega, i després la reflexió general que ens desposseeix de qualsevol esperança: «Dia de cada dia: haver perdut, / haver tingut, i dubtar-ne. // Què fores si no tinguessis / tot allò que has perdut?».

A la segona secció («Dies i diades») Sarsanedas concreta la proposta, va estrenyent el cercle del territori que pentina amb la mirada, però no serà fins a la tercera secció («Recordar, evocar, saludar») que aquest trànsit comú es poblarà de noms i cognoms: Màrius Torres, Maria-Mercè Marçal, Josep Maria Llompart, Miquel Martí i Pol... Persones amb les quals el poeta ha compartit destins i solituds, tan vulnerables com ell mateix — i com tots— dins aquest corrent indefugible que ens arrossega i que ens devora. La quarta secció («Envits i contracop»), com es desprèn de l'encapçalament, permet assajar solucions provisionals, carícies de sol, engrunes de victòria, però segurament, com ho mostra el darrer poema («Vent amb paraules»), tot és en va, tot consisteix a seguir contemplat amb impotència aquest vent que s'impregna de sentits i que va expulsant-los amb indolència («Té ja m'he tallat! I un fil de sang, de la punta del dit / com un cabell s'allarga, / fuig i s'esbulla.»). No es clou tanmateix el llibre amb un derrotisme ressentit. Una senzilla i estoica serenitat s'eleva en grau màxim per posar fi a aquest recull imprescindible.

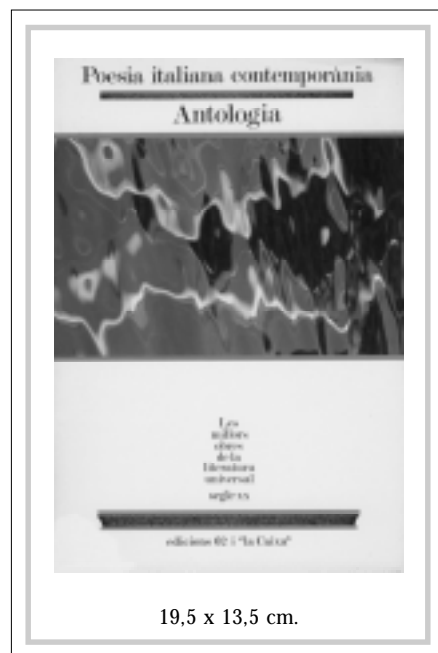
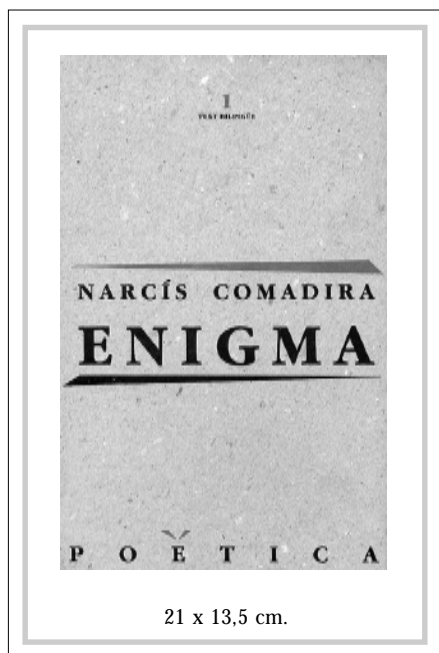
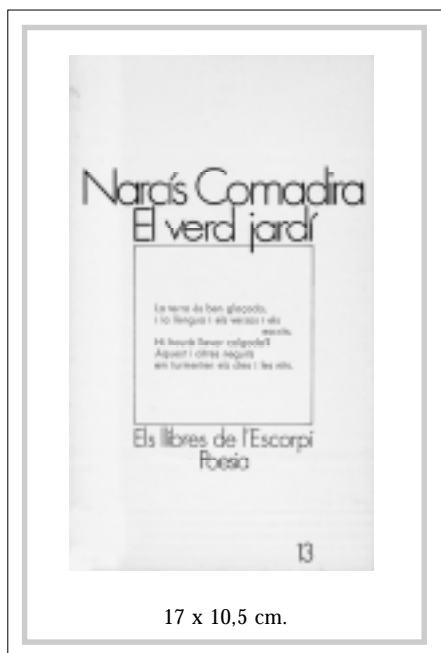
Hector Bofill

W NARCÍS COMADIRA:

En aquests moments tinc diversos projectes entre mans. El primer de tots, acabar la traducció dels Cants de Leopardi, una feina començada ja fa anys i que espero dur a bon port aquest estiu. Paral·lelament, estic recollint les lletres de cançons, auques i pregons, i els poemes satírics i de circumstàncies que he anat fent al llarg dels anys en un volumet que vull que surti abans de Nada i que portarà per títol Lírica lleugera. D'altra banda, també estic recollint i preparant tots els assaigs que he anat escrivint —i publicant en diversos llocs— sobre el Noucentisme. El volum portarà per títol Forma i prejudici i espero que pugui aparèixer durant el 2001. Pel que fa a la poesia, si la musa no m'abandona, potser el 2002, que faré seixanta anys —sembla impossible!—, pugui treure un llibre de versos nous en què estic treballant i que, de moment, porta per títol Extramurs. Això és tot, feina de posar ordre, fer endreça i acabar coses començades que la vida quotidiana sembla que sempre vol dificultar. Penso continuar amb la meua columna dels dijous al "Quadern" d'El País, si els lectors no se'n cansen —de moment, per les notícies que tinc, em sembla que encara no—, i les meves recomanacions gastronòmiques mensuals a la revista Descobrir Catalunya i setmanals a COM Ràdio. I a part de tot això, penso continuar pintant. Per finals d'aquest any tinc programada una exposició a Girona i per l'any vinent hi ha el projecte d'una exposició a Barcelona. De fet, el que més voldria és poder passar un any sencer només pintant i fent versos, però l'estricta supervivència no m'ho permet. Sempre he hagut de ser el mecenes de mi mateix.

OBRA POÈTICA:

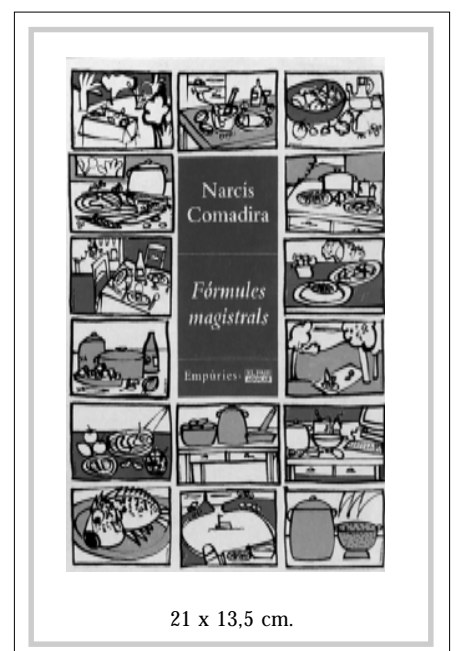
- PAPERS PRIVATS, ELER, BARCELONA, 1969.
 AMICH DE PLOR..., GIRONA, 1970.
 EL VERD JARDÍ, EDS 62, BARCELONA, 1972.
 UN PASSEIG PELS BULEVARDS ARDENTS, A ELS MARGES, 1, BARCELONA, 1974.
 LES CIUTATS, VOSGOS, BARCELONA, 1976.
 DESDESIG, EDS 62, BARCELONA, 1976.
 TERRA NATAL, LA GAIA CIÈNCIA, BARCELONA, 1978.
 ÀLBUM DE FAMÍLIA, QUADERNS CREMA, BARCELONA, 1980.
 LA LLIBERTAT I EL TERROR (POESIA 1970-1980), EDS 62, BARCELONA, 1981.
 DOS SONETS, PLIEGOS DE CROTALÓN III, MADRID, 1983.
 RÈQUIEM, OLOT, 1984 (EDICIÓ DE BIBLIÒFIL).
 ENIGMA, PENÍNSULA/EDS 62, BARCELONA, 1985.
 EN QUARENTENA, EMPÚRIES, BARCELONA, 1990.
 USDEFRUIT, EMPÚRIES, BARCELONA, 1999.

TRADUCCIONS:

- «POEMES DE ROBERT LOWELL». *ELS MARGES*, 13. BARCELONA, 1978.
 «NOU POEMES DE MONTALE». *QUADERNS CREMA*, 1. BARCELONA, 1979.
 «CINC POEMES DE W. H. AUDEN». *QUADERNS DE PONENT*, 1. LLEIDA, 1979.
POESIA ITALIANA (ANTOLOGIA DEL SEGLE XII AL XIX). «LES MILLORS OBRES DE LA LITERATURA UNIVERSAL», 40, ED. 62 «LA CAIXA», BARCELONA, 1985.

CRÍTQUES:

- ARQUÉS, ROSEND: «COMADIRA, LA POÈTICA D'ENFORMAR LA MORT», PRÒLEG A *SOMNIS I RUNA*, UNA ANTOLOGIA A CURA DE R.A., EDICIONS PROA 1992.
 BOU, ENRIC: «NARCÍS COMADIRA», DINS *HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA*, PART MODERNA, VOL XI, PP. 377-382. EDITORIAL ARIEL, 1985.
 BOYER, DENISE: «NARCÍS COMADIRA, UNE POÉSIE QUI "DIT DES CHOSES"». *REVUE DES LANGUES ROMANES*. TOME XCIII, ANNÉE 1989, NÚM. 1, MONTPELLIER, PP. 27-49.
 CÒNSUL, ISIDOR: «LA POESIA DE L'EXPERIÈNCIA. LA VIDA COM UNA QUARANTENA». *TAULA DE CANVI*, NOVEMBRE DE 1988.
 DAINA, *REVISTA DE LITERATURA*: «NARCÍS COMADIRA, ENTREVISTA I DOSSIER BIO-BIBLIOGRÀFIC», NÚM. 1, VALÈNCIA, JUNY, 1986.
 OLLER, DOLORS: «NARCÍS COMADIRA, LES RAONS FORMALS», *SERRA D'OR*, SETEMBRE 1984. TAMBÉ A *LA CONSTRUCCIÓ DEL SENTIT*, EDITORIAL EMPÚRIES, BARCELONA, 1986.
 OLLER, DOLORS: «ELS TRES ORDRES DE FIGURACIÓ A LA POESIA MODERNA I ALGUNES CONSIDERACIONS SOBRE LA POSTMODERNA». *ELS MARGES*, 26, BARCELONA, 1982. TAMBÉ A *LA CONSTRUCCIÓ DEL SENTIT*, EDITORIAL EMPÚRIES, BARCELONA, 1986.
 SUBIRANA, JAUME: «L'ARTISTA QUE SIGNA NARCÍS COMADIRA», *REVISTA D'IGUALADA*, ABRIL 2000, NÚM. 4, PP. 94-97.
 ZIMMERMANN, MARIE-CLAIRE: «QUE RES NO DETINDRÀ EL CURS DE LA VIDA», DINS *NARCÍS COMADIRA*. ESCRIPTOR DEL MES. GENER DE 1996. INSTITUCIÓ DE LES LLETRES CATALANES.

Premi Enric Valor

El 19è Premi de narrativa juvenil Enric Valor, publicat a l'Editorial Bullent, ha estat concedit a l'obra *El cos del delicte*, escrita per Francesc Bodí, un professor de filosofia alcoià que anteriorment, el 1994, ja havia rebut el mateix premi amb l'obra *Volves i olives*.

També el 1996 rep el Premi Joanot Martorell per *Guerres Perdudes* i el 1998 el Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians. Per tant, ens trobem ja davant d'un escriptor, com a mínim, consagrat pels jurats.

Què és *El cos del delicte*? Com ens informen en la contraportada, ens trobem amb una paròdia de la novel·la negra ambientada en els ambients universitaris de València.

El protagonista és un estudiant de filosofia amb totes les convocatòries de gràcia exhaurides i amb un treball amb temps parcial com a bibliotecari d'una facultat de la Universitat de València. La seua vida pateix un trasbals quan un matí coneix una xica i creix en ell un sentiment d'excitació per ella (o per les mamelles d'una xica?), de la qual no coneix més que el nom. L'excitació, la dèria o l'interès augmenta quan ell pressuposa que ha desaparegut i, de sobte, es troba immers en una esbojarrada aventura que intenta imitar la de qualsevol detectiu de telesèrie americana. Però València no és New York, ni un estudiant de filosofia s'assem-

bla massa a Bogart, ni la vida és com la imaginem.

Tota l'aventura, narrada en primera persona pel protagonista, s'adoba amb constants comentaris filosòfics sobre els fets que s'hi narren. Un exemple d'aquesta barreja entre la narració i el discurs filosòfic amara fins i tot els títols; veieu-ne si no un triat a l'atzar: «IX. De com vaig arribar a pensar que Déu no juga als escacs amb el món, sinó, a molt estirar, al parxís; o de com l'ocasionalisme

ockamià em va salvar de recaure en l'ateisme». Títols que recorden els utilitzats en la literatura juvenil clàssica, per parlar només d'aquest camp.

El finalista d'aquest premi ha estat un autor novell, el barceloní Jordi Cabré, nascut el 1974, amb l'obra *Postal de Krypton*, una obra que presenta algunes similituds amb l'anterior. El relat s'inicia amb el protagonista de vint-i-sis anys, Lluc, preparant el sopar de cap d'any del 2000. La preparació i celebració del sopar que reunirà a antics companys de l'institut i de la facultat serveix com a excusa per recordar els anys de l'adolescència: des del descobriment del sexe, passant pel primer i el segon amor fins a l'amic perdut per les drogues. Els records personals es barregen amb una sèrie de llocs comuns d'aquesta generació: *La guerra de les Galàxies*, *E.T.* o els barrufets.

Un dia, el del canvi d'any, que reuneix els vells amics provoca en el protagonista diferents *flashos* a partir dels quals anem completant la seua vida.

I, per acabar, voldríem felicitar Miquel Mollà, dissenyador de la col·lecció, de la coberta i de les caplletres. Un disseny atractiu i discret que personalitza i individualitza la col·lecció en el mercat de la literatura juvenil.

Gemma Lluch

Col·lecció Xènius, editorial 7iMig

E.M. Cioran, l'escriptura de la llum i el desencant, de Joan M. Marín

"Una escollida selecció d'aforismes i fragments, presentats per primera vegada en llengua catalana, agrupats temàticament i precedits per sucosos pòrtics (...) La tasca de l'assagista Marín és vertaderament plausible" (J. Angel Carrascosa, *Levante*).

"Una interpretació que va més enllà d'una mera il·lustració de l'autor objecte d'estudi" (Agustí Peiró, *Lletre Valencianes*).

Un ofici del segle, de Joan Garí

"Assaig periodístic molt ben escrit (...) Un autèntic regal ideològic del temps" (Lluís Meseguer, *El Punt*).

"L'originalitat de l'aportació intel·lectual de Garí s'aferma un poc més amb la publicació d'aquest llibre" (Adolf Beltran, *El País*).

"Els personatges que retrata en els successius capítols no venen de Galdós o de Baroja, sinó de Kafka o Thomas Bernhard, potser de Faulkner" (Alfons Cervera, *Levante*).

En preparació els números 3 i 4: *Llibre de sentències*, de Friedrich Nietzsche i *A la deriva*, de Pasqual Mas.

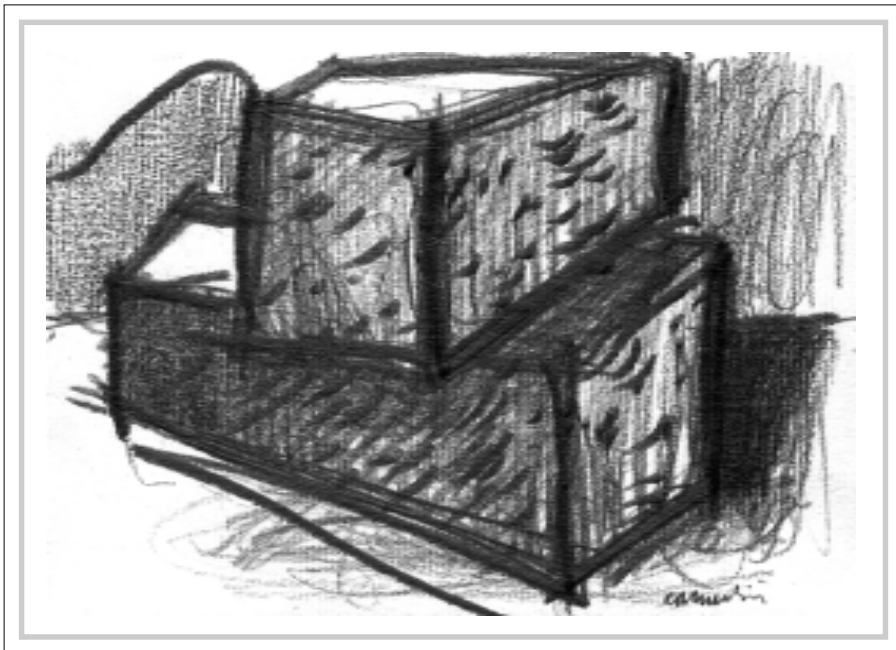
Vacances pagades

El turisme és una conseqüència de la democratització dels viatges, que deixen de ser una activitat d'un sector de privilegiats a partir dels anys seixanta. En principi, els viatges turístics són una activitat d'oci exclusiva de la burgesia i una mostra de cosmopolitisme i de distinció de classe. El naixement de la societat de consum al llarg del segle propicia el creixement de la indústria turística. A l'entorn d'aquesta, s'ha produït l'augment de publicació de tota mena de guies, revistes de viatges especialitzades, programes de televisió, canals televisius específics i seccions en els setmanaris dels periòdics. També s'han diversificat els tipus de turisme: rural, urbà, de platja, cultural, d'oci i entreteniment. Com que es tracta d'una empresa, la publicitat del producte (els viatges) intenta, evidentment, persuadir els turistes amb una retòrica basada en els tòpics culturals que caracteritzen cada lloc. Roland Barthes (*Mitologies*, 1980) qüestiona l'objectivitat de

les guies i les defineix com a instruments d'ocultació, ja que converteixen el paisatge en quadre pintoresc i les persones en tipus, a més de reduir la cultura a les manifestacions religioses amb valor de mercaderia exposada als museus, d'acord amb la mentalitat burgesa. Així mateix, es limiten a descriure els llocs i a elaborar-ne un catàleg, sense explicació ni fenomenologia: «La selecció dels monuments suprimeix la realitat de les terres i dels homes, no testimonia res del present, és a dir, històric». Les agències de viatges venen un trosset de paradís a cada turista i, com diu Marc Augé (*El viatge impossible*, 1998), són les responsables de la ficcionalització del món, d'haver-lo convertit en un espectacle. Els turistes viatgen, no per trobar una experiència singular, sinó per descobrir el que han vist en el cinema i en els anuncis

televisius o el que han llegit en les novel·les. En aquest sentit, coincideix amb Sagarra que, en *La ruta blava*, retrata el turista com algú que espera trobar la imatge ideal del lloc que li ofereix la publicitat turística.

La imatge del turista de masses està força menyspreada pels escriptors, malgrat que va ser precisament Stendhal qui va encunyar el terme en la seua obra *Mémoires d'un touriste* (1838). Els escriptors sovint aprofiten per a distanciar-se d'aquesta classe de viatges i de vi-

atgers. En *Cartes d'Itàlia*, Josep Pla es burla dels turistes que no paren d'enviar postals de San Marino. Per a Sagarra, el sùmmum de la badoqueria i de la vanitat es comprova en les postals que redacta el burgès, per a qui el millor del viatge és el relat de les anècdotes viscudes quan torna a casa. En *Un bellíssim cadàver barroc*, Josep Piera afirma que el turisme transforma la vida en una «pel·lícula», en una «visió», i recomana al lector que abandone el turisme i es llance a l'aventura en *Ací s'acaba tot*. Si en alguna ocasió es qualifica ell mateix com a turista es refereix al viatger culte com ara Stendhal, Borrow, Heine o Panzini.

Els motius d'aquest menyspreu es fonamenten en una concepció del viatge com a mètode de formació i d'aprenentatge (dins del programa d'estudis de

l'escola de la vida), d'exploració, d'aventura, normalment solitària, que s'imposa a partir del romanticisme. Per això, la prefabricació de l'itinerari anul·la qualsevol dosi d'aventura; la imatge artificial, idealitzada i falsejada del lloc no respon a la realitat (encara que alguns llibres de viatges, especialment els dels segles XVII i XVIII, també reflecteixen una imatge d'aquest tipus, com remarca Pla en *Cartes d'Itàlia*) i n'impossibilita la vivència autèntica. A més, la massificació contradiu la solitud necessària per a explo-

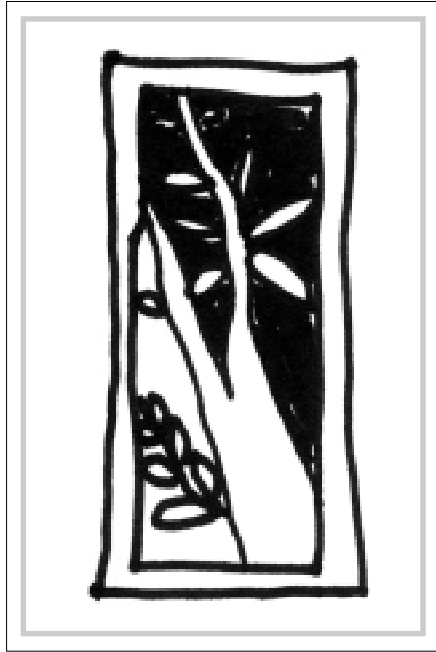
rar i la finalitat purament ociosa impedeix qualsevol coneixement i formació. Així doncs, el viatge turístic es troba als antípodes del viatge d'aventura, ja que si bé el primer elimina qualsevol dosi de sorpresa perquè està completament programat i prefixat, en canvi el segon va a la recerca del que és desconegut.

La crítica també desvirtua els viatges turístics en oposició a la tradició dels viatges literaris. Carlos García

Gual diu: «Los viajes turísticos —con itinerarios marcados y con billetes que pueden obtenerse en agencias de viajes y con guías preparados para comentar mecánicamente los tópicos monumentos de la ruta— son sólo un capítulo de esos viajes posibles. *Tours à forfait*, todo incluido, esas excursiones pueden ser sólo simulacros, cáscaras vacías, caricaturas de viaje, si no pone el viajero de su parte la imaginación, si no interioriza los espectáculos, si no impone a los paisajes sus colores propios». Joan de Déu Domènech (*Proses de viatge*, 1992) defineix implícitament el turisme quan caracteritza els relats literaris de viatges: «No tenen gaire cosa a veure amb la nostra pràctica del viatge estival, amb les carreteres col·lapsades, els aeroports saturats i les platges sense ni un gra de sorra a la vista.

A l'època d'aquests viatgers els *tour operators* i les vacances pagades encara no existien. En el seu temps viatjar encara era rar i estrany, i per això s'ha d'entendre l'èxit i la proliferació que tingueren els llibres de viatge durant el primer terç d'aquest segle arreu del món industrialitzat.» En general, per a Domènech, el turisme naix amb el fenomen laboral contemporani de les vacances i hi està estretament vinculat. El viatge turístic és, així, una «activitat per a omplir un temps d'oci».

El viatge turístic, doncs, es defineix i s'avalua en relació al viatge literari, que sorgeix del rebuig de l'entorn quotidià i persegueix la transformació espiritual del viatger. Per contra, el viatge turístic manca de qualsevol dimensió transcendental. En aquest sentit, les crítiques se centren en la incultura i en l'estultícia dels turistes que, carregats amb la guia i amb la càmera fotogràfica, s'afanyen a conèixer els aspectes més *tòpics, típics i superficials* d'un indret, el clixé elaborat pel cinema i per la literatura i copiat per la indústria turística. Chris Rojek (*Ways of Escape*, 1993) tracta d'analitzar el problema del desprestigi de la forma de viatge majoritària actualment i, després de criticar l'esnobisme dels viatgers de tra-

dició romàntica, defensa la figura del que anomena *postturista*: «El viatge (per als romàntics) encarna suposadament l'etern principi aristocràtic d'eixamplament de la ment. Se'l considera una confrontació exclusiva entre jo i Naturalesa, o jo i Cultura, en una equació de la qual la Societat ha desaparegut. Ens el presenten com una experiència d'autorealització: se

li demana que produeixi una experiència d'u mateix més intensa i més elevada. El viatge ens commou per tal de convertir-nos en persones més madures, més completes». Rojek tracta d'enoblir la figura del *postturista*, perfectament conscient de les reduccions i de les manipulacions de la indústria del sector.

Com el viatger romàntic (o viatger a seques, com Rojek mateix el designa), l'actual (o *postturista*) cerca experiències autèntiques però, a diferència d'aquells, com a fi en elles mateixes i no com a instrument de transformació moral, és a dir, mancades de sentit transcendental. D'altra banda, el *postturista* pretén ser testimoni de les coses i simplement registrar-les, mentre que el viatger romàntic aspira a obtenir una experiència que li revele «alguna veritat sobre la seua relació amb el món». El problema, doncs, no és optar per un tipus de viatge, el turístic o el que busca una vivència singular i pròpia, sinó el de la possibilitat de realitzar aquest últim: hi ha encara algun lloc remot en el món que no s'haja convertit en imatge de postal?

Antoni Maestre Brotons

SERVEI D'INFORMACIÓ CULTURAL
GENERALITAT DE CATALUNYA

igual núm. 11

Discriminacions

Dins de les nostres lletres, la narració breu ha tingut un conreu excepcional, fins al punt que com va assenyalar Joaquim Molas en la seua «Justificació» (Molas, J. (1982) *Antologia de contes catalans I*. MOLC. núm. 93. Ed. 62 i «La Caixa»), en alguns moments de la història, aproximadament entre 1865-82; 1912-25 ó 1939-56, ha estat el gènere narratiu per excel·lència. I ell, com la gran majoria quan realitzen una tasca semblant, també s'hi queixa de les restriccions i la reducció de material a què s'hi hagut de sotmetre per decidir-se. «En aquesta antologia, dono una mostra del gènere més reduïda del que inicialment havia previst» (pàg. 5).

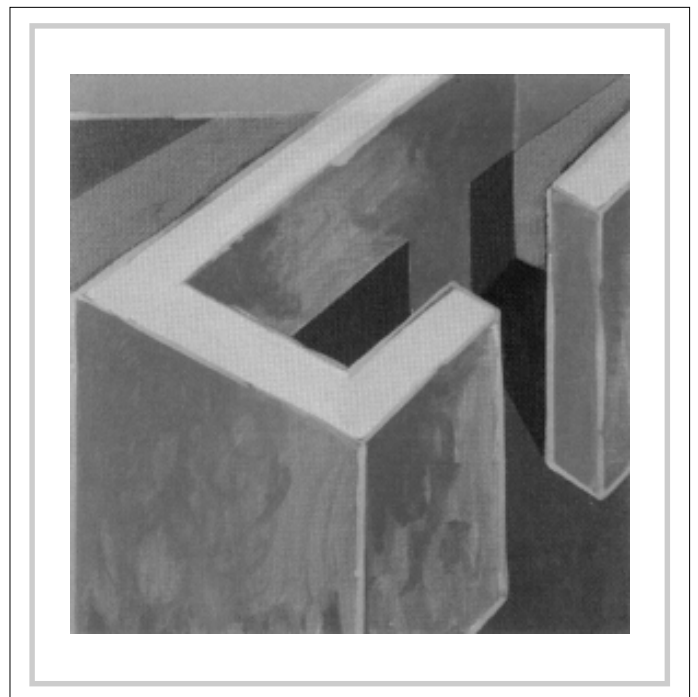
I és que l'atenció dedicada de debò a la narrativa curta és tan poca que, a la fi, tothom que s'hi acosta acaba dient més o menys el mateix una i una altra vegada, i com a resultat final ens quedem sense disposar d'uns estudis literaris o d'investigació que puguin servir de base, d'orientació i de criteri de selecció per a tirar endavant i integrar-hi el que es cree de nou.

Hem de rastrejar revistes o les escasses antologies aparegudes i llegir-ne els pròlegs per a fer-nos una idea bastant simple «perquè no és el lloc adient» o «inconvenients deguts a limitacions d'es-

pai» de la vida i la història d'aquest gènere. I si descomptem les ratlles dedicades a la qüestió de sistematitzar la nomenclatura i la definició, les que s'empren per a establir les seues diferències entre la novel·la o la poesia -en comptes de dedicar esforços per a unes característiques pròpies sense comparacions-, o les defenses contra tots aquells que encara consideren la narrativa breu com «un enjogassament previ a la novel·la», una «pèrdua de temps» o opinions desqualificadores per l'estil, el balanç encara resulta molt més minso. De fet, llevat del recent «Simposi Internacional de narrativa breu» que n'és l'excepció de la regla, dins les obres generals més voluminoses, com ara la «Literatura catalana contemporània» de J. Fuster, (Fuster, J. (1976), *Literatura catalana contemporània*, 2ª edició, Barcelona, Ed. Curial), o en la «H^a de la Literatura Catalana» (Riquer/Comas/Molas, J. (Dir), (1988), *H^a de la Literatura Catalana*, (Part Moderna), Volum XI, 1ª edició, Barcelona, Ed. Ariel) no mereix cap esment. En aquesta última hi ha una «Introducció» de tres pàgines escasses i després es passa a parlar de la vida i l'obra de Pere Calders, Lluís Ferran de Pol i Jordi Sarsanedas, tot incloent-hi les seues novel·les.

I si això succeeix quant a la narrativa curta, si observem d'altres gèneres com ara les biografies, les memòries, els diaris, els llibres epistolars, els de viatges, els d'aforismes, de proses diverses, de literatura fragmentària, infantil i juvenil o de qualsevol altra combinació literària que no entre dins dels gèneres tradicionals considerats de primera categoria (poesia, novel·la i teatre), el tractament és rotund: són sistemàticament ignorats o s'aplica, com a regla general, el costum que només si l'autor ha reeixit quant a novel·lista, es cita de passada la seua obra de qualsevol altra índole.

Ignore si els gèneres breus, transmesos de forma immediata i ràpida seran la literatura del futur o si pel contrari seran un anacronisme o una mena de resta literària, però, en qualsevol cas, mentre transcorre el temps sense que ocorregui ni una cosa ni l'altra, voldria denunciar la manca d'equitat a l'hora de valorar tots els gèneres. No puc entendre perquè allò que en altres àmbits de la vida seria absurd i inqüestionable, esdevé falsament obvi en literatura. A ningú no se li acudeix pensar que un corredor excel·lent de cent metres lliures tinga molt menys mèrits que un de marató o de tres mil metres; o que el primer està preparant-se per a ser un atleta de dis-

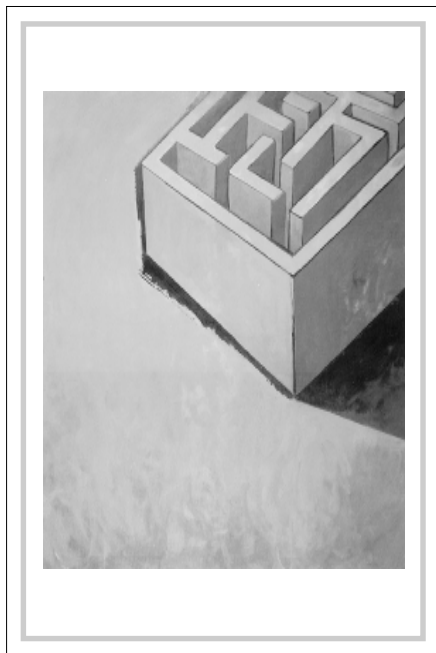

tàncies més llargues i encara no cal tenir-lo en compte. Tothom accepta que ser un bon velocista és igualment meritori que ser un bon corredor de fons i que cada especialitat té i requereix unes característiques tècniques i unes facultats concretes per a executar-la. Com tampoc ningú no pensa que qui investiga sobre la vida de les balenes tinga molt més rellevància que un altre que ho faça sobre les formigues o els microbis; ni que qui dissenya un clauer o una botelleta de perfum siga un professional inferior al dissenyador d'un camió; ni que una obra d'art en miniatura siga menyspreable al costat d'una de més gran. Ja sé que els exemples són simples, però l'argumentació perquè la realitat literària siga com és, ho és tant també, que m'he posat a la mateixa alçada. Per això també recorreré a unes paraules de Pere Calders al respecte per aclarir i reforçar el que parcialment vull dir: «Un cap gros no és necessàriament senyal d'una intel·ligència superior. A vegades és ben bé el contrari. Amb els llibres, ocorre que un nombre més gran de ratlles o de pàgines no garanteixen, elles soles, la bondat del material de lectura. És d'una obvietat tan gran que fins i tot fa una mica de vergonya de referir-s'hi, però és una de les febleses humanes simbolitzades per l'esperit del pagerol que, preu per preu, es compra les sabates un parell o tres de números més grans de les que ell calça, pensant-se que hi fa un bon negoci. Reconec que és un exemple matusser, però il·lustratiu d'aspectes més o menys recòndits de la naturalesa humana». (Calders, P (1992), *A reveure?*. *Avui*, 01-11-1992, Suplement de Cultura, Pàg. 3).

L'altre dia llegia «Un corrent interminable» d'Ignasi Mora -un llibre de proses sota la forma de diari- i, en acabar-lo, satisfet com em trobava d'haver gaudit de la seua lectura i saber-me davant de bona literatura, vaig tornar a pensar en l'entestament general al voltant dels gèneres literaris. No podia trobar la raó per la qual la majoria de crítics i editorials van a la caça neuròtica del novel·lista o la novel·la que siga la fita literària d'una època.

No tinc res en contra perquè la novel·la siga motiu d'interès o d'estudi, no està en el meu ànim crear baralles entre gèneres, però crec que resulta totalment incompreensible que la novel·la haja esdevingut l'únic raser i gairebé l'exclusiu per valorar la trajectòria d'un autor o la salut d'una literatura.

No sabria argumentar-ho, però tinc la intuïció que la literatura fragmentària

s'obrirà pas en el futur cada vegada amb més força, tot i que, igual que ocorre amb la música d'avantguarda o d'altres expressions artístiques que trenquen el clàssic, per motius comercials i de comoditat, potser les novel·les d'estructura lineal i tema fàcil, continuaran predominant entre les lectures i les vendes, i aquella quedarà relegada a un segon terme. Les necessitats es creen i si les editorials volgueren promocionar altres gèneres, els lectors i la societat podríem tenir una visió molt més real i no discriminatòria del panorama literari.

I si les raons editorials no les acabe d'entendre, encara em costa molt més de capir per què els crítics literaris, els professors universitaris, els estudiosos o els ressenyistes, en la seua majoria, també cauen en la mateixa dèria monolítica i parcial i dediquen a aquests «altres» gèneres una atenció marginal i quasi piadosa. Si ningú n'estableix les estructures tècniques, les característiques del llenguatge, l'evolució de cadascun o els temes que hi tracten, i tot es redueix, en el millor dels casos, a entrecomillar els títols i comentar globalment la concepció literària de l'autor basada únicament en les novel·les, ¿com podem disposar mai d'una visió completa de la creació literària que es fa a casa nostra?

Per a quan el canvi d'aquesta actitud jeràrquica i discriminatòria?

Per a quan una història de la literatura basada en aquests gèneres que, sense cap raó, editorials i crítics han rebutjat?

Per a quan una història de la literatura basada en les obres més que no pas en els autors?

Afers fa un cop d'ull sobre Alemanya

«Alemanya: deu anys sense mur» és el títol del dens monogràfic que la revista *Afers* (número 35), aplegant les contribucions d'un grup de destacats especialistes, dedica a examinar el present i el passat recent d'aquesta nació. La referència a la caiguda del mur hi era potser indefugible, en la mesura que la dissolució del món dels blocs és l'esdeveniment més sensacional d'aquesta fi de segle. No hi és, però, l'únic objecte d'atenció. De fet, Alemanya apareix en la publicació que estic comentant com a espill i laboratori d'Europa. Així, l'examen de la unificació ens duu a indagar en les dualitats socioeconòmiques que han sobreviscut a l'extinció de les congelades fronteres politicoideològiques (un fenomen sobretot europeu, que pot esdevenir més i més visible si els qui parlen del fracàs definitiu de la reforma liberal a Rússia encerten). El repàs històric a l'extrema dreta alemanya post-1945 permet de subratllar el fet que, des dels anys vuitanta, no és gens fàcil diferenciar-la de l'existent a d'altres països europeus occidentals. L'estudi de les tensions relatives a la integració de la població immigrada és explícitament comparatiu. Les modificacions del sistema federal alemany, com a conseqüència tant de la unificació com de la integració comunitària, són una referència per als problemes de l'Europa de les regions. I també ho són, com és lògic, les consideracions relatives a les dificultats presents del sistema de prestacions socials.

No entraré en matisos ni en comentaris crítics que demanarien un text més llarg. Només en una qüestió. La situació intel·lectual de València, allunyada de les modes culturals, dels grans negocis editorials i de les pressions mediàtiques, amb una referència d'identitat nacional sotmesa a tota mena de tensions i amb un dèficit clamorós de normalitat institucional, no és exactament la d'un *ghetto*, però sí que és, diguem-ne, una mica excèntrica. Em pregunte si això tindrà alguna cosa a veure amb la capacitat de generar de tant en tant productes culturals d'extraordinària solidesa, com ara aquest del qual done notícia. En fi, véu a saber...

Més que un manual

L'actual segle ha estat, sens dubte, l'època on més treball s'ha produït per convèncer la consciència occidental que la filosofia era només una activitat «adjectiva», amb totes les connotacions minoritzadores que el mateix adjectiu comporta, enfront del saber per excel·lència que era el científic (i en alguns casos extrems, aquesta minorització arribava al punt de comportar un clar veredict, si no d'extermi, almenys d'un franc i definitiu esllanguiment).

Algú podria dir, simplificant escandalosament, que l'impuls de renovació que es va produir a principis de segle ha travessat tot el camí que va des d'una confiança, gairebé absoluta, en què les nostres capacitats de coneixement ens permeten arribar a les coses físiques, a la natura, en definitiva, a la realitat (com alguna cosa que està més enllà de nosaltres mateixos) i que tindria la seua expressió modèlica en la ciència, fins a la convicció extrema que ens movem, com ha dit algú, en la gàbia de ferro del nostre llenguatge i que, en conseqüència, l'expressió «Das Sein, das verstanden werden kann, ist Sprache» —el ser que es pot arribar a entendre és [només?] llenguatge— resultaria certa.

És més que probable que aquesta simplificació s'allunye més que s'acoste a la veritat. D'allò que no és possible dubtar és que ha estat la reflexió al voltant del llenguatge la contribució que més ha marcat el pensament filosòfic del segle que s'acaba. I, lògicament, aquestes investigacions filosòfiques s'han convertit en un referent importantíssim de les teoritzacions més abstractes de la lingüística.

El llibre que ací comenten, *Signo y pensamiento*, de Blasco, Grimaltos, i Sánchez, pretén ser una introducció o una guia per a estudiants de filologia dels problemes filosòfics que el llenguatge planteja en la seua vessant, valga la redundància, més lingüística, d'una forma entenedora, defugint els formalismes i bandejant implicacions d'altres tipus (com, per exemple, les implicacions ontològiques, cosa que obliga a descartar alguns dels problemes més rellevants de la matèria, com ara els problemes de les categories). Però el fet és que va prou més enllà d'aquesta inicial pretensió i arriba a ser una bona introducció a alguns dels punts bàsics de la filosofia del llenguatge, també per als

J. L. Blasco, T. Grimaltos, D. Sánchez
Signo y Pensamiento
Ariel, Barcelona, 1999
314 pàgs.

estudiants del ram i per a tots aquells que puguen sentir la curiositat d'acostar-s'hi. I ho aconseguen, perquè no sols explica amb claredat, senzillesa i economia els tòpics bàsics de la filosofia del llenguatge des de Frege, sinó que a més, deixa en el lector un cert neguit i la pruïja de fressar algun dels camins que s'hi mostren.

El text s'enceta amb un capítol històric («Algunos planteamientos clásicos») que em sembla que té una doble intencionalitat. D'una banda, en l'exposició dels punts de vista de Plató i d'Aristòtil, ja hi podem veure que la reflexió filosòfica del llenguatge ve de lluny. De tan lluny com la pròpia filosofia. I, d'una altra banda, els autors persegueixen fer una breu introducció als tòpics que després resseguiran. Dit d'altra manera, en aquest capítol es defuig l'historicisme arqueològic a què tan aficionada era (em sembla que cada vegada menys) la Universitat espanyola. Açò s'aconsegueix sobretot a través d'una àgil comparació entre la filosofia del llenguatge de Locke i la de Leibniz. Això permet que, per sobre de la mera cronologia, hi trobem una confrontació didàctica sobre el paper i la significació dels noms propis i dels termes generals, del mentalisme del significat, de la publicitat o privacitat del llenguatge..., etc., a més d'altres problemàtiques de tipus epistemològic i ontològic. La qual cosa, com deia abans, es converteix en una excel·lent introducció a molts del tòpics que després es prendran en consideració.

Abans, però, d'entrar en el cor de la matèria, els autors s'han sentit forçats a dedicar un capítol a la semiòtica. La raó que s'hi addueix és la necessitat que es vegem els altres capítols com formant part d'una mateixa unitat, o siga, com formant part d'una teoria del signe. Però, tot i que també serveix per a mostrar la profunda dependència que la semiòtica manté amb les anàlisis filosòfiques de Pierce i Morris, el capítol no aconseguen desfer-se d'un aire com de «transició», que s'accentua quan es veu obligat a despatxar a corre-cuita les referències a la sintaxi. Perquè

aquesta, en ser la disciplina més formalitzada, tant per la lingüística com per la lògica, necessàriament implicaria una exposició massa complicada per a les finalitats d'aquesta introducció. És clar, els problemes on s'apunta són clarament de la semàntica i de la pragmàtica.

L'anàlisi de la semàntica se centra en els dos grups de teories que han dominat l'àmbit de les discussions filosòfiques al voltant del «significat» des dels seus inicis fregeans: les teories descriptives de la referència i les teories de la referència directa. Quant a les primeres, es ressegueix detalladament tot el seu llarg i interessant recorregut des de l'aportació de Frege quan, a propòsit dels enunciat d'identitat, va distingir entre sentit i referència d'una expressió per a conformar el seu «significat». Els autors mostren els problemes que aquesta perspectiva tracta de resoldre, així com les formes que s'hi assagen, en exposicions clares, carregades d'intuïcions il·luminadores i de suggeriments aprofundidors. I acaben amb una avaluació en la qual s'assenyalen tant les conquestes indubtables enfront del pensament «intuïtiu» (més o menys la teoria milliana dels noms propis), com els problemes a què donen lloc i que, ara per ara, són incapaces de solucionar (sobre tot aquells mostrats pel flanc obert per les teories de la referència directa). Quant a l'exposició de les segones, precisament les teories de la referència directa, potser les més de «moda» ara, s'hi mostra la tendència cada vegada més aclaparadora cap al reconeixement del relleu de la pragmàtica. D'aquesta forma el «significat» no ve determinant per cap element intencional (o cognitiu) aliè a la referència, sinó només per aquesta, determinada per la pràctica social dels usuaris d'un llenguatge. Els autors mostren un particular interès a ressaltar els avantatges que aquesta teoria demostra per sobre de les teories descriptives de la referència. En aquest sentit la teoria de la referència directa s'hi troba emmarcada, però, com que aquest capítol està mancat d'una avaluació similar a la que s'ha fet de les teories anteriors, un es troba en la incòmoda sensació que produïen les exposicions historicistes: l'última teoria exposada ha de ser considerada la més benigna, pel mer fet

de ser l'última. I en aquest cas la necessitat de l'avaluació és més sentida pel fet que aquestes teories, per un camí gens immediat i ingenu, acaben defensant posicions molt pròximes al sentit comú del parlant d'una llengua. Resulta, però, que el sentit comú del parlant acostuma a involucrar implicacions metafísiques de molt divers ordre i que aquella bondat «naïf» sol esvair-se després d'ulteriors reflexions. I les teories de la referència directa, almenys les de Kripke, acostumen a tenir alguns aspectes d'aquest tipus de provocació. Per això hagués estat convenient dur a terme una avaluació dels aspectes més agosarats d'aquestes teories.

L'anàlisi de la semàntica es completa amb un capítol sobre l'anàlisi filosòfica de la traducció de clara filiació quineana. L'aportació de Quine, tal com s'exposa, continua essent una roca en la tradició epistemològica analítica. Les conclusions de Quine sobre la indeterminació de la traducció (o siga, que d'un mateix llenguatge poden oferir-se dues o més gramàtiques que, no essent equivalents entre elles, element a element, ho siguin com a totalitats en el sentit que donen compte de la conducta lingüística dels parlants en totes les situacions de parla) i sobre la indeterminació de la referència (allò que una llengua admet com a entitats resulta inescrutable o indeterminat des d'una altra llengua), no són gens, o molt poc, intuïtives, però tenen aquell punt d'audàcia i d'equilibri de les grans filosofies. La posició epistemològica de Quine, en mantenir un continu entre filosofia i ciència, conté tot l'alè de la gran filosofia, que defuig per igual l'escolasticisme adjectiu i el relativisme posmodern. La conclusió quineana és que la traducció

segueix essent una hipòtesi plausible (d'entre diverses possibles) per a posar en relació dos sistemes lingüístics, sintàcticament, semànticament i pragmàticament.¹

L'anàlisi de la traducció es completa amb un contrapunt wittgensteinià que, a banda d'exposar breument la seua posició sobre la qüestió, (en definitiva que l'estructura d'un llenguatge significa una forma de vida), serveix com a breu introducció a la pragmàtica. Perquè el canvi de rumb que el segon Wittgenstein va imprimir en els estudis filosòfics ha tingut una incidència immediata i fortíssima en la lingüística, a través del relleu i la importància que la pragmàtica ha anat adquirint. A través de Wittgenstein i, sobretot, d'Austin i Searle, una part important dels problemes que s'havien tractat només des l'òptica semàntica, perden la seua rellevància, o són vistos com a fal·làcies. A partir d'aquests autors, el nucli unitari de la comunicació lingüística ja no són ni el símbol, ni el terme o paraula, ni l'expressió, ni l'oració: és l'acte de parla. Amb l'acte de parla, la pragmàtica es converteix en el punt de vista hegemònic de tota la semiòtica: d'acord amb aquesta posició, els autors del llibre confereixen a aquest apartat tot el relleu que es mereix. Així l'exposició del capítol sobre la pragmàtica no sols és un dels més extensos, sinó que està fet des d'un coneixement que va molt més enllà d'una exposició didàctica «reproductiva» de les teories implicades. S'hi troba un canvi de to important: el capítol s'exposa de la mà d'una reflexió pròpia que dialoga amb Grice i els altres teòrics.

El capítol es clou amb un apèndix dedicat a Wittgenstein on s'ha fet un esforç

important i reeixit per exposar sintèticament i clarament els aspectes més bàsics dels pensaments (del primer i del segon) d'aquest autor que plana en aquests moments per sobre de totes les reflexions sobre el fenomen lingüístic.

Una reflexió final. Ja hem dit que el llibre va molt més enllà de ser merament una introducció filosòfica als problemes del llenguatge per a estudiants de lingüística. Els mateixos estudiants de filosofia hi trobaran informacions utilíssimes, aportacions suggerents, valuosíssimes síntesis i, sobretot, allò que naix del moll de l'os de la filosofia: l'estímul i l'embranchida a continuar la reflexió. És possible que alguns qualifiquen aquest llibre de manual introductori. Si ho fan així, haurien d'afegir l'avertència, massa vegades menystinguda pels estudiants, que no esperen a adonar-se de la vàlua preciosa del temps i de les pròpies limitacions per a arribar a considerar com cal el servei impagable d'un bon manual o d'una bona introducció. I aquesta ho és.

Paco Agües

¹ És en aquest capítol on apareix l'única referència en tot el llibre a Chomsky, la qual cosa no deixa de sorprendre. Fa uns anys aquest fet hauria estat escandalós. Ara, molt menys. La raó sembla obeir al fet que, a hores d'ara, l'aportació de Chomsky ja no és un referent ineludible per als estudiants de lingüística a qui va, primordialment adreçat el llibre. Tanmateix Chomsky forma part d'aquells pensadors que han influït no sols la sintaxi —decisivament—, sinó també la semàntica (en un grau important) i la seua avaluació hagués estat realment interessant.

Els llibres de l'Óssa Menor

Mig segle de la millor poesia en català

Proa

Jordi Sarsanedas
Cor meu, el món
(“Premi de la Crítica”)

Tot cra blat
M'invento un bell record,
un espai somrient perquè hi puntegi
el capciró del dit de cada aurora.
Carros altíssims de llum encastellada
desen pausadament cançons i feines rosses.
L'ànim se m'hi abalteilx
sota carícies lentes de garbes i de trenes.

Libertat sota paraula

E. M. Cioran va escriure el seu primer llibre —*En las cimas de la desesperación* (Tusquets, 1990)— el 1933 a la ciutat de Sibiu, al cor de la regió romanesa de Transilvània: «És evident que si no m'haguera posat a escriure aquest llibre als vint-i-dos anys m'hauria suïcidat». Aquesta obra primerenca, però, contenia el gruix filosòfic i les dèries de l'escriptor d'origen romanès: el suïcidi, l'absurd de l'existència, l'especulació entorn del jo, el grotesc i la desesperació, el nihilisme, la futilitat del viure, la desraó de la raó... el gust, en definitiva, per l'excés i per la nimietat de l'existència humana. I aquestes constants literàries es repetirien, amb variacions més o menys àcides, al llarg de la seua vida. Cioran adoptà sempre una posició de demiürg marginal, la insolència petulant d'una mena de Diògenes taciturn i decadent; i des d'aquesta posició de «privilegi» creà una cosmovisió —jo en diria demolició— a imatge i semblança seua. Els escrits de Cioran són una mena d'autoflagel·lació constant, un exercici brodat de sadomasoquisme repel·lent, amb un pessic d'ironia i una tendència malaltissa a la ràtzia i a l'espoli del proïsme. Llegir Cioran als vint anys és una putada, perquè Cioran condensa les millors virtuts del bruixot i del poeta maleït. Cioran és un impostor, un xerraire de paraula fàcil i verb encès que sedueix amb una prosa edulcorada, plena de girs poètics i frases solemnes, de sentències esfereïdores i exabruptes que esquitxen la consciència dels lletraferits benestants, àvids dels sotracos que els somo-guen, de manera il·lusòria, del tedi i de la soledat feixuga del món amb el llenguatge de l'autopunició. D'esperit refractari, de natural pervers i tendencios; insolent, contestatari, passiu, nihilista i pertinaç; d'una coherència basada, paradoxalment, en una contradicció permanent de la seua vida amb la seua obra, Cioran ha estat un referent indefugible de la literatura del XX. Les paraules de Cioran ressonen com la música obsedida de Zbigniew Preisner amb el blau, el vermell i el blanc de la trilogia de Krzysztof Kieślowski com a teló de fons d'un segle ja finit. Cioran és un esteta del pensament, un prestidigitador de mots execrables, un neòfit que distribueix la merda humana a parts desiguals;

Joan M. Marín
L'escritura de la llum i el desencant
Col·lecció «Xènius», 1
7 i Mig, Benicull de Xúquer, 1999
126 pàgs.

Joan Garí
Un ofici del segle
Col·lecció «Xènius», 2
7 i Mig, Benicull de Xúquer, 1999
152 pàgs.

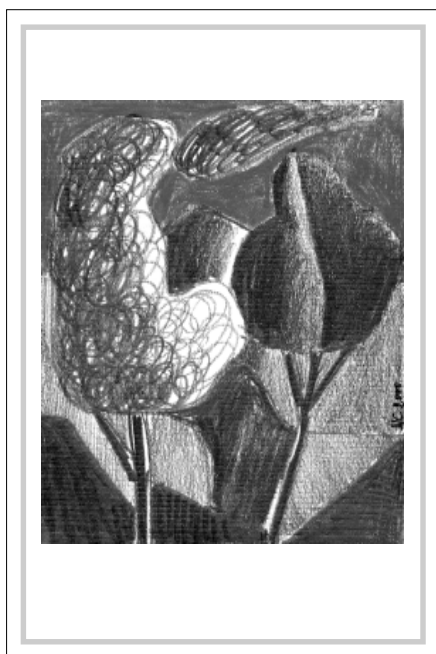
un descregut optimista, malgrat tot. Cioran escriu i pontifica. I tot plegat no hi cap, malgrat que el resultat siga molt agraït, a *E. M. Cioran, l'escritura de la llum i el desencant*, una selecció d'aforismes de l'autor, a cura de Joan M. Marín, traduïts per primera vegada al català. Llegir Cioran és imprescindible, *malgré lui*. Fer-ho en la nostra llengua, una exigència i un luxe que no ens podem permetre de passar per alt. Ara —per fi— en tenim l'oportunitat gràcies a la disposició voluntariosa de l'editorial 7 i Mig.

De la mateixa editorial és *Un ofici del segle*, una antologia d'articles publicats per Joan Garí al llarg de quatre anys: la sèrie de retrats «Cervells en fuga», que aparegué a *El periòdic* entre 1996 i 1998; i «Traducció inversa», una secció fixa publicada al setmanari *El Punt* entre 1998

i 1999. La primera de les seccions és un recull de retrats periodístics d'algunes de les personalitats valencianes més destacades de les darreres dècades: Manuel Vicent, Lluís V. Aracil, Eliseu Climent, Santiago Calatrava, Josep Piera, Raimon, Andreu Alfaro... I la segona de les seccions és l'aventura assagística d'un escriptor que sotmet allò quotidià a l'exercici higiènic de la crítica diletant, tan típica de la literatura d'idees; un exercici que s'encabeix a la perfecció en la graella sense cotilles de l'article d'opinió.

Totes dues parts fan honor i revaloritzen un gènere —el de l'assaig— l'autenticitat del qual fa temps que és reclamada per l'escriptor borrianenc. En una entrevista a *El Temps* (núm. 826) Joan Garí palesava la seua preocupació per les manipulacions i reduccions que ha sofert l'assaig català: «...a pesar que la literatura catalana compta amb autors rellevants en aquest gènere, com ara Josep Pla o Joan Fuster, l'assaig és, ara per ara, el germà pobre de la nostra literatura. L'assaig ha estat un calaix de sastre on entraven tot tipus d'obres. Per això, propose de recuperar l'assaig autèntic que ens ve de la tradició de Montaigne».

Aquest afany de revaloració del gènere assagístic és l'objectiu primordial que s'ha marcat l'editorial 7 i Mig amb el llançament dels dos primers títols de la col·lecció «Xènius». La col·lecció pren el nom del principal exponent del noucentisme català amb la idea que hi puguem cabre les diverses formes de la literatura d'idees: l'aforisme, el dietari i l'assaig pròpiament dit. «Xènius» està dirigida pel mateix Joan Garí i per Francesc J. Hernández; compta amb un consell assessor d'excepció (Martí Domínguez, Lluís Meseguer i Enric Sòria) i amb el suport de l'Agrupació Borrianenca de Cultura. El naixement d'aquesta nova col·lecció d'assaig constitueix un baló d'oxigen més dins l'esquifit panorama assagístic català. Un panorama que, del País Valencià estant, va regenerant-se de mica en mica amb les publicacions de llibres d'aquest gènere per part d'editorials de renom com Tàndem, Tres i Quatre, Bromera i ara 7 i Mig. Estem, doncs, d'enhorabona.

Contra els tòpics dels «no nacionalistes»

Ferran Requejo (ed.)

*Pluralisme nacional
i legitimitat democràtica*

Proa-Centre d'Estudis de Temes
Contemporanis, Barcelona, 1999

205 pàgs.

Vet ací un llibre realment útil. Un llibre que s'endinsa en els debats de teoria política contemporània per tal d'aclarir qüestions, desfer tòpics i aportar informació. La premissa, explicada amb claredat notable per Ferran Requejo a la introducció, és que avui el debat principal es dona entre dues maneres bàsiques d'entendre el liberalisme democràtic, entre diferents variants del liberalisme democràtic.

(I potser val la pena remarcar, ni que siga de passada, que *liberalisme democràtic* vol dir el sistema de regulació i organització dels drets i llibertats i de les institucions derivades de la sobirania popular, del pluralisme polític competitiu i de la plasmació normativa dels drets humans en el sentit més ampli. Per això podem dir que «avui tots som liberals» en aquest sentit polític.)

Es tracta, pel que fa al contingut específic d'aquest volum, de l'acomodació dels estats constitucionals moderns, basats en la concepció liberal democràtica, a l'existència d'una pluralitat de *demos* nacionals al seu si. ¿Quines conseqüències ha de tenir això? Una possibilitat, evidentment, és no fer-ne cas, negar l'existència del pluralisme nacional, i perseverar en la visió unitària i unitarista, revestida d'universalisme —o cosmopolitisme— i de pretesa neutralitat constitucional que, en el fons, és particularista i parcial: que eleva a norma única i exclouent els trets distintius d'un sol *demos* nacional, el dominant. Però una altra possibilitat és prendre's seriosament la pluralitat cultural i nacional interna realment existent i maldar perquè «puguen realitzar-se més acuradament els valors de llibertat, igualtat i dignitat individual que conformen el nucli dur del projecte emancipador del liberalisme contemporani, a través d'una acomodació efectiva de les diferents realitats nacionals que conviuen en una democràcia».

Sens dubte, processos de gran complexitat que s'han covat en el decurs de la gran transformació de final de segle pressionen amb força per fer present en el debat i en les preocupacions actuals aquesta mena de problemàtica: la globalització (econòmica, tecnològica, política, cultural) i la proliferació de moviments d'afirmació de les identitats col·lectives (culturals, nacionals) internes. De la interacció entre tots dos processos dimana en gran part la conjuntura teòrica (i política) actual. Si es veu com un valor, com un vector d'emancipació, el pluralisme cultural i la diversitat nacional, si es pensa de manera desdramatitzada la qüestió de les identitats col·lectives, hom pot entrar en una nova dinàmica de reconeixement i protecció efectiva dels drets que se'n deriven. No hi ha contradicció, sinó més aviat al contrari, entre aquest reconeixement i aquesta protecció, i els principis i criteris liberaldemocràtics.

Aquest és el nucli inspirador de les contribucions d'aquest volum, que introdueix a la comprensió dels elements fonamentals de la revisió en curs del liberalisme democràtic en contextos plurinacionals. Perquè la contraposició, tan esbombada, entre liberalisme democràtic, d'una banda, i nacionalisme, d'una altra, és falsa i foraviada. Hi ha arguments liberals, molt poderosos, favorables al reconeixement de la plurinacionalitat.

L'aportació de Ferran Requejo («Pluralisme polític i legitimitat democràtica. El refinament de l'universalisme en les democràcies plurinacionals») constitueix una guia informada, concisa i molt penetrant, de les controvèrsies sobre aquestes qüestions, i, alhora, presenta d'una manera ben eficaç els continguts del llibre, en el qual escriuen també Ramón Máiz sobre democràcia i federalisme als estats multinacionals, Miquel Caminal sobre nacionalisme i federalisme, Enric Fossas sobre constitucionalisme i diversitat cultural, Àngel Castiñeira sobre identitat, reconeixement i liberalismes a propòsit de l'obra de Charles Taylor (referent clau de la «política del reconeixement»), Àngel Rivero sobre filosofia del liberalisme i política del reconeixement (que se situa a contrapèl de les posicions predominants al llibre), Isidre Molas sobre els eixos teòrics històricament significatius del catalanisme, Carmelo Moreno i Pedro Ibarra sobre actualització dels drets històrics i política del reconeixement al País Basc, i Klaus-Jürgen Nagel sobre unificació europea i teories de la nació (que analitza, amb escepticisme, les eventuals dimensions «nacionals» de la unificació europea).

Més moral que l'Alcoià

Des de la Serra de Mariola no arriben mai notícies ni desconcertants ni trasbalsadores. Tot el que arrela per aquelles assaonades terres té com a resultat una bona collita. Aquesta vegada la notícia l'encapçala l'editorial Marfil —coneguda (i de vegades odiada) pels llibres de text—, que ha llançat al mercat una nova col·lecció de narrativa. «Autors d'Ara» s'ha estrenat amb quatre títols: dos de novel·la breu, un d'històries amb un fil conductor comú i un altre de narracions breus. Aquest darrer, *Llegendes urbanes i narracions suburbials* de Bienve Moya, esdevé, de lluny, el més reeixit fins ara. Potser el «ninot indultat» d'una imminent «cremà» fallera. Les novel·les curtes —*La mirada d'Al-Azraq* de l'autor alcoià Silvestre Vilaplana i *Maghica* de Josep Lluís Seguí— s'encabeixen en l'àmbit de la literatura juvenil. La història d'*Hostes*, contada des de cinc punts de vista, se situaria, malgrat la brevetat, a mig camí entre els dos grups anteriors.

La incipient col·lecció, a més, es caracteritza per una indefinició entre el format editorial i el contingut de cada volum. És a dir, qualsevol lector amb intencions d'adquirir un llibre en una de tantes visites a la llibreria pot trobar-se que, per la forma del llibre (tipografia, il·lustracions i material de la portada i la contraportada), es tracta d'una col·lecció de narrativa per a joves, expectativa que es veu frustrada segons el contingut del títol. El de Vilaplana és l'únic que ve definit, al seu interior, per un Premi de Narrativa Jove d'Ondara (1998). Al meu parer, seria important una definició visible per tal de centrar una mica més l'interès i la decisió final d'un lector potencial. Si més no, perquè, en la sequera qualitativa en què es troba immers el mercat editorial en català d'un temps ençà, no pot tenir bones conseqüències el fet de veure trenca-des les expectatives lectores de manera reiterada. Caldria reflexionar sobre la necessitat d'aplicar algun tipus de filtre a les publicacions: tot no és publicable. I d'altra banda, potser seria bo centrar les noves col·leccions en altres aspectes que també ens manquen, com ara les traduccions.

L'autòpsia de l'edició?

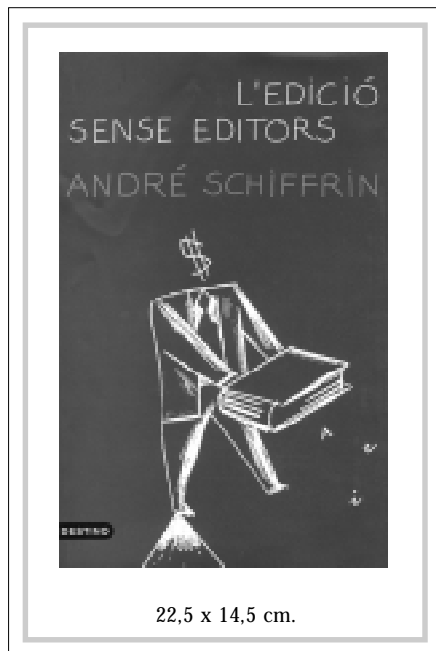
Amb motiu de l'edició francesa d'aquest llibre de Schiffrin (*L'édiction sans éditeurs*, La Fabrique-Éditions, 1999), les pàgines de *Le Monde* recolliren una encesa polèmica sobre un dels seus arguments centrals: Europa ha d'intentar frenar el desastre que als Estats Units ha sofert l'edició com a conseqüència de l'aplicació dràstica de les lleis del mercat al món dels llibres.

Ací, publicat alhora en castellà i en català, el llibre no ha alçat tanta polseguera. Potser, tothom ja ha seguit més o menys la polèmica de *Le Monde*, acabada sense pena ni glòria, i potser també el rebombori de l'estat veï tenia a més la significació afegida del cognom del seu autor. Perquè André Schiffrin és fill d'aquell rus, Jacques Schiffrin, emigrat a França poc després de la Primera Guerra Mundial, que fundà l'editorial Les Éditions de la Pléiade i que, l'any 1936, ingressà en Gallimard, que assumí les seues publicacions sota la col·lecció «Bibliothèque de La Pléiade», una de les emblemàtiques en el món francès del llibre. L'ocupació nazi i, segons conta A. Schiffrin, una certa connivència de la família Gallimard, acabaren amb son pare, que, acomiadat per jueu, hagué de fugir als Estats Units, on s'associà amb Kurt Wolff —l'editor de les obres originals de Kafka— per dirigir Phanteon Books. En l'excel·lent biografia que Pierre Assouline escriví de Gaston Gallimard —publicada fa uns anys a València per la desapareguda IVEI— podem llegir fins a quin punt aquella entrada a Gallimard es degué a l'amistat de Jacques Schiffrin amb André Gide. I, per bé que no s'hi fa referència concreta al cas de Schiffrin, s'hi pot llegir també l'especial manera amb què l'editor francès entengué l'ocupació nazi. Sembla que al cas Schiffrin hauríem d'afegir el de Louis-Daniel Hirsch, director comercial de la casa Gallimard, i el de Benjamin Cremieux, prestigiós crític literari que morí a la fi de la guerra en un camp de concentració. I tothom coneix també la manera com Gallimard va cedir als nazis el control de la revista més prestigiosa de l'època: *La Nouvelle Revue Française*.

El cas és que *L'édiction sense editors* està escrit des de les circumstàncies personals que han acompanyat la vida del seu autor, sempre íntimament relacionades amb el món de l'edició. El salt a l'anàlisi té, doncs, aquest *handicap* o, si voleu, aquesta virtut. Perquè la història de Pantheon Books, que

André Schiffrin
L'édiction sense editors
Destino, Barcelona, 2000
147 pàgs.

Schiffrin fill hagué de deixar a mans del grup Random House per incompatibilitat amb els criteris d'edició, és la història d'una editorial independent amb plantejaments culturals que acaba sent víctima de la doctrina liberal del mercat aplicada al món del

llibre. I és també la història d'un model a seguir, sobretot perquè calen plantejaments de supervivència, és a dir, editors que davant l'amenaça dels grans grups alimenten l'esperança de supervivència. Com deia Schiffrin en una de les entrevistes que s'han publicat a propòsit de l'edició espanyola i catalana: «David no pot guanyar. Però pot resistir darrere de les línies enemigues. El meu objectiu com a editor sempre fou el mateix: fer arribar bons llibres al màxim nombre de persones. I no em rendiré».

I és clar, la qüestió no és només el model econòmic. Millor dir, és el model econòmic però en la mesura que arrossega conseqüències fatals per a una certa cultura del llibre: la que, per tal de vendre'l, no el veu simplement com una mercaderia que cal preparar de manera que siga objecte cobejat dels consumidors. Els exemples de

Schiffrin esborronen. El llibre n'és ple. Ras i curt: l'edició sense editors (i convindria recordar la diferència que l'anglès fa entre *publisher* i *editor*) té com conseqüència la impossibilitat de publicar llibres que no tinguen garantida una previsió de vendes que difícilment superaria la majoria dels llibres publicats, per exemple, pel mercat català. Un *publisher* d'aquesta tendència riu davant la possibilitat de publicar llibres de qualitat garantida, però de vendes previsiblement deficitàries. I encara més si se li planteja la possibilitat que els de venda superior subvencionen els condemnats a minories de lectors.

Schiffrin recorda les paraules d'un editor alemany, Klaus Wagenbach, que valdria la pena tenir sempre presents: «les petites editorials no estan plenes d'experts en màrqueting. Les dirigeix la gent que fa els llibres, portada per la passió o per la força de les conviccions, i no pas per la perspectiva dels beneficis. Si els llibres de petita tirada desapareixen, queda compromès el futur. Del primer llibre de Kafka se'n van publicar 800 exemplars i del de Brecht, 600. Què hauria passat si algú hagués decidit que no pagava la pena publicar-los?»

Si, més enllà de l'amenaça explícita d'invasió del model americà en territoris europeus, els arguments de Schiffrin tenen el seu què, encara més si els féiem servir per a analitzar els darrers moments de l'edició en català. I no només pel que tothom pot imaginar. Quan les xifres de previsió de vendes o de guanys emprades en el llibre de Schiffrin es transporten a casa nostra, un té la mateixa sensació que quan compara la seua nòmina amb la dels directius de les multinacionals. I dic que no només per això perquè a mesura que recorres el llibre t'adones que la invasió ha començat fa temps. Ens queda també l'esperança de pensar que hi ha qui ja prepara la resistència darrere de les línies enemigues. Tant de bo fóra de veres el que, fa uns dies, li responia Schiffrin a Llàtzer Moix en *La Vanguardia*: «En Europa comença a ser com als Estats Units, però podem evitar que empitjore. Als Estats Units el meu llibre pot considerar-se com l'autòpsia de l'edició. A Europa, per ara, seria tan sols el diagnòstic d'una malaltia. Són processos evitables, però quan estan avançats ja no hi ha remei».

si aquesta és la imatge més propera que tens de la natura, veï més que l'associis a l'opinió "Parcs naturals, més vida dels límits" al Palau Robert. La natura és diversitat però, sobretot, és un bé que cal respectar, conservar i utilitzar per gaudir-ne amb totes les seves condicions. És el fruit d'un treball de feina constant de mantenir, amb el respecte al medi, el nostre i el dels altres, dels recursos naturals. Una responsabilitat que es tradueix en imatge d'una natura que no està més de nosaltres que nosaltres.

 Generalitat de Catalunya

www.gencat.cat/parcs

gasNatural

Fi de les ideologies?

Opcions de futur

Francesc Roca (economista-humanista) aporta un compendi analític de la societat catalana (i de «l'arc mediterrani») a través d'un extraordinari esforç de síntesi d'enfocaments metodològics, teòrics i pragmàtics que han donat sentit al segle XX. L'objectiu de la recerca és identificar les «idees força per definir la Catalunya del segle XX» (*Avui*, 10-III-2000). Aquesta «guia de guies» temàticoanalítica és, doncs, una notòria culminació d'obres anteriors: *Un viatge útil*, *El pensament econòmic català* o *El miracle europeu i la via asiàtica*. Suma intensiva de rigor expositiu i divulgació que, en el cas de *Teories de Catalunya*, parteix de la relació entre una tipologia de teories d'abast general-concret (generals, espacials, mirall i programàtiques) i quatre àmbits geogràfics (Europa, Amèrica, Món i Ibèria). Val a dir que no es tracta, tanmateix, de blocs conceptuals autònoms, sinó que s'hi unifiquen amb un fil conductor clàssic però poc freqüent: pensar una societat des del present cap al passat, cosa que comporta —com ha sabut identificar l'autor— el fet d'atorgar als «romàntics moderns» (la «imaginació intel·lectual-política» del cicle 1917-1939 recuperada els anys setanta, p. 345) la responsabilitat de la «recerca de la identitat en el present». D'aquesta manera, les teories socials que aporta Roca no són «fets aïllats», sinó que l'esforç de l'obra consisteix, precisament, a *localitzar* teories que aparentment són actuals (i d'importació) però que van ser elaborades abans i *pròpiament* (i.e.: l'estat del benestar teoritzat per Manuel Serra i Moret a l'exili el 1958).

Un objectiu general de l'obra és mostrar el «quadre de modernitat contemporani europeu» a partir del cicle impremta-alfabetització-descripcianització-revolució industrial-origen social de les ideologies. Ideologies —amb un creixement entre 1880 i 1950— que en el cas català tenen doble determinació: socialisme i nacionalisme (cicle 1901-1930), amb un tipus de família tronc (hereu individual) vinculada a una industrialització lil-

Francesc Roca
Teories de Catalunya. Guia de la societat catalana contemporània
Pòrtic, Barcelona, 2000
607 pàgs.

liputença que possibilita l'acció individual (iniciativa). A més d'aquests dos, hi ha el «tercer factor»: el paper no gens marginal de les fundacions en el binomi de canvi (i progrés moral) social —I(nvestigació) més D(esenvolupament)». Un model biogràfic, per a la via catalana, el tenim en Josep Soler Vidal o la trajectòria d'un autodidacte a partir d'institucions civils de base popular com els ateneus (p. 253). Catalunya, doncs, és una «societat d'individus» (p. 353); però articulada a través d'una xarxa de societats cultural i política. I alhora una via de desenvolupament harmònica —connectada amb València— que serveix de model oposat als illots inarticulats i peninsulars interiors, actuant con a «infraestructura i supraestructura» (pp. 398, 402 i 403), encara que aquesta polaritat «perifèria»-«centre ibèric» es tradueix en una relació econòmica desigual «Catalunya-Espanya» (pàgines 404 i següents).

L'objectiu «territorial» del text és tractar els «mecanismes de funcionament» dels Països Catalans, més des del ves-

sant (i això és clau!) econòmic i social —construït des de regions urbanes intermèdies, que configuren la «consciència nacional» (p. 73)— que no pas des del vessant llengua-cultura únicament. O millor: el factor estructural «horitzontal» condiona el desenvolupament del pol lingüístic. No ha de sobtar, doncs, que el mot de referència analític nació(nalisme) sigui central al llarg de l'assaig, car es tracta de vincular les condicions de possibilitat de desenvolupament d'una societat nacional sense estat —i això és una teoria-marc de *Teories*— amb un nivell hegemònic de dinàmica local/regional: des de la línia —¿finalment amb traducció política?— agroindustrial d'exportació cada cop més europea que espanyola fins a l'Euroregió mediterrània. «El nacionalisme dels petits Estats [...] es basa en la construcció de la nació a partir de l'escola, la sanitat i la comunicació» («Tres programes modernitzadors», Francesc Roca, *Avui*, 21-II-2000).

Teories es clou amb «Les revolucions silencioses», postmaterialistes envers la societat materialista. Aquest gir —basat en Inglehart— se suposa comú a tota la societat (¿aquella «majoria selecta» d'Emili Granier-Barrera que contesta a priori la «minoria selecta» de Jaume Vicens?). ¿El benestar material i «moral» (Torrens Ibern, p. 556) és només «propietat» d'un terç del conjunt social? ¿Com apostar pel «postmaterialisme» amb un «esmicolament del pensament català» (p. 280)? Amb tot, sembla que l'aposta teóricosintètica global de Roca té aplicacions al territori (= nació anys trentanoranta) i que és una excel·lent resposta crítica al pensament únic-fi-de-la-història *des de* nosaltres mateixos en diàleg amb propostes internacionals (= «Una Societat del Món»). Potser ara estem en una posició millor per a continuar desenvolupant *Teories de Catalunya* a partir de les «teories programa»: una invitació a la pràctica política.

Dir la llengua emmordassada

August Rafanell

La llengua silenciada. Una història del català del Cinccents al Vuitcents
Empúries, Barcelona, 1999
214 pàgs.

L'historiador de la llengua ha de construir un discurs singular, conjuminant relat i interpretació, però sense caure en els excessos de la narració, presonera del relativisme epistèmic, o de l'esquematisme sobreideologitzat. La historiografia lingüística catalana no sempre ha sabut eludir aquests riscos i ben sovint ha oscil·lat entre l'erudició d'ascendent romàntic i la reivindicació de to abrindat o pamfletari. Les raons històriques d'aquesta anomalia, una de les moltes que ha patit o pateix la nostra cultura, poden semblar bastant òbvies i es lliguen a les contingències històriques de l'última centúria: als daltabaixos polítics, socials, culturals i idiomàtics.

Amb aquests antecedents, *La llengua silenciada, Una història del català del Cinccents al Vuitcents*, d'August Rafanell (Barcelona, Empúries, 1999), no és, com cabria esperar, un nou resum de la història de la llengua, a l'ús dels compendis que circulen pel nostre esquitit mercat. No es tracta de l'enèsima versió d'una història victimista, restringida en aquesta ocasió al tram central que s'escola del segle XVI al XIX. *La llengua silenciada* és un excel·lent assaig d'història cultural, que destaca sobretot per l'eficàcia discursiva, per la capacitat de sintetitzar, en una explicació versemblant, les raons per les quals el català esdevingué, des dels inicis de l'Edat Moderna fins a les envistes de la Revolució Industrial, una llengua progressivament emmudida.

El primer encert del llibre és tot just el títol: el joc de denotació i connotació que imposa i que òbviament serveix com a fil expositiu. La idea central és clara: el català dels temps moderns no és una llengua silent, ni deliberadament silenciosa, sinó una llengua silenciada a la força. De fet, al llarg de l'assaig es descriu a grans trets aquest arraconament, que li impedirà esdevenir una llengua en el sentit modern de la paraula.

El llibre concilia densitat temàtica i cla-

redat expositiva i ens dóna una narració interpretada d'aquest silenciament progressiu, que es desenvolupa en la perspectiva de la llarga durada històrica. Durant tres segles i mig, la comunitat catalanoparlant va perdre pes polític, es va reduir demogràficament i va patir una aculturació, amb ritmes i evolucions divergents en cadascun dels territoris històrics. El relat dels avatars del català implica els protagonistes individuals i col·lectius; els processos, que, en la seva lògica superior, escapen sovint a la voluntat dels agents històrics; i els escenaris en què es verificà la interacció social i la construcció progressiva de les identitats lingüístiques. Així, s'hi tracen les línies generals de la comunicació durant aquest període i es concedeix una atenció particular a la vida literària i al pensament dels homes de lletres. Com veiem, una trama densa, que l'autor desenvolupa amb fluidesa, sense banalitzar o reduir a esquema la complexitat dels processos que aborda.

Rafanell, professor d'història de la llengua catalana a la Universitat de Girona, no es limita a fer un inventari eixut de problemes sociolingüístics. Si fos així, el text no tindria més atractiu que el d'una bona síntesi d'una història amb final conegut. L'interès del llibre rau en l'habilitat de l'autor per encaixar les peces d'un trencaclosques, els perfils del qual ja coneixem, de manera que el resultat sembla refrescantment nou, amb un dibuix potser més vívid i un cromatisme suggestiu, defugint els clics i les fórmules estereotipades. L'autor ha bastit una exposició àgil, tot dosificant les dades, els conceptes i les interpretacions i eliminant-hi la pesantor erudita que sol presidir aquest tipus de papers. L'absència d'aparat crític hi ajuda força. Per damunt de les virtuts d'aquesta síntesi assagística sobre l'emudiment forçat de la llengua catalana en destaquen els valors expressius. Rafanell ha sabut permutar un conjunt de frases històriques de manual tancat per una paràfrasi més elàstica, que dóna cabuda tant a l'asseveració emfàtica, tractada amb un xic d'ironia, com al qüestionament que involucra el lector i en recerca la complexitat.

Llibres com aquest, síntesi modesta i alhora interrogació ambiciosa i dialogant, contribueixen a renovar l'utilatge conceptual de la història lingüística i a afinar-ne les eines retòriques. I contribueixen, esperem-ho així, a connectar més i millor amb públics diversos, massa avesats, com diu l'autor mateix, a combregar amb el discurs imperant de la fatalitat històrica.

Miquel Nicolás Amorós

Contra l'autor neotelevisiu

Finalment s'ha configurat un model dominant de programació televisiva. O bé: s'ha definit un corrent principal de gestió dels continguts televisius. És la «televisió comercial» o «televisió neoliberal». Emparant-nos en U. Eco, parlem de Neotelevisió. El model neotelevisiu s'ha estès epidèmicament i ha empestat tota la gestió cultural. Així, s'ha naturalitzat un *argumentari* de tòpics i d'eufemismes («això no té ritme», «la gent no ho entendrà», «els problemes socials cansen», etc.) que, de la boca dels programadors de l'entreteniment audiovisual, han passat als cervells dels agents decisoris culturals. Festes majors, cartelleres, temporades musicals... Els rastres són pertot arreu. I, per descomptat, també als catàlegs editorials.

L'art neotelevisiu disposa d'una poètica completa; és el veritable corrent estètic del nostre temps. I, com a tal, s'ha dotat d'un concepte d'autor. De fet, l'obra ideal d'aquest model és l'obra sense autor: els continguts, en una pseudo-democràtica cerimònia de les aparences, han de ser entregats a la voluntat compulsiva (restringida, això sí) d'uns espectadors-jutges. Ara bé, posats a continuar amb continguts que han de ser «pensats», el model recorda a l'autor que la seva feina no és la del creador pretensions, sinó la d'un enginyós creatiu. La «creativitat» és el valor màxim de l'autor neotelevisiu de tipus 1: la seva missió és connectar els interessos de les empreses mediàtiques amb les apetències de cultura fungible d'uns determinats segments d'audiència. És l'autor-canal. Però existeix un autor de tipus 2: l'autor-icona. En aquest cas, ell mateix és un contingut televisiu: una figura mediàtica, una icona bidimensional. El seu tret definitori és l'estabilitat discursiva. És igual què signifiqui això! Primer, l'important és que el seu rol discursiu sigui (part de) la seva identitat: «el psiquiatre ponderat que pondera», «l'historiador bromista que fa brometes», «l'escriptora dolça que embafa», «l'heroi solidari que se solidaritza», etc. I després, és clar, que les seves obres estableixin una cohesió discursiva amb els seus personatges mediàtics. El psiquiatre ponderat escriu obres de psiquiatria ponderada; l'historiador bromista escriu la història humorística de Catalunya; l'escriptora dolça escriu en prosa embafosa; l'heroi solidari escriu novel·les d'amor solidari...

Que l'autor sigui el responsable dels seus missatges, o que l'autor pugui ser i comportar-se com li plagui al marge de les seves obres... No era aquest el camí de la llibertat creativa?

Esteve Miralles

El poder de les idees

Hom pren el llibre entre les mans, es fixa en el títol (jera d'esperar!) i després observa el dibuix de la portada: un acte massiu, es dedueix que polític, amb grans banderes roges voleiant incessantment. El lector d'Isaiah Berlin no pot evitar el somriure de complicitat mentre obri les primeres pàgines i s'atura a l'índex. Certament Berlin és autor de poques idees, i tota la seua obra no és més que un exercici de clarificació de les idees o espurnes originàries del seu pensament: no de bades els seus escrits sempre prenen la forma de l'assaig en la història de les idees o, si voleu, de la literatura d'idees. Es diu que la filosofia (també la vida) no és res més que l'afany per explicar aquella intuïció enlluernadora que se'ns presenta de manera sobtada i barrejada amb les lectures, amb els pensaments i amb els desigs: una de les formes de *bogeria* per fer-li cas al mestre clàssic.

El llibre que ens presenta Henry Hardy, el seu marmessor literari i editor, és un recull d'articles de procedències molt diverses: havien estat publicats en revistes o són introduccions a algun llibre o formen part d'alguna obra conjunta. Fins i tot qui haja seguit la trajectòria de Berlin trobarà que hi ha algun assaig que ja havia format part d'algun llibre seu anterior, com ara «The Purpose of Philosophy», que hom pot trobar dins de *Concepts and Categories*; o «My Intellectual Path», inclòs al llibre commemoratiu *The First and the Last*; o «The Philosophers of the Enlightenment», que és la introducció del seu llibre *The Age of the Enlightenment*. Fins i tot hom hi trobarà un assaig que ja ha estat traduït al català (*L'Espill*, número 1), «Jewish Slavery and Emancipation».

Tot i això no crec que, de moment, es pugui acusar el marmessor de Berlin de jugar al *producte editorial*; més bé se li haurà d'agrair la seriosa tasca de recopilació que està portant a terme. Però, tanmateix, potser sí que estem, d'alguna manera, enfront d'un nou *testament trait*. Com el mateix Hardy explica al prefaci, per a Berlin els llibres composts per breus articles menors i per peces periodístiques efímeres diuen molt poc del seu autor: cal tenir molta vanitat per pensar que tot allò que hom ha escrit ha de ser preservat en forma de llibre simplement pel nom de

Isaiah Berlin
The Power of Ideas
Chatto & Windus, Londres, 2000
239 pàgs.

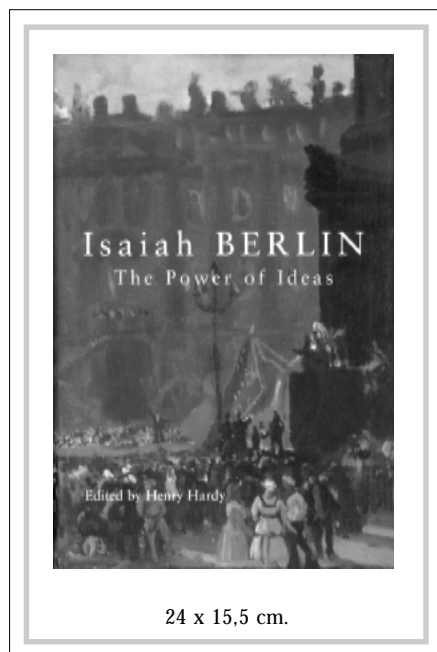
l'autor. I Berlin —diu Hardy— no volia ser culpable d'un llibre d'aquestes característiques.

Amb tot, el llibre presenta al lector curiós i a l'estudiós de Berlin un seguit de breus articles on es concentren les grans idees d'aquest pensador: la Il·lustració i el malbaratament sanguinari del somni racionalista; el origen del Romanticisme alemany i les fonts del nacionalisme reaccionari; el pensadors russos i els pares del marxisme; el monisme i el pluralisme de valors... No es tracta simplement d'una exposició per a alumnes avançats, els textos de Berlin són prou més que això: són un exercici penetrant de crítica que pretén un apropament comprensiu a la força de les idees que han trastocat la modernitat occidental. Els textos de Berlin recorden, tot i les diferències, les perspectives obertes d'una manera tan destacada per autors com Nietzsche, Max Weber, Adorno, Horkheimer o Foucault —si més no hi ha una grapat d'inquietuds semblants que travesen les obres de tots ells. L'obra de Berlin és una nova manera de transcórrer la di-

alèctica de la Il·lustració a través del Romanticisme per tal de mostrar com cal, des de plantejaments il·lustrats, rellegir críticament les pretensions universalitzadores de la modernitat per crear un espai, un temps i unes idees que, tot i que humils —alguns diran que «dèbils», i segurament encertaran—, enfronten la realitat amb tota la seua diversitat per tal de no seguir sacrificant els individus en *els grans altars dels ideals històrics*: comunisme, feixisme, nazisme, nacionalisme clàssic i altres essències doctrinàries.

Sens dubte, el poder de les idees serà una afirmació que rebutjarà l'executiu de sabates de xarol, el polític d'estómac agraït o els nous ministres de la desideologització. De totes maneres, ells no paren de construir els seus discursos sobrecarregats d'idees simples i repetitives. Les idees —diuen— són tan teòriques que són fàcils de sotmetre. El poder de les idees, però, és una de les obsessions de Berlin: una preocupació constant que repren l'advertiment que feia Heine als francesos el 1832 i que Berlin no s'ha cansat mai de repetir: «un bon dia els vostres veïns alemanys, inspirats per una combinació terrible de metafísica absolutista, records i ressentiments històrics, fanatisme i força i furor salvatge cauran sobre vosaltres i destruiran els grans monuments de la civilització occidental». Aquests homes de sang calenta no serien simples bàrbars, sinó kantians implacables i deïxebles de Schelling: gent amb el ventre sobrecarregat d'idees que han nascut en «la solitud de l'estudi d'un venerable professor».

I aquestes són algunes de les obsessions de Berlin que trobareu a *The Power of Ideas*; per a nosaltres, en canvi, són les originalitats que li permeten reeixir dins del panorama filosòfic actual. Alguns d'aquests articles es presenten com *les càpsules de la seua doctrina* —per dir-ho amb conceptes locals— i per això qui ja conega la resta de la seua obra podrà prescindir-ne. En canvi, per a aquell que estiga desitjós d'entrar en el curiós i pervers món de les idees de la modernitat, aquest recull li fa una oferta no gens menyspreable. Jo, almenys, no la menysprearia.

Ara que tot just s'insinua el que serà la «globalització», difícilment podrà argumentar-se que les identitats nacionals no necessiten una revisió crítica. Dessacralitzar els fonaments essencialistes del nacionalisme —de tots els nacionalismes, començant pels estatals— hauria de ser, per definició, una actitud higiènica. Ara bé, en el cas de *Malalts de passat* aquesta lloable intenció perd eficàcia civil a causa del seu to pamfletari. I no és que el pamflet siga un gènere literari menyspreable, ni menys encara que un assaig haja de dissimular la ideologia de l'autor. Però en optar per un discurs obertament polèmic, la ideologia que tracta de combatre's —un catalanisme essencialista— es dibuixa amb traços massa gruixuts, sense els necessaris matisos, alhora que els arguments crítics —sobretot històrics i filosòfics— s'esgrimeixen sense filar massa prim en la seua coherència i rigor intel·lectual.

Posem per cas la història, el passat a què al·ludeix el —d'altra banda magnífic— títol del llibre. Ningú no hauria d'esquinçar-se les vestidures davant la voluntat de desconstruir el discurs historicista del nacionalisme català. Però tampoc hauria d'escandalitzar que, al segle XIX i principis del XX, la codificació d'una cultura nacional no pogués defugir el seu caràcter selectiu, ni el segell classista del grup social que la liderava. La millor manera, doncs, de denunciar la dimensió essencialista i historicista d'aquesta visió del passat no és enfilear citacions anecdòtiques que semblen contradir el relat catalanista tradicional. Com, per exemple, buscar la legitimació de la llengua espanyola a Catalunya en el fet que, ja al segle XV, alguns catalans escrivien poemes en castellà. O utilitzar com a argument contra el catalanisme que un

Des de la trona

Miquel Porta Perales
Malalts de passat. Una revisió crítica de la identitat catalana
 Barcelona, Laertes, 2000
 106 pàgs.

Jaume I ja parlava d'Espanya, tot i que fos un concepte merament geogràfic. Més greu encara és que es negue l'existència d'estats a l'època medieval —per rebutjar la idea d'un estat català independent— o la possibilitat d'una història pròpia de Catalunya. En l'afany polèmic, doncs, de vegades es cau en incongruències i anacronismes com els que es critiquen en autors de fa més de cent anys.

La fonamentació filosòfica de *Malalts de passat* es basa en la negació dels drets col·lectius, que necessàriament derivarien en una obsessió etnicista i excloent, i en la consideració de les nacions com una ficció «inventada» o «imaginada» pels ideòlegs nacionalistes. En aquest sentit, es deixen de banda les aportacions valuoses d'autors gens sospitosos de nacionalisme etnicista com W. Kymlicka o Ch. Taylor, i d'altres més propers com Manuel Castells o Xavier Rubert de Ventós. Unes perspectives matisades, aquestes, que fan compatible un cert cosmopolitisme il·lustrat amb la identitat i el nacionalisme liberal. D'altra banda, el fet d'assimilar

comunitat «imaginada» a «falsa» o «fictícia» no sols adulltera el sentit que li dona B. Anderson a l'expressió, sinó que suposa tant com ignorar que qualsevol grup social necessita una identificació simbòlica per a reconèixer-se. Més que pensar en la «invenció» com un procés d'adoctrinament unilateral, de dalt a baix, caldria veure'l com una dialèctica entre cultura d'elit i cultura popular.

Finalment, el paradís cosmopolita utòpic que ens dibuixa l'autor no deixa de plantejar interrogants empenyadors. Si tothom valora positivament la pluralitat cultural i lingüística dels estats, també s'ha de dir que ben sovint aquesta pluralitat s'ha mantingut contra les seues pressions homogeneïtzadores, i gràcies als nacionalismes perifèrics essencialistes i políticament poc correctes. Però si fins i tot obviant aquesta realitat incòmoda, ens endinsem en l'Estocolm que, segons Miquel Porta, seria el model del multiculturalisme desitjable —diaris, televisions, ràdios i rètols en diverses llengües—, cal preguntar-se si en aquesta ciutat es pot viure només en suec. Per posar un cas, si un ciutadà suec pot agafar un taxi sense que el taxista turc li exigisca que li parle en turc. M'imagino que això no passa. És la diferència entre els multiculturalismes amb i sense estat. En el fons, el que fa el llibre és negligir el lligam entre el fet nacional i el poder de l'estat, el Poder per definició. I sense introduir aquest element, el discurs contra el nacionalisme identitari perd capacitat analítica i explicativa i, al capdavall, crítica. *Malalts de passat*, doncs, té valor com a símptoma de la necessitat de repensar el fet català, però distorsiona el diagnòstic de la malaltia i en proposa un tractament incert.

Pau Viciano

FORESTAL

Un llibre que aposta per l'ús social del valencià en temes mediambientals, del bosc, i de la nostra pròpia Natura.

Autora: Joana Honrubia i Ascó
 Edita: Ajuntament de Gandia
 Medi Ambient
 Federació del Camp CC.OO.

Ajuntament de Gandia
Regidoria de Medi Ambient

Pl. de la Constitució, 1. 46700 Gandia
☎ 96.295.94.54

TRIA GANDIA

*Aquestes pàgines
de novetats bibliogràfiques són patrocinades
pel Servei de Normalització Lingüística de la Universitat de València:*

EEDITORIAL AFERS

- Cid, Felip: *Memòries inútils*, col. «Personatges», 4, 340 pàgs., 4.500 PTA.
- Pla Brugat, Dolores: *Els exiliats catalans a Mèxic. Un estudi de la immigració republicana*, pròleg d'Avel·lí Artís Gerner, col. «Recerca i Pensament», 11, 404 pàgs., 3.120 PTA.
- Santacana, Carles: *El franquisme i els catalans. Els informes del Consejo Nacional del Movimiento (1962-1971)*, col. «Els llibres del contemporani», 10, 148 pàgs., 1.800 PTA.
- Janué i Miret, Maricó (coord.): «Alemanya. Deu anys sense mur», *Afers. Fulls de recerca i pensament*, XV: 35 (2000), 280 pàgs., 3.000 PTA.

EEDITORIAL AGUACLARA

- Bascuñana, Ramón: *Hasta ya no más nunca*, col. «Anaqueles Poesía», 54, 50 pàgs., 1.200 PTA.
- Gracia, Antonio: *Libro de los anhelos*, col. «Anaqueles Poesía», 53, 88 pàgs., 1.200 PTA.
- Mirón, Andrés: *Marabú*, col. «Anaqueles Poesía», 56, 50 pàgs., 1.200 PTA.
- Sanz, María: *Domus Aurea*, col. «Anaqueles Poesía», 55, 80 pàgs., 1.200 PTA.

ALGAR EDITORIAL

- Tobeña, Adolf: *Neurocotilleos*, col. «Sin Fronteras», 3, 240 pàgs., 1.850 PTA.
- Zurhorst, Meinolf: *Julia Roberts*, col. «Libros de Cine», 4, 186 pàgs., 995 PTA.

EDICIONS BROMERA

- AA.DD.: *Trenta anys de teatre valencià*, col. «Tarumba Teatre», 6, 112 pàgs., 1.675 PTA.
- Alapont, Pasqual: *Menjaré bollycaos per tu*, Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil 1999, col. «Espurna», 45, 160 pàgs., 995 PTA.
- Alberola, Carles; García, Roberto: *Besos*, introd. de Marcós Ordóñez, col. «Bromera Teatre», 22, 128 pàgs., 995 PTA.
- Armesto, Constantino; Armesto, Francisco: *Lenigma de l'esfinx*, Premi Europeu de Divulgació Científica 1999, col. «Sense Fronteres», 8, 208 pàgs., 1.950 PTA.

- Bodí, Francesc: *L'infidel*, Premi de Novel·la Enric Valor 1999, col. «L'Eclèctica», 70, 272 pàgs., 1.950 PTA.
- Cortés, Jesús: *Roses negres a Kosovo*, col. «Espurna», 47, 184 pàgs., 995 PTA.
- Franco, Josep: *Ulisses, el meu gat*, col. «El Micalet Galàctic», 69, 80 pàgs., 775 PTA.
- Garcia del Muro, Joan: *El pensament ferit*, Premi d'Assaig Mancomunitat de la Ribera Alta 1999, col. «Textures», 5, 184 pàgs., 2.200 PTA.
- Jaén, Gaspar: *Pòntiques*, Premi Ausiàs March 1999, col. «Bromera Poesia», 37, 56 pàgs., 1.575 PTA.
- Llobet, Glòria: *El cor de les pedres*, Premi Joanot Martorell 1999, col. «L'Eclèctica», 68, 176 pàgs., 1.900 PTA.
- Lluch, Gemma (ed.): *De la narrativa oral a la literatura per a infants*, 248 pàgs., 2.900 PTA.
- Olivares, Joan: *Vespres de sang*, Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira 1999, col. «L'Eclèctica», 69, 240 pàgs., 1.950 PTA.
- Pla, Joan: *El temps no passa per Montmartre*, col. «Espurna», 46, 224 pàgs., 1.250 PTA.
- Rodríguez Bernabeu, Emili: *Dring*, Premi Vicent Andrés Estellés 1999, col. «Bromera Poesia», 36, 56 pàgs., 1.575 PTA.

EDICIONS DEL BULLENT

- Bodí, Francesc: *El cos del delicte*, XIX Premi de Narrativa Juvenil Enric Valor, col. «Miratges», 11, 240 pàgs., 1.495 PTA.
- Cabrè, Jordi: *Postal de Krypton*, finalista del XIX Premi de Narrativa Juvenil Enric Valor, col. «Esplai», 21, 176 pàgs., 1.050 PTA.
- Lluch, Enric: *En quin cap cap?*, III Premi de la Crítica de l'IIFV, col. «Estrella de Mar», 14, 64 pàgs., 700 PTA.
- Pellicer, Joan: *Costumari botànic*, I Premi Bernat Capó-Bancaixa de Cultura Popular, col. «La Farga», 7, 256 pàgs., 3.500 PTA.

C.E.I.C. ALFONS EL VELL

- Bataller Calderón, Josep: *Les rondalles valencianes*, 310 pàgs., 1.200 PTA.
- Bigné Fink, Rafael: *Com els ninots de la falla* (coedició amb la Junta Local Fallera de Gandia), introd. i ed. de Gabriel Garcia Frasquet, 100 pàgs., 1.000 PTA.

- Calzado Aldaria, Antonio; Sevilla Parra, Lluís: *La II República a Gandia*, 246 pàgs., 1.600 PTA.
- Castillo Sainz, Jaume: *Alfons el Vell, Duc Reial de Gandia*, 248 pàgs., 2.000 PTA.

EEDITORIAL DENES

- Ferrer Escrivà, Francesc: *Agenda escolar en valencià. Curs 2000/2001*, col. «Tècnica», 144 pàgs., 549 PTA.
- Granell, Marc: *Poesia reunida (1976-1999)*, col. «Poesia. Edicions de la Guerra», 40, 216 pàgs., 1.998 PTA.
- Hernández Xulvi, Albert: *El bagul*, col. «Teatre», 1, 64 pàgs., 1.200 PTA.
- Manley Hopkins, Gerard: *Sonets complets*, trad. d'Isidre Martínez Marzo, col. «Poesia. Edicions de la Guerra», 39, 144 pàgs., 1.497 PTA.
- Mateu, Joan F.; Casanova, Emili: *Estudis de toponímia valenciana*, col. «Coedicions», 560 pàgs., 4.500 PTA.
- Vidal, Raúl: *L'hivern de Costumeta*, il·lustracions de Xavi Hernández, col. «Les aventures de l'erició Costumeta. Costumaris valencians», 1, 16 pàgs., 666 PTA.

EEDITORIAL GERMANIA

- Fernández Rojano, Guillermo: *Boca de asno*, pròleg de José Viñals, col. «Hoja por Ojo», 8, 96 pàgs., 1.995 PTA.
- Pérez Montalbán, Isabel: *Cartas de amor de un comunista*, pròleg de Salustiano Martín, col. «Hoja por Ojo», 9, 64 pàgs., 1.995 PTA.

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA

- Alemany, Rafael (ed.): *Ausiàs March i el món cultural del segle XV*, col. «Symposia Philologica», 1, 378 pàgs., 3.000 PTA.
- Bruguera, Jordi: *El vocabulari del Llibre dels fets del rei En Jaume*, col. «Biblioteca Sanchis Guarner», 50, 226 pàgs., 1.900 PTA.
- Jiménez, Jesús: *L'estructura sil·làbica del català*, col. «Biblioteca Sanchis Guarner», 49 (coedició amb Publicacions de l'Abadia de Montserrat), 268 pàgs., 1.900 PTA.

Ramos Alfajarín, Joan Rafael: *Ésser, estar i haver-hi en català antic. Estudi sintàctic i contrastiu*, col. «Biblioteca Sanchis Guarner», 51 (coedició amb Publicacions de l'Abadia de Montserrat), 448 pàgs., 2.800 PTA.

EDITORIAL MARFIL

Benet Salinas, Maluy; Jimeno Montesa, Ma Dolors; Mateo Sanfèlix, Vicent; Moneri Calatayud, Pilar; Vallès Sanchis, Ismael: *Hostes*, col. «Autors d'Ara», 4, 112 pàgs., 1.230 PTA.

Doménech Zornoza, Josep Lluís; Buchón Tomàs, Joan Carles; Cantó Doménech, Verònica: *Els nostres verbs*, col. «Ara i Ací», 245 pàgs., 1.950 PTA.

Doménech Zornoza, Josep Lluís; Buchón Tomàs, Joan Carles; Cantó Doménech, Verònica: *Valencià pas a pas. Elemental*, col. «Ara i Ací», 221 pàgs., 1.825 PTA.

Doménech Zornoza, Josep Lluís; Buchón Tomàs, Joan Carles; Cantó Doménech, Verònica: *Valencià pas a pas. Mitjà*, col. «Ara i Ací», 325 pàgs., 2.500 PTA.

Moya, Bienve: *Llegendes urbanes i relats suburbials (Contes de cementeris - Contes prodigiosos)*, col. «Autors d'Ara», 3, 128 pàgs., 1.275 PTA.

Seguí Rico, Josep Lluís: *Maghica*, col. «Autors d'Ara», 2, 132 pàgs., 1.300 PTA.

Vilaplana i Barnés, Silvestre: *La mirada d'al-Azraq*, col. «Autors d'Ara», 1, 132 pàgs., 1.350 PTA.

EDITORIAL MIL999

Fuster, Joan: *Nosotros, los valencianos*, trad. de Josep Palàcios, 360 pàgs., 2.800 PTA.

Hurtado, M.A. (et al.): *Dotze cançons populars catalanes per a piano i música de cambra*, 35 pàgs., 1.500 PTA.

NAU LLIBRES

Cherta Puig, Rafael: *Guía para ver: Centauros del desierto (John Ford, 1956)*, col. «Guía para ver y analizar cine», 83 pàgs., 980 PTA.

Doménech Zornoza, Josep Lluís: *Els colors de la mar*, col. «ARS», 2, 113 pàgs., 1.950 PTA.

López Herreras, José Ángel: *Paradigmas y métodos pedagógicos para la educación social*, col. «Educación Social», 12, 182 pàgs., 2.100 PTA.

Vega Fuente, Amando: *La educación ante la discapacidad. Hacia una respuesta social de la escuela*, col. «Universidad», 257 pàgs., 2.900 PTA.

EDITORIAL PRE-TEXTOS

Bento, José: *En el silencio de Noviembre*, pròleg de Carlos Bousoño, col. «Poesía», 184 pàgs., 2.950 PTA.

Colli, Giorgio: *Introducción a Nietzsche*, col. «Ensayo», 240 pàgs., 2.500 PTA.

García Ortega, Adolfo: *Travesía*, col. «Poesía», 76 pàgs., 1.850 PTA.

Maeztu, Gustavo de: *Andanzas y episodios del señor Doro (primera parte)*, presentació de Miguel Sánchez-Ostiz, col. «Narrativa», 296 pàgs., 2.000 PTA.

Martínez, José Luis: *El tiempo de la vida*, col. «Poesía», 84 pàgs., 1.850 PTA.

Michaux, Henri: *Frente a los cerrojos (seguido de puntos de referencia)*, trad., intr. i notes de Julia Escobar, col. «La Cruz del Sur», 452 pàgs., 4.000 PTA.

Ungaretti, Giuseppe: *El cuaderno del viejo*, intr. i versions de Luis Muñoz, col. «La Cruz del Sur», 120 pàgs., 2.000 PTA.

EDITORIAL SAÓ

Aznar Rabaza, Miguel: *Catálogo de la Biblioteca del Seminario Conciliar de Segorbe hasta el siglo XIX (3 vols.)*, 1.720 pàgs., 10.200 PTA.

Gandia Silvestre, Marc: *Una aproximació al monestir de Santa Maria de la Vall-digna*, col. «Biblioteca Josep Giner», 4, 128 pàgs., 1.900 PTA.

García Girona, Joaquim: *Poema valencià del principi de la Reconquista*, pròleg d'Òscar Pérez, adaptació de Ramon París, col. «Biblioteca Josep Giner», 5, 276 pàgs., 3.000 PTA.

Todolí i Merenciano, Artur: *Modernisme i Algemesí*, col. «Algadins», 12, 454 pàgs., 2.100 PTA.

EDITORIAL 7 I MIG

Barberà, Elies: *Quaranta contes breus i un llarguíssim poema d'amor*, pròleg d'Antoni Espí, col. «Quaderns Literaris», 13, 120 pàgs., 1.500 PTA.

Estrada, Rafael: *Terra de tendresa*, pròleg d'Albert Hernández i Xulvi, col. «Poesia», 30, 97 pàgs., 1.995 PTA.

Garí, Joan: *Un ofici del segle*, col. «Xènius», 2, 152 pàgs., 1.700 PTA.

Marín, Joan Manuel: *E.M. Cioran, l'escriptura de la llum i el desencant*, col. «Xènius», 1, 128 pàgs., 1.500 PTA.

Mas, Pasqual: *Pavana per a un home sense nom*, pròleg d'Adolf Piquer, col. «Quaderns Literaris», 12, 184 pàgs., 1.700 PTA.

Mezquita, Begonya: *Signes de Terra*, pròleg d'Antoni Albalat, col. «Poesia», 28, 60 pàgs., 1.995 PTA.

Pallarés Porcar, Vicent: *L'heretgia amagada*, pròleg de Toni Cucarella, col. «Quaderns Literaris», 14, 202 pàgs., 1.995 PTA.

Planaspachs, Josep: *Llibre de mercès*, pròleg de Manuel Bellver, col. «Poesia», 29, 62 pàgs., 1.995 PTA.

TANDEM EDICIONS

Andrés Sorribes, Joan: *Noverint universi, I Premi de Narrativa Ulisses*, col. «valències», 1, 320 pàgs., 2.400 PTA.

Calafat, Francesc; Granell, Marc (coord.): *Dotze poetes joves valencians*, col. «Tàndem Poesia», 1, 132 pàgs., 1.750 PTA.

Ferrer i Perales, Antoni: *Cant temporal*, col. «Tàndem Poesia», 2, 64 pàgs., 1.400 PTA.

Garí, Joan: *Un cristall habitat*, col. «Arguments», 8, 224 pàgs., 1.850 PTA.

Honneth, Axel: *Desintegració. Fragments per a un diagnòstic sociològic de l'època*, trad. de Gustau Muñoz, col. «Arguments», 9, 144 pàgs., 1.500 PTA.

Lê, Linda: *Lletres mortes*, trad. d'Antònia Pallach, col. «valències», 2, 96 pàgs., 1.450 PTA.

Subirana, Joan: *El meu amic Pollós*, il·lustracions de l'autor, I Premi Tombatossals, 32 pàgs., 2.500 PTA.

EDICIONS TRES I QUATRE

Balaguer, Enric: *Ressonàncies orientals*, col. «La Unitat», 174, 226 pàgs., 2.500 PTA.

Bonet, Blai: *El mar*, col. «La Unitat», 126, 256 pàgs., 1.975 PTA.

Escobar, Rafael: *Les veus de la vall*, col. «Narratives 3i4», 65, 250 pàgs., 2.450 PTA.

Fuster, Joan: *Correspondència III. Ernest Martínez Ferrando*, ed. a cura de Vicent Alonso, 496 pàgs., 4.900 PTA.

Gómez, Antoni: *Èpica per a infants*, Premi Festa d'Elx 1999, col. «Poesia 3i4», 102, 76 pàgs., 1.250 PTA.

London, Jack: *Els aventurers de l'Àrtic*, col. «El Grill», 55, 164 pàgs., 1.400 PTA.

Marçal, Maria-Mercè: *Llengua abolida (1973-1988)*, col. «Poesia 3i4», 58, 528 pàgs., 2.800 PTA.

Martínez, Miquel: *Lenigma de Sir Robert McLean*, col. «El Grill», 56, 212 pàgs., 1.500 PTA.

Raspe, Rudolf: *Els meravellosos viatges del baró de Münchhausen*, col. «El Grill», 51, 153 pàgs., 1.400 PTA.

Valls, Jordi: *Oratori*, Premi Senyoriu d'Ausiàs March 1999, col. «Poesia 3i4», 101, 64 pàgs., 1.250 PTA.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT
D'ALACANT

Llopis Vañó, Francisco: *Iniciativa empresarial de la pequeña empresa*, 151 pàgs., 2.900 PTA.

Llorca Ibi, Francisco Xavier: *Llenguatge mariner de la Marina*, 192 pàgs., 2.300 PTA.

Molina Manchón, Hipólito; Conca Flor, F.J.: *Innovación tecnológica y competitividad empresarial*, 205 pàgs., 2.800 PTA.

Ríos Carratalà, Juan Antonio: *El teatro en el cine español*, 236 pàgs., 1.900 PTA.

Santa Maria Beneyto, María Jesús: *Medio ambiente en Europa*, 115 pàgs., 1.600 PTA.

Sebastiá, Rafael: *La inversión industrial en la provincia de Alicante*, 165 pàgs., 2.400 PTA.

Tarí Guilló, Juan José: *Calidad Total: fuente de ventaja competitiva*, 164 pàgs., 2.900 PTA.

Uroz, José: *Historia y cine*, 248 pàgs., 2.300 PTA.

Valero Cuadra, Pino: *La leyenda de la doncella carcayona*, 328 pàgs., 2.900 PTA.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT JAUME I

Alberola Crespo, Nieves: *La escuela de Nueva York. John Ashbery y la nueva poética americana*, col. «Estudis filològics», 2, 238 pàgs., 1.800 PTA.

Gómez Herráez, José María: *Economía y posguerra desde el exilio. El otro debate*, col. «Humanitats», 4, 350 pàgs., 2.800 PTA.

Pellicer, Carmen: *Los dibujos de los zurdos. Percepción y lateralidad*, col. «Educació», 3, 140 pàgs., 2.200 PTA.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Blasco, Yolanda: *La Facultad de Derecho de Valencia durante la Restauración (1875-1900)*, col. «Cinc Segles», 7, 370 pàgs., 4.000 PTA.

Durán, María Ángeles: *Si Aristóteles levantara la cabeza. Quince ensayos sobre las ciencias y las letras* (coedició amb Càtedra i Instituto de la Mujer), col. «Feminismos», 57, 474 pàgs., 1.900 PTA.

L'Espill, revista fundada per Joan Fuster, segona època, 4, 188 pàgs., 1.500 PTA.

García Monerris, Carmen (et al.): *De l'ofici a la fàbrica. Una família valenciana en el canvi de segle. La Maquinista Valenciana* (Catàleg de l'Exposició, C. M. Rector Peset), 250 pàgs., 1.862 PTA.

Gràcia Beneyto, Carmen: *Història de l'art del segle XIX*, col. «Educació. Sèrie Materials», 38, 250 pàgs., 2.900 PTA.

Minsky, Rosalind: *Psicoanálisis y cultura* (coedició amb Càtedra), col. «Frónesis», 21, 288 pàgs., 2.000 PTA.

Pasajes. Revista de pensamiento contemporáneo, 2, 126 pàgs., 1.000 PTA.

Peset, Mariano (coord.): *Història de la Universitat de València*, 3 vols., col. «Cinc Segles», 5, 984 pàgs., 10.400 PTA.

Puigpardines, Berenguer de: *Sumari d'Espanya*, ed. a cura de Joan Iborra, col. «Fonts Històriques Valencianes», 3, 254 pàgs., 3.700 PTA.

Rosselló Botey, Victòria: *Tradicció i canvi científic en l'astronomia espanyola del*

segle XVII (coedició amb Biblioteca Nueva), col. «Història», 11, 334 pàgs., 3.500 PTA.

Ruiz Torres, Pedro (ed.): *Discursos sobre la historia. Lecciones de apertura de curso en la Universidad de Valencia (1870-1937)*, col. «Cinc Segles», 6, 370 pàgs., 4.000 PTA.

Serna, Julio; Pons, Anacleto: *Cómo se escribe la microhistoria. Ensayo sobre Carlo Ginzburg* (coedició amb Càtedra), col. «Frónesis», 20, 286 pàgs., 1.800 PTA.

Wagner, Richard: *La obra de arte del futuro*, intr. de Joan B. Llinares, col. «Estètica & Crítica», 13, 196 pàgs., 2.100 PTA.

EDICIONS LA XARA

Ferrando, Rafael: *Madonna de miralls*, il·lustracions de Pasqual Boqueta, col. «El Cau», 48 pàgs., 2.000 PTA.

Grau i Peris, Martina: *Un mocador blanc clapat de llunes roges*, col. «El Dau», 112 pàgs., 1.000 PTA.

Gonga, Josep E.: *La ciutat i els costums. Una aproximació a la vida quotidiana de la Gandia del segle XIX*, col. «Safort», 160 pàgs., 2.000 PTA.

Iborra i Gastaldo, Joan: *Olles i monjos. La gastronomia tradicional a la Vall-digna*, col. «Valldigna», 128 pàgs., 2.200 PTA.

Martínez, José Manuel; Teodoro, Francisco: *Les imatges del Císter / Las imágenes del Císter*, 96 pàgs., 1.700 PTA.

Martínez, Manuel: *València al límit. La ciutat davant l'epidèmia de grip de 1918*, col. «País», 208 pàgs., 2.500 PTA.

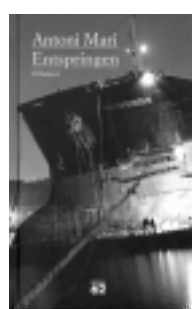
Libertat *de llibres*

Vicent Usó
Maig era un mes
sense pluja
182 pàgs.
20,5x13,5 cm.
Pagès editors
Barcelona

Carles Duarte
El somni
64 pàgs.
20x12,5 cm.
La Magrana
Barcelona

Maria-Mercè Marçal
Raó del cos
85 pàgs.
19x12 cm.
Ed. 62/Empúries
Barcelona

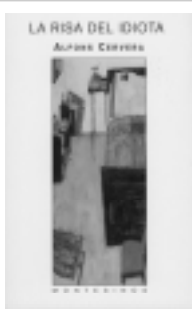
Antoni Mari
Entspringen
125 pàgs.
21,5x13,5 cm.
edicions 62
Barcelona

Francesco Colonna
Sueño de Polifilo
763 pàgs.
21x13 cm.
El Acantilado
Barcelona

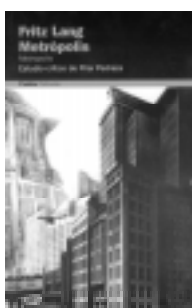
Gemma Lluch
De la narrativa oral
a la literatura
per a infants
246 pàgs.
20,5x13 cm.
Bromera
Alzira

Alfons Cervera
La risa del idiota
162 pàgs.
21,5x14 cm.
Montesinos
Barcelona

Antoni Ferrer
Cant temporal
62 pàgs.
20x14,5 cm.
Tàndem Edicions
València

Fritz Lang
Metrópolis
140 pàgs.
19x12,5 cm.
Ediciones Paidós
Barcelona

Lluís Gimeno Betí
Josep Pascual Tirado
i l'Obra del Diccionari
119 pàgs.
24x17 cm.
Societat Castellonenca de Cultura
Castelló de la Plana

NOVETATS EDITORIALS, 1999 / 2000

Alemany, Rafael (ed.):

Ausiàs March i el món cultural del segle XV,

col. «Symposia Philologica», 1, 378 pàgs.

Calaforra, Guillem:

Paraules, idees i accions. Reflexions «sociològiques» per a lingüistes,

col. «Biblioteca Sanchis Guarner», 48, 306 pàgs.

Jiménez, Jesús:

L'estructura sil·làbica del català,

col. «Biblioteca Sanchis Guarner», 49, 268 pàgs.

Bruguera, Jordi:

El vocabulari del Llibre dels fets del rei En Jaume,

col. «Biblioteca Sanchis Guarner», 50, 226 pàgs.

Ramos Alfajarín, Joan Rafael

Ésser, estar i haver-hi en català antic,

col. «Biblioteca Sanchis Guarner», 51, 448 pàgs.

CARÀCTERS

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i cognoms:.....

Adreça:..... Població:..... País:.....

Codi Postal:..... Telèfon:..... e-mail:.....

Em subscric a la revista *Caràcters* per cinc números, a partir del número....., raó per la qual:

OPCIÓ A: Us tramet un xec per valor de 2.300 PTA. a nom de: Universitat de València. Revista *Caràcters*.

OPCIÓ B: Us adjunte fotocòpia de l'ingrés de 2.300 PTA., a nom de la revista *Caràcters*, en el compte corrent de la Universitat de València (Bancaixa, Urbana Sorolla de València: 2077-0735-89-3100159143).

Data:.....

Signatura